

Tasemehariduse statistika käsiraamat

Tiiu-Liisa Rummo

analüütik

rahvastiku- ja sotsiaalstatistika osakond

TASEMEHARIDUSE STATISTIKA KÄSIRAAMAT

Saateks

See käsiraamat on kirjutatud koostöös Haridus- ja Teadusministeeriumiga ning on mõeldud tasemehariduse statistika tarbijatele, et lihtsustada haridusstatistika mõistmist. Käsiraamat on abiks ka haridusstatistikutele. Käsiraamatu idee sai alguse tõdemusest, et ühtset emakeelset haridusstatistika metaandmestikku ei ole ja ametkonnad ning statistikud tõlgivad ja tõlgendavad samu võõrkeelseid juhendmaterjale erinevalt. Samuti ollakse terminite-definitsioonide kasutamisel ning kategoriseerimisel eri seisukohtadel, kusjuures metoodika ei pruugi vastata praegusele vajadusele ja nõudmisele. See väljaanne on kindel pidepunkt riikliku tasemehariduse statistika tootmisel. Tegemist on eelkõige praktilise juhendiga, mis aitab tutvustada Statistikaametis loodava haridusstatistika definitsioone ja rahvusvahelise haridusstatistika tagamaid ning vaadata riikidevahelise võrdluse taha. Käsiraamatu loomisel oli abiks Eesti haridusspetsialistidest koosnev töörühm.

Käsiraamat lähtub põhiosas UOE (UNESCO-UIS-OECD-EUROSTAT) manuaalist, mis on igal aastal Eurostati saadetavate tasemeharidusstatistika andmetabelite alusdokument. Samas leiavad selles käsiraamatus käsitlemist ka haridust puudutavad seadused Eestis, tasemeharidusstatistika indikaatorid ja Statistikaametis toodetava haridusstatistika kirjeldused. Et praegusel Interneti-ajastul väheneb paberväljaannete arv, on ka see käsiraamat kättesaadav vaid e-väljaandena Statistikaameti veebileheküljel ja seda uuendatakse irregulaarselt sõltuvalt muutustest.

Tiiu-Liisa Rummo

Statistikaameti rahvastiku- ja sotsiaalstatistika osakonna analüütik

Käsiraamatu valmimisele aitasid kaasa Urve Kask, Rain Leoma, Tiina Annus, Reet Neudorf, Ellu Saar, Rein Võormann, Marko Mölder, Kristi Ploom, Karin Klooster, Rena Selliov, Kristel Vaher, Mihkel Nestor, Priit Laanoja, Maarja-Liisa Masing.

SISUKORD

1. ISCED-97	3
1.1. ISCED-97 tasemed	4
1.1.1. ISCED 0	4
1.1.2. ISCED 1	4
1.1.3. ISCED 2	5
1.1.4. ISCED 3	6
1.1.5. ISCED 4	7
1.1.6. ISCED 5	8
1.1.7. ISCED 6	10
1.2. Õppevaldkonnad ja nende rühmad	10
2. UOE (UNESCO-UIS-OECD-EUROSTAT) sisend — definitsioonid, selgitused, instruksioonid	12
2.1. Mitte-finantsstatistika	13
2.1.1. Alusharidus	13
Lapsed	13
Personal	14
2.1.2. Üldharidus	17
Õpilased	17
Lõpetajad	19
Personal	20
2.1.3. Kutseharidus	22
Vastuvõtt	22
Õpilased	23
Lõpetajad	24
Personal	24
2.1.4. Kõrgharidus	25
Vastuvõtt	25
Üliõpilased	26
Lõpetajad	27
Personal	29
2.2. Finantsstatistika	30
3.2.1. Hariduskulude asutusepõhine eristamine	32
Kulutused haridusasutuste pakutavatele kaupadele ja teenustele	34
Väljaspool haridusasutusi tehtud kulutused	37
2.2.2. Rahastamisallikad ja ülekanded	38
Riiklikud kulutused	38
Rahvusvahelistelt agentuuridelt ja teistest välisallikatest saadav raha	45
Erasektorilt saadav raha	45
2.2.3. Haridusasutustele tehtavate kulutuste liigid	47
Personalikulud	47
Muud jooksvad kulud	48
3. Hariduse tunnus isiku-uuringutes	49
4. Hariduse tunnus sündmusstatistikas	49
5. Rahvusvahelised hariduse võtmeindikaatorid	52
LISA 1. Eesti haridussüsteem	54
LISA 2. Eesti õppekavade liigitus	55
LISA 3. Mõisted	59
LISA 4. UOE tabelite täitmise juhend	61

1. ISCED-97

ISCED (*International Standard of Classification of Education*) on ühtne rahvusvaheline hariduse liigitus, mis on haridustasemete ja õppekavade kategoriseerimise standard. Selle eesmärk on teha võimalikuks riikide haridussüsteemide omavaheline võrreldavus.

Praegu kasutuses olev versioon on juba teine, standardi esimese versiooni ehk ISCED-78 töötas välja UNESCO 1970-ndate alguses sobiliku töövahendina haridusstatistika kogumiseks, koostamiseks ja esitamiseks nii üksikutes maades kui rahvusvahelisena. 1997. aastal novembris kiideti UNESCO peakonverentsi 29. istungil heaks uus liigitus — ISCED-97. Praegu on ettevalmistusjärgus juba kolmas ISCEDi versioon, mis peaks valmima kolme aasta pärast. ISCED-97 katab ennekõike kahte mõõdet, muutujad on haridustasemed ja õppevaldkonnad.

Eestis omandatavat haridust liigitatakse Haridus- ja Teadusministeeriumi koostatava õppekavade liigituse alusel ja lähtuvalt haridusseadusest.

ISCED on kavandatud nii, et see sobiks võrreldavate haridusnäitajate ja -statistika kogumiseks, koostamiseks ja esitamiseks nii üksikus riigis kui ka rahvusvaheliselt. See koosneb ühtlustatud mõistetest, määratlustest ja liigitustest.

ISCED-97 tasemete, astmete nimetuste ja vastavate koodide sisu seletatakse järgmiselt. Tasemekoodi esimene number tuleneb astme koodist. Viimasele lisatakse kaks nn lisamõõdet ehk kombinatsioon tähest ja numbrist. Tähele lisamõõde näitab jätkuhariduse tüüpi või lõppsihti. Teine ehk numbriline lisamõõde näitab õppekava suundumust ehk orientatsiooni. Teine lisamõõde astmel 2–3 jagab õppekavad kolme klassi: 1 — üldharidus, 2 — kutse- või tehnikahariduseelne haridus, 3 — kutse- või tehnikaharidus. Astmel 5 kasutatav teine lisamõõde iseloomustab riiklikku kraadi- ja kvalifikatsioonisüsteemi.

Astme nimetus	Astme kood	Jätkuhariduse tüüp või lõppsiht
Alusharidus	0	Puudub
Esimese taseme haridus	1	Puudub
Põhihariduse alumine aste		
Teise taseme hariduse alumine aste	2	2A: otse astmele 3 edasiminekuks (s.o sisseastumine astmetele 3A või 3B) kavandatud õppekavad, kusjuures see edasiminekuks on üks järk haridustele, mis lõpuks viib kolmanda taseme hariduseni 2B: otse astmele 3C edasiminekuks kavandatud õppekavad 2C: pärast 2. astme lõpetamist tööturule minekuks kavandatud õppekavad (mõnikord nimetatud terminaalseks õppekavadeks)
Põhihariduse ülemine aste		
Teise taseme haridus (ülemine aste)	3	3A: astmele 5A otse edasiminekuks kavandatud õppekavad 3B: astmele 5B otse edasiminekuks kavandatud õppekavad 3C: õppekavad, mis ei ole kavandatud astmetele 5A ja 5B otse edasiminekuks
Teise taseme järgne, kolmanda taseme eelne haridus	4	4A: õppekavad, mis valmistavad ette astmele 5 sissastumiseks 4B: õppekavad, mis ei võimalda astmel 5 jätkamist (on ennekõike kavandatud tööturule sisenemiseks)
Kolmanda taseme hariduse alumine aste (ei anna kõrgetasemeliseks uurimistööks vajalikku kvalifikatsiooni)	5	5A: õppekavad, mis põhinevad teoorial ja on uurimistööks ettevalmistavad või annavad võimaluse töötada kõrgetasemega oskusi nõudval ametialal 5B: praktilise, tehnilise või kutsesuunitlusega õppekavad
Kolmanda taseme hariduse ülemine aste (annab kõrgetasemeliseks uurimistööks vajaliku kvalifikatsiooni)	6	Puudub

Õppekava lõppsihte tähistatakse kolme tähga:

A — viib järgmisele kõrgemale astmele; on otsetee ISCED 6-le jõudmiseks.

B — viib järgmisele kõrgemale astmele, aga ei ole otsetee ISCED 6-le jõudmiseks.

C — ei vii järgmisele astmele.

Õppekava järgi eristatakse kolme tüüpi:

- üldine
- eeltehniline / eelkutsehariduslik
- tehniline / kutsehariduslik.

Et kontrollida riikide ISCEDi kodeerimisotsuseid, peavad kõik riigid igal aastal Eurostatile edastama ka ISCED-kaardistuse (UOE andmekogumisfail ISCMAP.xls). Failis on infot haridussüsteemi õppekavade ning kvalifikatsioonide kohta ning selles fikseeritakse toimunud muutused. Andmekogumisankeedile märgitakse üksnes nende õppekavade kvalifikatsioonide andmed, mida on võimalik läbida või omandada õppeaastal, mida andmekogumine eeldab. ISCEDiga kodeerimise eesmärk on tagada riikide kategoriseerimisotsuste läbipaistvus ning jälgida haridussüsteemi muutumist.

1.1. ISCED-97 TASEMED

1.1.1. ISCED 0

ISCED 0 (alusharidus) on korrastatud õppe esimene järk, mis on ennekõike kavandatud väikelastele koolitüüpi keskkonna tutvustamiseks, teisisõnu tähendab see kodu- ja kooliõhkkonna vahelise silla loomist. Pärast nende õppekavade läbimist jätkub laste haridustee astmel 1 (esimese taseme haridus).

Alushariduse alguse ja lõpu määratlemisel (st lastehoiu ja alushariduse ning alushariduse ja esimese taseme hariduse vahel piiri määramisel) on olulised järgmised tunnused:

- õppekava omadused;
- asutusekesksus;
- osalevate laste madalaim vanus;
- laste vanuse ülempiir;
- personali pädevustase.

Et liigitada õppekava alushariduse hulka, peab see olema asutusekeskne. See mõiste lubab eristada koolides, eelkoolides ja lasteaedades pakutavast teenustest, mida osutavad leibkonnad või perekonnad.

Need õppekavad on kavandatud vähemalt 3-aastastele lastele. Selline vanus on valitud seetõttu, et noorematele lastele mõeldud õppekavad ei hõlma harilikult ISCEDis nõutavat sisu.

Ülemine vanusepiir sõltub igal konkreetsel juhul tüüpilisest east, mil alustatakse esimese taseme hariduse omandamist.

Kus kohane, seal on sobiv õppekava liigitamise tunnus õpetavalt personalilt nõutav pedagoogiline pädevustase. Mainitu kehtib eriti neis riikides, kus selline nõue on rakendatud. See lubab eristada alusharidust lastehoiust, kus pädevust ei nõuta.

Sellel tasemel paikneb ka erivajadustega laste õpetamine. Tegemist võib olla nii haiglas, erikoolis kui ka erilasteasutuses antava haridusega. Sel juhul jäetakse vanuse ülempiir määratlemata.

Erinevus ISCED 0 kategooria ja väljaspool ISCED-97 asuvate õppekavade vahel seisneb peamiselt õppekava omadustes. Et neid omadusi on raske otseselt hinnata, tuleks kasutada kaudseid määratlemismeetmeid — kas õppekava peaks vastavale tasemele kuuluma või mitte.

1.1.2. ISCED 1

Harilikult on ISCED 1 õppekavad kavandatud selleks, et anda õpilastele kindlad põhiteadmised lugemisest, kirjutamisest ja arvutamisest koos algarusaamisega sellistest õppeainetest nagu ajalugu, geograafia, loodusteadused, sotsiaalteadused, kunst ja muusika. Mõnel juhul on tähtsal kohal usuõpetus.

Astme tuumik on lastele antav haridus, mille tavapärane või siis seadusega määratud sisseastumisiga on mitte vähem kui viis ja mitte rohkem kui seitse aastat. Põhimõtteliselt on astme kestus 6 täiskoormusega õppeaastat.

Kogu astme ulatuses on õppekavad kavandatud pigem tervikuna kui õppeainete kaupa. Enamikus riikides eristab just see põhitunnus 1. astme õppekavu 2. astme omadest.

Piiri paika panemiseks ISCED 0 ja 1 vahel (alus- ja esimese taseme hariduse vahel) on olulised järgmised tunnused:

- põhitunnus on esimese taseme haridusele omaste (lugemine, kirjutamine ja arvutamine) õpingute alustamine;
- riikides, kus esimese taseme haridus on põhihariduse osa, on astmel 1 ainult selle alumine aste. Kui põhiharidus ei ole ametlikult jagatud astmeteks, liigitatakse astmele 1 esimesed 6 õpiaastat;
- sellel astmel kajastuvad samuti erivajadustega lastele mõeldud õppekavad.

1.1.3. ISCED 2

Tüüpiliselt on hariduse sisu sel astmel kavandatud ISCEDi astmel 1 alustatud põhihariduse lõpetamiseks. Enamikus (kui mitte kõigis) riikides on eesmärk luua alus elukestvaks õppeks ja arenguks, mis lubab riigil järjekindlalt arendada edasisi hariduse omandamise võimalusi. Selle astme õppekavad on harilikult kujundatud õppeaine kaupa, kasutatakse aineõpetajaid ning sageli annavad samas klassis tunde erinevad õpetajad vastavalt oma erialale. Sellel astmel ilmneb põhioskuste täielik rakendatus. Astme lõpetamine langeb tihti kokku kohustusliku haridustee lõpuga, kui see on kehtestatud.

Astme määratlemisel on olulised järgmised tunnused:

- õppeaine kaupa õpetamist alustatakse koos suurema pädevusega õpetajaga kui ISCED 1;
- põhioskuste täielik rakendamine koos aluse loomisega elukestvaks õppeks;
- tasemele astutakse sisse umbes 6 aastat pärast esimese taseme hariduse alustamist;
- tase lõpetatakse umbes 9 aastat esimese taseme hariduse alustamisest hiljem;
- lõpetamine langeb tihti kokku kohustusliku haridustee lõpuga. Seda aga riikides, kus see on kehtestatud;
- tunde hakkavad andma erinevad õpetajad vastavalt oma erialale.

Astme kirjeldamiseks on vaja kaht lisamõõdet:

- jätkuhariduse tüüp või õppekava lõppsiht;
- õppekava suundumus.

Jätkuhariduse tüüp või õppekava lõppsiht

ISCEDi astmel 2 võib õppekavu alamliigitada sõltuvalt õppekava kavandamisel silmas peetud lõppsihist, mis lubab vahet teha:

- ISCED 2A: astmele 3 otsese edasimineku (s.o sisseastumine astmele 3A või 3B) võimaldamiseks kavandatud õppekavad, kusjuures see edasimineku on üks järk haridusteel, mis viib lõpuks välja kolmanda taseme hariduseni;
- ISCED 2B: astmele 3C otseseks edasiminekuks kavandatud õppekavad;
- ISCED 2C: ennekõike selle astme lõpetamisel tööturule otseseks väljumiseks kavandatud õppekavad.

Õppekava suundumus

Teine lisamõõde jagab õppekavad kolmeks:

- Üldharidus

Ennekõike kavandatud andma õpilastele sügavat arusaamist õppeainest või õppeainete rühmast eesmärgiga valmistada neid ette edasiseks (lisanduvaks) hariduse omandamiseks

kas samal või kõrgemal astmel. Selliste õppekavade edukas lõpetamine võib õpilastele anda (kuid ei pea) astmele vastava asjakohase tööturukvalifikatsiooni. Tavaliselt on need õppekavad koolikesksed. Siia alla tuleb liigitada üldsuundumusega õppekavad, mille eesmärk ei ole mingisse erialasse süvenemine.

- Kutse- või tehnikahariduseelne haridus

Ennekõike kavandatud tutvustama õpilastele töömaailma ja valmistama neid ette sisseastumiseks kutse- või tehnikahariduse õppekavadele. Selliste õppekavade edukas lõpetamine ei anna tööturu jaoks vajaliku kutse- või tehnilise kvalifikatsiooni. Et liigitada õppekava kutse- või tehnikahariduseelseks, peab vähemalt 25% selle sisust olema pühendatud kutse- või tehnikahariduse omandamisele.

- Kutse- või tehnikaharidus

Ennekõike kavandatud nii, et õpilased omandaksid praktilised oskused, teadmised ja arusaamad, mis on vajalikud teatud ametialal või ametialade rühmal töötamiseks. Selliste õppekavade edukas lõpetamine annab tööturu jaoks vajaliku kvalifikatsiooni, mis kehtib riigis, kus see omandati.

Need õppekavad võib jagada veel omakorda kaheks:

- eelkõige teoreetilise suundumusega;
- eelkõige praktilise suundumusega.

Riikides, kus algharidus on põhihariduse osa, peaks põhihariduse ülemine aste olema astmel 2. Kui põhiharidus ei ole ametlikult jagatud astmeteks, liigitatakse astmele 2 esimesele kuuele järgnevad õpiaastad.

Sellel astmel on samuti erivajadustega lastele mõeldud õppekavad.

1.1.4. ISCED 3

ISCED 3 järgneb tavaliselt kohustuslikule haridusele (neis riikides, kus on kehtestatud hariduskohustus). Võrreldes ISCED 2-ga on ISCED 3 põhjalikum ja sageli peab õpetajal olema kõrgem pädevustase ja kitsam eriala kui ISCED 2-l. Tüüpiline sisseastumisiga on 15–16.

Sel astmel olevale õppekavale sisseastumiseks nõutakse tüüpiliselt eelnevat teoreetiliselt 9-aastase kestusega (alates ISCED 1 alustamishetkest) hariduse lõpetamist või hariduse ja kutse- või tehnikaerialast kogemust koos ISCED 2 lõpetamisega (selle taseme läbimine on ka sisseastumismõue) vähima sisseastumismõudena või suutlikkus selle taseme õppekavade käsitlemiseks.

Astme määramisel on olulised järgmised tunnused:

- tüüpiline sisseastumispädevus (umbes 9-aastase täisajalise kestusega haridus alates ISCED 1 alustamishetkest);
- sisseastumismõue on tavaliselt ISCED 2 lõpetamine.

Astme alljaotuste kirjeldamiseks on vaja ka kolme lisamõõdet:

- jätkuhariduse tüüp või õppekava lõppsiht;
- õppekava suundumus;
- teoreetiline täisajaline kogukestus alates ISCED 3 alustamisest.

Jätkuhariduse tüüp või õppekava lõppsiht

Esimese lisamõõdme abil eristub selgelt kolm rühma:

- ISCED 3A: otse astmele 5A edasiminekuvõimaldamiseks kavandatud õppekavad;
- ISCED 3B: otse astmele 5B edasiminekuvõimaldamiseks kavandatud õppekavad;
- ISCED 3C: õppekavad ei ole kavandatud nii, et saaks siirduda otse astmele 5A ja 5B. Seetõttu viivad need õppekavad kohe tööturule, ISCED 4 õppekavadele või siis teistele ISCED 3 õppekavadele.

Õppekava suundumus

Teises lisamõõtmes on samad klassid nagu ISCED 2-s:

- üldharidus;
- kutse- või tehnikahariduseelne haridus;
- kutse- või tehnikaharidus.

Teoreetiline kogukestus

Kolmas mõõde ehk õppekava teoreetiline täisajaline kogukestus (arvutatakse ISCED 3 alustamishetkest) on eriti vajalik 3C õppekavade puhul.

Sellel astmel on ka erivajadustega lastele mõeldud õppekavad. Neile õpilastele, kes ISCED 2 õppekava omandades ei saavutanud lõpetamiseks ettenähtud taset, on loodud järelaitavad õppekavad. Seega ei tuleks neid õpilasi liigitada ISCED 3 õppekava alla, vaid sisust sõltuvalt ISCED 2 või 1 alla.

1.1.5. ISCED 4

ISCED 4 haarab õppekavu, mis rahvusvahelisest vaatenurgast paiknevad teise taseme hariduse ülemise astme ja teise taseme hariduse järgse hariduse piirimal, kuigi riiklikus kontekstis võidakse neid selgelt liigitada kas teise taseme hariduse hulka kuuluvateks või siis teise taseme hariduse järgseteks.

Sisu omaduste tõttu ei saa ISCED 4 õppekavu vaadelda kolmanda taseme haridusena. Tihti ei erine nad põhjalikkuse poolest ISCED 3 õppekavadest, kuid nende eesmärk on laiendada ISCED 3 juba lõpetanud õpilaste teadmisi.

Tüüpiline näide on õppekavad, mis on kavandatud selleks, et valmistada ISCED 5-I õpinguteks ette neid õpilasi, kes lõpetasid ISCEDi astme 3 õppekaval, mis ei võimaldanud sisseastumist astmele 5.

Üldjuhul nõutakse ISCED 3 lõpetamist, see tähendab ükskõik millise astmete 3A või 3B õppekava lõpetamist, kuid astme 3C õppekava korral peab sellel olema vähemalt 3-aastane teoreetiline kogukestus. Sellegipoolest võib ISCED 3 lõpetamist käsitleda õppekava kestusega seotult. Näiteks 4-aastase kestusega õppekava, mis järgneb 2-aastasele õppekavale tasemel 3, tuleks liigitada astme 4 õppekavaks, kuigi 2-aastane õppekava astmel 3 ei tähenda astme 3 lõpetamist.

Mõnel juhul peaks õppekava sisu olema veelgi erialakesksem või üksikasjalikum ja selle rakendamine keerukam kui õppekavadel, mida pakutakse ISCED 3-I.

Astme määratlemisel on olulised järgmised tunnused:

- õpilased on üldjuhul vanemad kui ISCED 3 õppekavadel;
- tüüpiline täisajale viidud kestus on vahemikus 6 kuust 2 aastani.
- jätkuhariduse tüüp või õppekava lõppsiht;
- teoreetiline täisajaline kogukestus alates ISCED 3 alustamisest;
- õppekava suundumus.

Jätkuhariduse tüüp või õppekava lõppsiht

Esimese lisamõõtmega abil jaguneb ISCED 4:

- 4A õppekavad, mis valmistavad ette ISCED 5-le sissastumiseks;
- 4B õppekavad, mis ei eelda ISCED 5-I jätkamist (on ennekõike kavandatud tööturule minekuks).

Teoreetiline kogukestus

Seda mõõdetakse ISCED 3 alustamishetkest. Arvesse ei lähe mitmekordne õppekavade läbimine ISCED 3-I.

Õppekava suundumus

Kolm klassi on kirjeldatud juba eespool:

- üldharidus;
- kutse- või tehnikahariduseelne haridus;
- kutse- või tehnikaharidus.

1.1.6. ISCED 5

ISCED 5-I paiknevad kolmanda taseme hariduse õppekavad, mille sisu on ISCED 3-I ja 4-I pakutavast kõrgema tasemega. Nendele õppekavadele sisseastujailt nõutakse harilikult ISCED-i astme 3A või 3B edukat lõpetamist või siis samaväärse kvalifikatsiooni omandamist astmel 4A.

Kõik kraadid ja kvalifikatsioonid on ristliigitatud õppekava tüübi, riiklikus kraadi- ja kvalifikatsioonisüsteemis paiknemise ja kogukestuse järgi kolmandal tasemel.

Selle astme määratlemisel on olulised järgmised tunnused:

- tavaliselt on vähimaks sisseastumiskohtadeks ISCED-i astme 3A või 3B või siis ISCED-i astme 4A edukas lõpetamine;
- astme 5 õppekavad ei anna otseselt kõrgetasemeliseks uurimistööks vajalikku kvalifikatsiooni;
- nende õppekavade teoreetiline kogukestus ISCED 5 alustamishetkest peab olema vähemalt 2 aastat.

Astme alljaotuste kirjeldamiseks on vaja kolme lisamõõdet:

- õppekavad jagatakse tüübi järgi kaheks: teoorial rajanevad, uurimistööks ettevalmistavad või kõrgetasemega oskusi nõudval ametialal töötamiseks vajalikke oskusi andvad õppekavad ja praktilise, tehnilise või kutse-suunitlusega õppekavad;
- teoreetiline täisajaline kogukestus;
- paiknemine riiklikus kraadi- ja kvalifikatsioonisüsteemis (esimene, teine ja kõrgem kraad, teaduslik uurimistöö).

Ainuke võimalus saada ülevaade kolmandal tasemel pakutava mitmekesisusest on nende kolme sõltumatu mõõtme ühitamine.

Õppekava tüüp

Esimene mõõde teeb vahet õppekavadel, mis a) rajanevad teoorial ja on uurimistööks ettevalmistavad (ajalugu, filosoofia, matemaatika jt) või annavad võimaluse töötada kõrgetasemega oskusi nõudval ametialal (näiteks meditsiin, hambaravi, arhitektuur jt) ning b) on praktilise, tehnilise või kutse-suunitlusega. Esitamiskiisi hõlbustamiseks tähistatakse esimesi 5A-ga, teisi 5B-ga.

Paljudes riikides on suureneud nõudlus kolmanda taseme hariduse järele. Seetõttu tähtsustatakse vahetegemist õppekava kestuse järgi. Pikema kestusega õppekavad on teoreetilised ja võivad edasi viia kõrgetasemel uurimistööga seotud õppekavadele või annavad võimaluse töötada kõrgetasemel oskusi nõudvatel ametialadel. Lühema kestusega õppekavad on praktilisema suundumusega.

ISCED-i astme 5A õppekavad põhinevad suurel määral teoorial ja nende eesmärk on anda küllaldane kvalifikatsioon edasiminekaks kõrgetasemel uurimistööga seotud õppekavadele või siis tööleasumiseks kõrgetasemel oskusi nõudval ametialal. Need õppekavad peavad vastama järgmistele tunnustele:

- teoreetiline täisajaline kogukestus (kolmandal tasemel) on vähemalt kolm aastat, kuid tavaliselt on kestus rohkem kui 4 aastat;
- teaduskonnal peaks olema volitused kõrgetasemeliseks uurimistööks;
- õppekavad võivad hõlmata uurimisprojekti tegemist või teeside kirjutamist;
- saadavast haridustasemest piisab, et asuda tööle kõrgetasemega oskusi nõudval ametialal või õppida edasi kõrgetasemel uurimistööga seotud õppekaval.

Tavaliselt omandatakse alamjaotuse 5B õppekavadel kvalifikatsioon lühema ajaga ja neis keskendutakse ametiks vajalikele erioskustele nii, et need valmistaks ette tööturule sisenemiseks, kuigi vastaval õppekaval võidakse käsitleda ka mõningaid teoreetilisi põhialuseid.

ISCEDi astme 5B õppekavade sisu on praktilise, tehnilise või kutsesuunitlusega ja need on ennekõike kavandatud nii, et osalejad omandaksid praktilisi oskusi ja teadmisi, mida läheb vaja teatud ametialal või elukutsel töötamiseks. Edukas lõpetamine annab õppekava läbinuile tavaliselt asjakohase kvalifikatsiooni tööturu tarvis.

Õppekava tuleks liigitada astmele 5B juhul, kui see vastab järgmistele tunnustele:

- see on praktilisema suundumusega kui ISCED 5A õppekavad ning ei anna otsest võimalust jätkata kõrgtasemega uurimistööga seotud õppekavadel;
- sellel on vähemalt kaheaastane täisajaline kestus, kuid üldjuhul kestab 2–3 aastat;
- selle sisseastumismõõde võib olla teatud eriainetate valdamine ISCEDi astmetel 3B või 4A;
- võimaldab tööleasumise teatud ametialal.

Teoreetiline kogukestus

Kolmandale tasemele sisenemisel on õppekava teoreetiline kogukestus lihtsalt selle teoreetiline täisajaline kestus, mis on arvestatud ISCED 5 alustamishetkest.

Kasutada tuleks järgmisi alljaotusi:

- 2 kuni vähem kui 3 aastat;
- 3 kuni vähem kui 4 aastat;
- 4 kuni vähem kui 5 aastat;
- 5 kuni vähem kui 6 aastat;
- vähemalt 6 aastat.

Riiklik kraadi- ja kvalifikatsioonisüsteem

See mõõde liigitab nii ISCED 5A kui ka ISCED 5B asukoha riiklikus kraadi- ja kvalifikatsioonisüsteemis.

Riikliku kraadi- ja kvalifikatsioonisüsteemi lisamist eraldi mõõtmena põhjendab eelkõige see, et kraadide ja kvalifikatsioonide andmise ajaline jaotus on tähtis riikidevaheline üleminekupunkt haridusest tööturule.

Näiteks: üliõpilasel, kes lõpetab riigis A 3-aastase bakalaureuse õppekava, võib olla võimalus asuda tööle väga erinevatel ametialadel või valida edasiõppimisvõimaluste vahel, aga riigis B (kus ei tehta vahet esimese ja teise ülikoolis antava kraadi vahel) saab seesama üliõpilane omandada asjakohase kvalifikatsiooni tööturu tarvis ainult pärast 4–5-aastast kraadiõppekava, kuigi selle sisu võib olla sarnane järgmise astme (magistri) kraadi õppekavaga riigis A.

Kraadi paiknemine riiklikus kraadi- või kvalifikatsioonisüsteemis (esimene, teine ja kõrgem kraad, teaduslik uurimistöö) määratletakse riiklikus haridussüsteemis antavate kraadide astmestiku alusel. Teaduslik uurimistöö on eraldi välja toodud nende riikide jaoks, kes on kehtestanud doktoriastmest madalama uurimistöö rajaneva kraadi, nagu mõnes riigis *Master of Philosophy* ja kes tahavad seda rahvusvahelises statistikas selgelt eraldatuna välja tuua.

Kui teoorial põhinev õppekava annab mitu kvalifikatsiooni, siis harilikult annab ainult viimane kvalifikatsioon otsese võimaluse tasemele 6 sisseastumiseks, sellegipoolest liigitatakse kõik sellised õppekavad astmele 5A.

Teoorial põhinevate õppekavade sisutunnustele vastab paljudes ingliskeelsetes riikides bakalaureusekraad, saksakeelsetes diplom ja prantsuskeelsetes „*licence*“. Teist ja

kõrgemat kraadi andvad teoriapõhised õppekavad (näiteks magistrikraad ingliskeelsetes ja *maîtrise* prantsuskeelsetes riikides) peaksid olema liigitatud teaduslikule uurimistööle vastavatest kvalifikatsioonidest eraldi. Nende õige asukoht on tasemel 6.

Eri riikides erinevat järjekorranumbrit kandvad kraadid või kvalifikatsioonid võivad olla oma sisu poolest samalaadsed.

Näiteks: õppekavad, mis paljudes ingliskeelsetes riikides annavad teise või teadusliku kraadi, tuleb liigitada astmele 5, sest nad on sarnased esimest kraadi andvatele pikema kestusega õppekavadega paljudes saksakeelsetes riikides.

Sel astmel on olemas kõik teaduslikul uurimistööl põhinevad õppekavad, mis ei ole doktorantuuri osa nagu ükskõik milline magistriõpe.

Mõnes riigis alustavad üliõpilased teaduslikul uurimistööd rajaneva õppekaval õppimist kohe kolmandale tasemele sisseastumisel. Sellisel juhul tuleks õppekava algusaastad liigitada astmele 5 ja õppekava uurimistööle keskenduv osa astmele 6.

1.1.7. ISCED 6

See aste on loodud kolmanda taseme õppekavade jaoks, mis annavad kõrgetasemeliseks uurimistööks vajaliku kvalifikatsiooni. Seega pühendatakse neil õppekavadel kõrgetasemeliste õpingutele ja algupärastele uuringutele ning ei piirduta ainult kursuste kuulamisega.

Astme määratlemisel on olulised järgmised tunnused:

- tavaliselt nõutakse trükis avaldamiseks sobiliku tasemega teeside või dissertatsiooni esitamist. Teesides või dissertatsioonides käsitletakse algupäraste uuringute tulemusi ja sellega avarduvad tunduvalt teadmised.
- õppekava valmistab lõpetajad ette tööks õppejõuna ISCED 5A õppekavu pakkuvates õppeasutustes või siis uurimistööga seotud ametikohtadel.

1.2. Õppevaldkonnad ja nende rühmad

Järgmisena kirjeldatakse õppekavade sisulist liigitust.

ISCED-97 kood — õppekava sisulise liigituse kood rahvusvahelise ühtse hariduse liigituse järgi. Koodi esimene number tähistab õppevaldkonda, teine õppesuunda ning kolmas õppekavade rühma.

Näiteks: õppevaldkond: haridus — 1, õppesuund: õpetajakoolitus ja kasvatusteadus — 14 ning õppekavade rühm (ehk ala ehk koolitusala): kutseõpetajate koolitus — 146

ISCED-97 (õppekavarühmade) liigitus

0 Üldõppekavad

01 Põhiõppekavad

010 Põhiõppekavad

080 Kirja- ja arvutusoskus

090 Isikuareng

1 Haridus

14 Õpetajakoolitus ja kasvatusteadus

140 Õpetajakoolitus ja kasvatusteadus (üldine)

141 Õpetamine ja koolitamine (=143+144+145+146)

142 Kasvatusteadus

143 Koolieelikute õpetajate koolitus

144 Klassiõpetaja ja põhikooli mitme aine õpetaja koolitus

145 Aineõpetajate koolitus

146 Kutseõpetajate koolitus

- 2 Humanitaaria ja kunstid
  - 21 Kunstid
    - 210 Kunstid (üldine)
      - 211 Kujutav kunst ja kunstiteadus
      - 212 Muusika ja esituskunstid
      - 213 Audiovisuaalne ja muu meedia
      - 214 Disain
      - 215 Tarbekunst ja oskuskäsitöö
    - 22 Humanitaaria
      - 220 Humanitaaria (üldised õppekavad)
        - 221 Usuõpetus ja teoloogia
        - 222 Võõrkeeled ja -kultuurid
        - 223 Emakeel
      - 224 Ajalugu, filosoofia ja nende sidusteadused (=225+226)
        - 225 Ajalugu ja arheoloogia
        - 226 Filosoofia ja eetika
  - 3 Sotsiaalteadused, äridus ja õigus
    - 31 Sotsiaal- ja käitumisteadused
      - 310 Sotsiaal- ja käitumisteadused (üldine)
        - 311 Psühholoogia
        - 312 Sotsioloogia ja kulturoloogia
        - 313 Poliitikateadus ja kodanikuõpetus
        - 314 Majandusteadus
      - 32 Ajakirjandus ja infolevi
        - 321 Ajakirjandus
        - 322 Raamatukogundus, teabelevi, arhiivindus
      - 34 Äridus ja haldus
        - 340 Äridus ja haldus (üldine)
          - 341 Hulgi- ja jaekaubandus
          - 342 Turundus ja reklaam
          - 343 Rahandus, pangandus, ja kindlustus
          - 344 Majandusarvestus ja maksundus
          - 345 Juhtimine ja haldus
          - 346 Sekretäri- ja ametnikutöö
          - 347 Töökorraldus
      - 38 Õigus
        - 380 Õigus
  - 4 Loodus- ja täppisteadused
    - 42 Bioteadused
      - 421 Bioloogia ja biokeemia
      - 422 Keskkonnateadused
    - 44 Füüsikalised loodusteadused
      - 440 Füüsikalised loodusteadused (üldine)
      - 441 Füüsika
      - 442 Keemia
      - 443 Geoteadused
    - 46 Matemaatika ja statistika
      - 461 Matemaatika
      - 462 Statistika
    - 48 Arvutiteadused
      - 481 Arvutiteadused
      - 482 Arvutikasutus
  - 5 Tehnika, tootmine ja ehitus
    - 52 Tehnikaalad
      - 520 Tehnikaalad (üldine)
      - 521 Mehaanika ja metallitöö
      - 522 Elektrotehnika ja energeetika
      - 523 Elektroonika ja automaatika
      - 524 Keemia ja protsessitehnoloogia
      - 525 Mootorliikurid, laevandus ja lennundustehnika
    - 54 Tootmine ja töötlemine
      - 540 Tootmine ja töötlemine (üldine)
      - 541 Toiduainetetööstus ja -tootmine
      - 542 Tekstiili, rõivaste, jalatsite valmistamine ning naha töötlemine
      - 543 Materjalitööstus (puu, paber, plast, klaas)

- 544 Kaevandamine ja rikastamine
- 58 Arhitektuur ja ehitus
  - 581 Arhitektuur ja linnaplaneerimine
  - 582 Ehitus ja tsiviilrajatised
- 6 Põllumajandus
  - 62 Põllumajandus, metsandus ja kalandus
    - 620 Põllumajandus, metsandus ja kalandus (üldine)
    - 621 Põllundus ja loomakasvatus
    - 622 Aiandus
    - 623 Metsandus
    - 624 Kalandus
  - 64 Veterinaaria
    - 641 Veterinaaria
- 7 Tervis ja heaolu
  - 72 Tervis
    - 720 Tervis
    - 721 Meditsiin
    - 722 Meditsiiniline teenindamine (=725+726+727)
    - 723 Õendus
    - 724 Hambaravi ja -hooldus
    - 725 Meditsiinilise diagnostika ja ravi meetodid
    - 726 Teraapia ja taastusravi
    - 727 Farmaatsia
  - 76 Sotsiaalteenused
    - 761 Lastehooldus ja noorsootöö
    - 762 Sotsiaaltöö ja nõustamine
- 8 Teenindus
  - 81 Isikuteenindus
    - 810 Isikuteenindus (üldine)
    - 811 Majutamine ja toitlustamine
    - 812 Reisimine, turism ja vabaajaveetmine
    - 813 Sport
    - 814 Koduteenindus
    - 815 Juuksuritöö ja iluteenindus
  - 84 Transporditeenused
    - 840 Transporditeenused
  - 85 Keskkonnakaitse
    - 850 Keskkonnakaitse (üldine)
    - 851 Keskkonnakaitsemeetodid
    - 852 Looduskeskkond ja puutumatute loodus
    - 853 Prügi ja heitvete käsitlemine
  - 86 Turvamine
    - 860 Turvamine (üldine)
    - 861 Vara- ja isikukaitse
    - 862 Töökaitse
    - 863 Militaarõpe
- 9 Teadmata või määratlematu
  - 99 Teadmata või määratlematu
  - 999 Teadmata või määratlematu

2. UOE (UNESCO-UIS-OECD-EUROSTAT) SISEND — DEFINITSIOONID, SELGITUSED, INSTRUKTSIOONID

Eesti Statistikaamet on kohustatud esitama tõest haridusstatistikat Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni Hariduse, Teaduse ja Kultuuri Organisatsiooni Statistikainstituudile (UNESCO-UIS), Majanduskoostöö ja Arengu Organisatsioonile (OECD) ning Euroopa Liidu Statistikaametile (Eurostat). Andmekogumise eesmärk on muuta riikide haridussüsteemid võrreldavaks. Vähendamaks riikide statistikaametite koormust, koguvad need organisatsioonid andmeid ühiselt. UOE-le edastatava haridusstatistika kogumise ja esitamise alus on UOE manuaal ning teised juhised. Nende järgimine tagab riigi haridussüsteemi peamiste aspektide rahvusvahelise võrreldavuse. Eesti haridusstatistika koostatakse Eesti Hariduse Infosüsteemi (EHIS) kantud andmete põhjal.

Nagu teised UOE-le andmeid edastavad riikide statistikakeskused, edastab ka Eesti Statistikaamet UOE-le regulaarselt nõutud andmeid elektrooniliste ankeetidega. Seejuures püütakse teha kõik, et esitatavad andmed vastaksid ettenähtud definitsioonidele, liigitustele ja katvusele. Paratamatud kõrvalekalded rahvusvahelistest normidest, hindamisest või andmete agregeerimisest tuleb üksikasjalikult dokumenteerida.

UOE käsiraamatus on kirjas UOE andmekogumise taust. Nimetatut toetavad igal aastal uuendatavad UOE tabelid ja juhised nende täitmiseks, esitamiseks ning UOE elektroonilised ankeedid, mis käivad vastava andmekogumisaasta kohta ning mis annavad UOE andmeesitajatele rohkem praktilisi nõuandeid.

Kõik andmekogumisankeedid on olemas Eurostati haridus-, koolitus- ja kultuuristatistika veebileheküljel aadressil:

http://forum.europa.eu.int/Public/irc/dsis/edtcsl/library?l=/public/unesco_collection.

Tähele tuleb panna, millise õppeaasta kohta andmed edastatakse. Nt UOE 2008 tabelid (mille Statistikaamet edastas septembris 2008) hõlmavad andmeid 2006/2007. õppeaasta vastuvõtu ja (üli)õpilaste kohta ja 2006/2007. õppeaasta lõpetanute kohta. Seega on lõpetanute andmed kõige värskem statistika, kuid vastuvõtu ja (üli)õpilaste andmete järgi tehtud statistika on aasta varasem (mitte kõige värskem). Samal ajal paneb Eurostat rahvusvahelistes kogumikes, tabelites ja andmebaasides andmeid avaldades vastuvõtu ja õpilaste puhul aastaarvu tegelikust aasta hilisemaks (nt 2006/2007. õppeaasta õpilased ja vastuvõetud on pealkirjades aasta 2007 all), kuid 2006/2007. õppeaasta lõpetajad ongi pealkirjades aasta 2007 all.

UOE andmekogumistabelite koostamise aluseks on samad teemad ja statistilised üksused, mille jaoks andmeid kogutakse (nt õppijad, sisseastujad, uustulnukad, lõpetajad, klassikordajad, haridustöötajad, klasside suurus, hariduskulutused).

Andmekogumistabelite koostamisel on lähtutud OECD, Eurostati ja UNESCO-UIS-i ühistest huvidest, mille alla kuuluvad näiteks õppijad, uustulnukad, lõpetanud, hariduspersonal, rahastamine, klassi suurus ning ISCED-iga kodeerimine. Peale selle on Euroopa Komisjon (Eurostat) välja töötanud spetsiifilised Euroopa Liidu tabelid, nende hulgas näiteks regionaalsed andmed õppijate kohta, andmed võõrkeelte ning kooli lõpetajate kohta ISCED-i 5A-tasemel bakalaureuse ja magistritaseme järgi. EL-spetsiifilist osa UOE andmekogumisest haldab Eurostat.

Alates 2005. aastast on kasutusel ka lisaankeedid (ka eri- ehk *ad hoc* moodulid), millega kogutakse spetsiifilisemaid andmeid valitud teemadel. Erimooduli teemad on aastati erinevad. Vastavalt UOE andmenõudjate ja -esitajate kokkuleppele võivad teemad siiski ka regulaarselt korduda.

Andmekogumistabeleid täites tuleb järgida eelkõige põhimõtet, et ühtegi lahtrit ei tohi tühjaks jätta, sinna tuleb märkida kas sobiv väärtus või puudumise põhjust kajastav kood. Mõned lahtrid on täidetud vaikeväärtustega. Need võib jätta muutmata või vastavalt nõutule üle kirjutada.

2.1. Mitte-finantsstatistika

2.1.1. Alusharidus

Lapsed

UOE manuaal defineerib alusharidust (ISCED 0) kui organiseeritud juhendamise algetappi, mis on peamiselt mõeldud laste harjutamiseks koolisarnase keskkonnaga ehk püütakse luua side kodu- ja koolipõhise atmosfääri vahele. Erinevus nende õppekavade vahel, mis on ISCED 0 kategoorias ja mis sinna ei kuulu, seisneb peamiselt õppekava omadustes. Et neid omadusi on raske otseselt hinnata, tuleks kasutada kaudseid meetmeid määratlemaks, kas õppekava peaks vastavale astmele kuuluma või mitte. UOE manuaal soovib alusharidust saavateks klassifitseerida koolieelsete lasteasutuste lapsed alates 3. eluaastast, sest nooremad lapsed ei saa tavaliselt järjekindlat ja õppekavakohast haridust.

Alushariduse õppekavadele kirja pandud lapsi tuleb käsitleda UOE manuaali järgi täisajaga õppivatena, kui nad viibivad koolieelses lasteasutuses vähemalt 75% päevast või nädalast ja kelle puhul eeldatakse, et nad käivad koolieelses lasteasutuses kogu kontrollperioodi vältel.

Peale selle tuleb laste andmed tabelitesse panna veel kaht kategooriat arvestades:

- Vanus. Käsiraamat soovib liigitada lapsed vanuse järgi 1. jaanuari seisuga või kui see ei ole võimalik, siis tuleks andmekogumistabeli päises märkida selle aja seis, mis on laste vanuse märkimise alus. Lapsed, keda ei ole võimalik vanuse järgi liigitada, tuleks kanda kategooriasse „vanus teadmata”.
- Asutuse omandivorm. UOE tabelites liigitatakse koolieelsed lasteasutused riiklikuks või eraõppeasutuseks. Eraõppeasutused jagatakse omakorda valitsusest sõltuvateks ja sõltumatuteks. Riikliku ja eraõppeasutuse liigitus tehakse vastavalt sellele, kas riiklikul asutusel või eraüksusel on asutuse üle täielik kontroll. Täieliku kontrolli olemasolu sõltub sellest, kellel on võim asutuse poliitika ja tegevuse määramiseks ning asutuse juhtivametnike määramiseks. Täielik kontroll laieneb tavaliselt asutuse avamise või sulgemise otsusele. Et paljude asutuste tegevust suunab juhtorgan, on liigitamisel tähtsus ka selle koosseisul.

Asutus liigitatakse riiklikuks, kui seda kontrollib ja juhib:

- otseselt riigi õppeasutus või organ või
- kas valitsusasutus otseselt või juhtorgani kaudu (nõukogu, komitee jne), mille enamiku liikmeid on määranud kas riigiasutus või kes on avalikult valitud.

Asutus liigitatakse eraõppeasutuseks, kui:

- seda kontrollib ja juhib valitsusväline organisatsioon (näiteks kirik, ametiühing või äriettevõtte) või
- selle juhatust koosneb peamiselt mitteriikliku asutuse valitud liikmetest.

Eesti koolieelsete lasteasutuste seaduses defineeritakse alusharidust kui teadmiste, oskuste, vilumuste ja käitumisharjumiste kogumit, mis loob eeldused edasijõudmiseks igapäevaelus ja koolis. Eesti Vabariigi haridusseaduse järgi omandatakse alusharidus koolieelses lasteasutuses või kodus ning selle eest vastutavad vanemad või neid asendavad isikud. Koolieelne lasteasutus on koolieast nooremate laste hoidu ja alushariduse omandamist võimaldav õppeasutus, mis toetab lapse perekonda, soodustades lapse kasvamist ja arenemist ning temaga individuaalselt arvestamist. Koolieelses lasteasutuses omandab laps alushariduse, mis loob vajalikud eeldused edasijõudmiseks igapäevaelus ja koolis, õppe- ja kasvatustöö on korraldatud alushariduse raamõppekavast lähtuvalt. Lasteaias mittekaivatele koolieelikele on koolide juures avatud ettevalmistusrühmad, milles osalemine on vabatahtlik. Koolikohustus algab, kui laps saab 7-aastaseks hiljemalt 1. oktoobriks.

Eesti käsitleb UOE tabelites alusharidust (ISCED 0) saavatena vähemalt 3-aastaseid lapsi, kes käivad koolieelses lasteasutuses või ettevalmistusrühmas. Kuigi meie seadused liigitavad alusharidust omandavaks ka kodused lapsed, siis viimatimainitud UOE tabelites neid ei kajastata (v.a kui kodune laps käib ettevalmistusrühmas).

Täisajaga õppivateks on Eesti puhul siiani loetud koolieelsetes lasteasutustes käivad lapsed (alates 3. eluaastast) ja osaajaga õppivateks lasteks koolieelsetes ettevalmistusrühmades käivad lapsed (praegu puuduvad EHIS-es veel ettevalmistusrühmade kohta andmed, kuid on plaanis koguma hakata; üldhariduskoolide juures tegutsevate koolieelikele ettevalmistusrühmade andmed on olemas). Tegelikult ei käsitleta osaajaga õppivate lastena vaid ettevalmistusrühmade lapsi. Koolieelsete lasteasutuste seaduses on kirjas: „Kui valla või linna territooriumil on ajutiselt vajadus lasteasutuse koha järele suurem kui olemasolevate lasteasutuste üldkohtade arv, loob valla- või linnavalitsus kõikidele soovijatele võimaluse saada lasteasutuses osaajaline koht”. Seega kui tulevikus on võimalik andmeid saada ka lasteasutuses osaajalisel kohal käivate laste (alates 3. eluaastast) kohta, siis tuleb ka nemad panna tabelites osaajaga õppivate laste hulka.

Koolieelsed lasteasutused liigitatakse Eestis riiklikuks või eraõppeasutuseks. Eraõppeasutused on alushariduse puhul vaid sõltumatud eraõppeasutused, valitsusest sõltuvaid alusharidust andvaid eraõppeasutusi Eestis ei ole.

Eestis märgitakse laste vanus tabelisse 31. detsembri seisuga.

Personal

UOE manuaalis hõlmab haridustöötajate definitsioon töötajaid, kes

- on seotud laste õpetamisega;
- pakuvad lastele professionaalset tuge (nii õppimis- kui ka tervishoiualast/sotsiaalset);
- on seotud haridusteenuse haldamise ja juhtimisega;
- kuuluvad hooldus- ja majanduspersonal;
- ei tööta ajutiselt (näiteks haiguse või vigastuste, raseduse või lapsehoolduspuhkuse, pühade või puhkuse tõttu);
- töötavad ettevõtetes, mis pakuvad teenuseid haridusasutustele allhanke korras. Nemad kaasatakse, kui allhankija palgatud personal töötab ainult või peamiselt haridusasutuse heaks lepinguperioodi vältel. Näiteks kui lasteaialduna valmistamiseks on sõlmitud allhankileping toitlustusettevõttega, aga personal töötab ainult lasteaias, mille jaoks nad toitu valmistavad, tuleks neid käsitleda nagu nad oleks palganud haridusasutus.

Välja jäävad töötajad,

- kellega on teenuste osutamiseks sõlmitud allhankileping ja töötajaid ei ole võimalik eraldada teistest allhankija osutatavatest haridusega mitteseotud teenustest;
- kes on pensionil (õpetajad), k.a need, kes lähevad pensionile ettenähtust varem olenemata sellest, kas nende palgad arvatakse finantsandmetes ikka veel õpetajate palkadele tehtavate kulutuste hulka.

UOE manuaalis välja toodud haridustöötajate täpsem liigitus on koolieelsete lasteasutuste puhul järgmine:

- I. Koolitav personal
  - A. Õpetajad (ISCED 0)
  - B. Õpetajate abid (ISCED 0)
- II. Professionaalne tugi õpilastele
  - A. Pedagoogiline tugi (ISCED 0)
  - B. Tervishoiualane ja sotsiaalne tugi (ISCED 0)
- III. Juhtimine/Kvaliteedikontroll/Haldus
  - A. Koolieelse lasteasutuse juhtimine (ISCED 0)
  - B. Kõrgemal tasemel juhtimine (ISCED 0)
  - C. Koolieelse lasteasutuse halduspersonal (ISCED 0)
  - D. Kõrgema taseme halduspersonal (ISCED 0)
- IV. Hooldus- ja majanduspersonal (ISCED 0)

ISCED 0 õpetajad on laste õpetamisega seotud töötajad: hõlmab rühmategevuse kavandamist, organiseerimist ja elluviimist, kusjuures laste teadmised, oskused ja seisukohad arenevad vastavalt õppekavades määratletule. Õpetajate all mõeldakse ka eripedagooge.

Õpetajate abid (ISCED 0) on (abi)töötajad, kes aitavad õpetajail lapsi õpetada.

Pedagoogilise toe (ISCED 0) hulka kuuluvad professionaalsed töötajad, kelle ülesanne on pakkuda lastele õppekava toetavat teenust. Paljudel juhtudel on need töötajad algelt omandanud õpetajakutse, kuid liikunud seejärel edasi muudele ametikohtadele haridussüsteemis. See personaliliigitus hõlmab järgmisi töötajaid: nõustajad, raamatukoguhoidjad, haridusspetsialistid jne.

Tervishoiualane ja sotsiaalne tugi hõlmab kõiki töötajaid hariduse valdkonnas, kus pakutakse lastele tervishoiu valdkonna ja sotsiaalse toe teenuseid. Siia alla kuuluvad tervishoiutöötajad (arstid, hambaarstid, oftalmoloogid, optometristid, hügieenikud,

meditsiiniõed, diagnostikud jne), psühhiaatrid ja psühholoogid, kõnepatoloogid ja audioloogid, tööterapeudid ja sotsiaaltöötajad.

Juhtivtöötajad (ISCED 0) hõlmavad neid töötajaid, kes vastutavad koolieelse lasteasutuse juhtimise/halduse eest. Siia alla kuuluvad juhatajad, juhataja abid, direktorid, asedirektorid ja teised sarnaste töökohustustega juhtivtöötajad.

Kõrgema taseme juhtimise töötajad (ISCED 0) on need, kelle esmane kohustus on kvaliteedikontroll ja haridussüsteemi juhtimine kõrgemal tasemel. Need töötajad võivad olla kohaliku haridusameti või piirkondliku ministeeriumi või haridusosakonna või riikliku ministeeriumi või haridusosakonna palgal. Nende töö võib hõlmata otsest haldust (näiteks kavandamine, hindamine, eelarve koostamine ja raamatupidamine, avalik teave jne) või muid selliseid tegevusi, mis toetavad haridussüsteemi toimimist. Siia alla kuuluvad inspektorid, kaas- ja abiinspektorid, haridusvolinikud, kaas- ja abivolinikud, asutuse ja õppekava juhid, kavandamise ja hindamise juhid ja muud samaväärsete ametinimetustega töötajad.

Halduspersonal (ISCED 0) hõlmab kõiki töötajaid, kes osalevad koolieelse lasteasutuse haldamises ja juhtimises. Siia kuuluvad administraatorid, sekretärid, masinakirjutajad ja andmetöötlejad, raamatupidajad ja ametnikud, paljundamisega tegelevad assistendid jt.

Kõrgema taseme halduspersonal hõlmab töötajaid, kes töötavad haridussüsteemi halduse / juhtimise valdkonnas kõrgemal tasemel. Need töötajad võivad töötada kohalikus haridusametis või piirkondlikus ministeeriumis või haridusosakonnas või riiklikus ministeeriumis või haridusosakonnas.

Peale selle on veel hooldus- ja majanduspersonal. Siia alla kuuluvad töötajad seisavad hea koolieelsete lasteasutuste turvalisuse ja lisateenuste ja toimimise eest (näiteks õpilaste transport lasteaeda ja tagasi, toitlustamisteenuste toimimine jne). See kategooria hõlmab järgmisi töötajaid:

- müürseppi, puuseppi, elektrikke, lukkseppi, hooldustööde tegijaid, maalreid ja tapeetijaid, krohvijaid, torulukkseppi ja automehaanikuid,
- bussijuhte ja teisi sõidukijuhte, ehitustöölisi, aednikke ja pargivahte, bussivalvureid ja ülekäigukohtade valvureid, kokki/toidu eest hoolitsejaid, järelevaatajaid, toidu serveerijaid, internaadivalvureid ja turvatöötajaid.

Haridustöötajate liigituse jagunemine täistööajaga ja osalise tööajaga töötavateks põhineb tööaja mõistel. Täistööaeg põhineb tavaliselt kohustuslikel tundidel. Osaline tööaeg viitab üksikisikutele, kes on palgatud tegema vähem töötunde kui täistööajaga töötajatelt nõutakse.

- Täistööajaga haridustöötajad on palgatud täistööajaga vähemalt 90%-ks tavalistest või kohustuslikest töötundidest kogu õppeaastaks.
- Osalise tööajaga haridustöötajad on palgatud täistööajaga võrreldes vähem kui 90%-ks tavalistest või kohustuslikest töötundidest kogu õppeaastaks.

Täistööajaekvivalendi (FTE — *full-time equivalent*) mõõtmise vahend peaks olema täistööajaga töö, st täistööajaga õpetaja võrdub ühe FTE-ga. FTE-de arvutamine põhineb kohustuslikel töötundidel.

Näiteks kui riik kajastab 1000 täistööajaga õppekaval osalevat õpetajat ja 200 osalise tööajaga õpetajat õppekoormusega 50%, oleks täistööajaekvivalentide arv 1100: 1000 FTE-d tähistab täistööajaga õpetajaid ja 100 FTE-d osalise tööajaga õpetajaid.

Oluline on tähele panna, et täis- ja osalise tööaja definitsiooni tõttu ei ole mitte kõigi statistikas täistööajaga kirja pandud töötajate FTE 1,0. Näiteks neid, kes töötavad tavapärastest täistööajaga töötaja kohustuslikest töötundidest 90%, tuleks kajastada täistööajaga töötajatena, kelle FTE on 0,9.

Vanuse ja õppeasutuse omandivormi järgi liigitamisest saab lugeda [lk 14](#). Samad reeglid kehtivad ka personali liigitamise kohta.

Eesti seaduste järgi on koolieelse lasteasutuse töötajad (edaspidi: personal) pedagoogid, tervishoiutöötajad ja lasteasutuse majandamist tagavad ning õpetajaid abistavad töötajad. Koolieelse lasteasutuse seaduse järgi on pedagoogid õpetajad, juhatajad, tema asetäitjad

õppe- ja kasvatusalal ning teised õppe- ja kasvatusalal töötavad isikud. Vastastikusel lugupidamisel ning üksteisemõistmisel loovad pedagoogid laste ja nende vanematega koostöös tingimused laste kasvamiseks ja arenemiseks. Ka hoolitsevad pedagoogid laste turvalisuse eest lasteasutuses. Juhataja ülesanne on tagada lasteasutuse tulemuslik töö ja juhtida lasteasutuse tegevust koostöös pedagoogilise nõukogu ja hoolekoguga. Juhataja on lasteasutuse seadusjärgne esindaja, kui tööleping kehtib. Ta vastutab lasteasutuse arengu ning raha sihipärase ja otstarbeka kasutamise eest. (koolieelse lasteasutuse seadus § 21 lg 1–3)

Eesti Hariduse Infosüsteemi (EHIS) kantakse koolieelsetes lasteasutustes pedagoogilise tööga seotud pedagoogide andmed. EHIS-esse kantud alushariduse pedagoogide ametikohad jagunevad järgmiselt: juhataja, juhataja asetäitja õppe- ja kasvatusalal, õpetaja, muusikaõpetaja, liikumisõpetaja, ujumisõpetaja, logopeed, eripedagoog ning eesti keele õpetaja. EHIS-esse ei koguta andmeid lapsehoiuteenust pakkuvate isikute kohta.

Pedagoogilise personali vanuse arvestamisel lähtutakse 31. detsembri seisust.

2.1.2. Üldharidus

Õpilased

UOE manuaali järgi on õpilane isik, kes võtab osa UOE andmekogumisega hõlmatud haridusteenustest.

UOE andmekogumiseks on järgmised soovitusel:

- õpilaste arv on kontrollperioodil kooli nimekirjas olevate isikute arv. Iga õpilast tohib UOE tabelites loendada vaid üks kord.
- kui riiklikud andmekogumissüsteemid võimaldavad, peaks statistika kajastama kooli sisseastunud õpilaste arvu õppeaasta algul. Eelistatavalt tuleks valida andmed õppeaasta esimese kuu lõpu (või sellele lähedase) seisuga (erikord kehtib osalise õppeaastaga õpilaste puhul, nemad ei pruugi õpinguid alustada õppeaasta alguses).
- riigid peaksid dokumenteerima nii kasutatavad aruandlusmeetodid kui ka õppeaasta, mida statistika hõlmab (seda nimetatakse kontrollperioodiks), samuti andmete kogumise hetke (see on andmekogumisperiood).
- kõik tabelid peavad hõlmama ka erivajadusega õpilasi (v.a tabel „CLASS“), ükskõik kas nad õpivad tavakoolis, eriharidust pakkuvas asutuses või haiglas. Kõik erivajadustega õpilased tuleks proovida määrata ISCEDi tasemetele. ISCED-i alla liigitamine võib olla ka hinnanguline, kui täpseid andmeid pole.

Tuginedes õpilase õppekoormusele ja/või õppeajale kontrollperioodil, tuleb õpilased liigitada kahte kategooriasse:

- a. täisajaga õppivad õpilased ja
- b. osaaajaga õppivad õpilased.

Iga riik peaks leidma omale sobiva meetodi, mille alusel õpilasi täis- ja osaaajaga õppivateks liigitada. UOE käsiraamatu definitsioonid ja juhendid aktsepteerivad nii individuaalseid kui ka õppekavapõhiseid osalusmäära mõõtemetodeid. Õpilase õppekoormust saab mõõta näiteks ajaressursi kasutuse kaudu. Põhiliselt klassiruumis toimunud õppe puhul on sobilik vaste „klassiruumis veedetud aeg“. See aeg üritab mõõta õpilasele pakutud õpetusele kulunud aja hulka ja seda võib loendada õppetundidena päeva või aasta kohta, läbitud ainete hulkana või nende kahe kombinatsioonina. Need mõõtmisviisid põhinevad kohalviibimise muustril, mitte õppekaval, kus õpilane õpib. Sellised meetodid on kasulikud, kui puudub õppekava struktuur või kui need ei ole võrreldavad.

Täis- ja osaaajaga õppivateks saab õpilasi tinglikult jaotada ka õppekoormuse järgi. Riigid kasutavad õppekoormuse määramiseks riigisiseseid standardeid. See võib põhineda õppekavade pikkuse ja sisu akadeemilistel definitsioonidel, keskmise ja tüüpilise koormuse või statistilistel definitsioonidel, mis kohaldavad statistilist analüüsi tüüpilise õppekoormuse selgitamiseks.

Õppeaja määramise üks võimalus on veel ka otsesed õpilaste ajakasutuse andmed. Üldjuhul peaks täisajaga õppiv õpilane olema see, kes kasutab õppimiseks antud aega täielikult ja terve õppeaasta vältel. Aja täielik kasutamine võrdub UOE manuaali järgi vähemalt 75% tavalisest riigis sel haridusastmel kehtivast õppenädalast.

Tegelikult kalduvad riigisisised andmed dikteerima, missugust nendest meetoditest riik kasutab, et liigitada õpilased täis- või osalise ajaga õppivateks. Need meetodid on omakorda sageli haridusastmeti erinevad. Kõikide võimaluste puhul on aga selge, et osalise ajaga õppival õpilasel kulub samaväärse õppekava läbimiseks rohkem aega kui täisajaga õppival õpilasel.

Eesti seaduste järgi toimub koolis õppetegevus päevases, õhtuses ja kaugõppe vormis. Põhihariduse omandamine on õhtuses ja kaugõppe vormis ning kooli lõpetamine eksternina on lubatud koolikohustusliku vanuse ületanud isikutel, kes pole omandanud põhiharidust. Üldkeskhariduse omandamine õhtuses ja kaugõppes ning kooli lõpetamine eksternina on lubatud põhihariduse omandanud isikutel. Täisajaga õppivateks õpilasteks loetakse UOE tabelites päevase õppevormi õpilased.

UOE tabelitega soovitakse teada saada ka täisajaekvivalenti. Inimeste arvu täisajaekvivalentideks (FTE — *full-time equivalent*) teisendamise eesmärk on ühtsustada õpilaste tegelikku õppekoormust kontrollperioodil tavapärase koormuse puhul.

Õpilaste andmete teisendamisel FTE-ks soovitatakse UOE manuaalis ühe võimaliku meetodina sellist lähenemist, kus täisajaga õppivat õpilast tuleb käsitleda kui ühe FTE-ga võrdset. Enamik riike kasutabki seda meetodit. FTE prognoos osalise õppeaja kohta tuleks teha tuginedes parimale saadaolevale infole, mis põhineb ülalkirjeldatud reeglitel.

Rahvusvahelise võrdluse tagamiseks peavad riigid dokumenteerima kriteeriumid, mida kasutatakse täisajaga osaluse määratlemiseks, ja meetodid, mida kasutatakse täisajaekvivalentidele taandamiseks.

Esitatud täisajaekvivalentide arv peaks hõlmama nii osalise õppeaja kui ka täisajaga õppivate õpilaste FTE-d, mis on tavaliselt võrdne täisajaga õppivate õpilaste arvuga.

Näiteks kui riik kajastab 1000 täisajaga õppivat õpilast ja 200 osalise ajaga õppivat õpilast õppekoormusega 50%, oleks täisajaekvivalentide arv 1100. 1000 FTE-d esindavad täisajaga õppivaid õpilasi ja 100 FTE-d esindavad osalise ajaga õppivaid õpilasi.

Osaaajaga õpilaste jaoks tuleb riikidel esitada täisajaekvivalentideks teisendamise kordajad.

Peale selle, et õpilaste andmeid soovitakse saada õppeaja järgi, küsib UOE ka üldhariduse õpilaste puhul andmeid nende vanuse ja õppeasutuse omandivormi järgi. Nende liigituste kohta saab lugeda [lk 14](#), sest samad reeglid kehtivad ka üldhariduses õppivate õpilaste liigitamisel. Eestis on õpilaste vanus kajastatud vastava õppeaasta 1. septembri seisuga (01.09.2007 seis 2007/2008. õppeaasta puhul). Meie seaduste järgi on koolikohustuslik laps, kes käimasoleva aasta 1. oktoobriks saab seitsmeaastaseks. Koolikohustus kehtib kuni põhihariduse omandamiseni või 17-aastaseks saamiseni.

Eraõppeasutused on Eestis üldhariduse puhul vaid sõltumatud eraõppeasutused, valitsusest sõltuvaid üldharidust andvaid eraõppeasutusi Eestis ei ole.

Üldhariduse õpilasi kajastavates UOE tabelites küsitakse õpilaste kohta veel järgmisi andmeid:

- Kordajad on õpilased, kes on asunud õppima samasse klassi teist või rohkemat korda, välja arvatud juhul, kui uut õppekava liigitatakse eelmisest kõrgemaks. Kõrgema tähenduse ja teised nüansid määratlevad andmeid esitavad riigid. Näiteks Eestis ei tohi kordajateks lugeda pikendatud õppele olevaid õpilasi, kelle pikendatud õppele (lisa-aastatele) siirdumise eeldus on vastava õppekava (LÕK — lihtsustatud riiklik õppekava, TÕK — toimetuleku riiklik õppekava) täismahus läbimine ja seega põhihariduse omandamine.
- Klassikomplekti keskmine suurus alghariduse ja põhihariduse astmel. Üldiselt arvutatakse klassikomplekti keskmine suurus lihtsalt: õpilaste koguarv jagatakse klassikomplektide koguarvuga. Erivajadustega lastele mõeldud õppekavade õpilased ja nende klassikomplektid tuleb sellest tabelist välja jätta.
- Klassid. Hariduse alg- ja keskastme õpilasi liigitatakse klasside järgi, milles nad õpivad. Klass on haridusetapp, milles on rühm õpilasi, kes on tavaliselt sarnase

vanusega ja õpivad peagu sama õppekava järgi. Esimene klass vastab tavaliselt ISCED 1 esimesele aastale. Õpilased jäävad tavaliselt samasse klassi kogu õppeaasta jooksul ning selle lõpetamisel liiguvad järgmisel aastal edasi järgmisse klassi.

Üldiselt sätestab meie üldharidussüsteemi põhimõtted Eesti Vabariigi haridusseadus, mis määratleb üldharidussüsteemi ülesehituse ja korralduspõhimõtted, koolikohustuse ja õppeasutuste tegevuse alused, haridust töendavate dokumentide liigid jne. Peale selle reguleerib üldharidussüsteemi veel mitu teist seadust (nt põhikooli- ja gümnaasiumiseadus).

Seaduste järgi on põhiharidust võimalik omandada kolme riikliku õppekava alusel: põhikooli ja gümnaasiumi riiklik õppekava, põhihariduse lihtsustatud õppekava ja toimetuleku riiklik õppekava. Pärast põhihariduse lõpetamist on haridustee jätkamiseks mitu võimalust: omandada gümnaasiumis üldkeskharidus, kutseõppeasutuses kutsekeskharidus või lihtsalt kutse. Gümnaasiumis toimub õppetöö riikliku õppekava alusel, mille põhjal koostab iga kool oma õppekava. Üldkeskhariduse omandamine annab õiguse jätkata õpinguid kõrghariduse või kutsehariduse omandamiseks.

Sõltuvalt õpilaste vajadusest saada eriõpet, eriabi, kasvatus eritingimusi ja ravi, võib põhikool ja gümnaasium olla erivajadustega õpilaste kool või sanatoorne kool. Erivajadustega õpilaste kool on keha-, kõne-, meele- ja vaimupuuetega ning psüühikahäiretega, samuti kasvatus eritingimusi vajavatele õpilastele.

Enamik UOE-s soovitud üldhariduse õpilaste andmeid on kättesaadavad EHIS-e õppurite, üliõpilaste ning arst-residentide alamregistrist.

Lõpetajad

UOE manuaali järgi on üldhariduse lõpetajad õpilased, kes lõpetavad õppekava kontrollitava aasta jooksul. Lõpetajad peavad vastama järgmisele kahele nõudele:

- a. kohalviibimisnõue (eelkõige just õppekava viimasel aastal täielikult kohalviibimine) ja
- b. tõestus, et nad on omandanud oskused ja teadmised, mida oodatakse vastava haridusastme õppekava lõpetajalt.

See, kas lõpetajal on vastavad oskused ja teadmised, mida oodatakse haridusastme õppekava lõpetajalt, selguvad tavaliselt järgmiste tegurite kaudu:

- a. õpilane peab sooritama vastava eksami või eksamid ja/või
- b. õpilane peab koguma õppekava jooksul kindlaksmääratud arvu ainepunkte;
- c. õpilase teadmisi ja oskusi kontrollitakse ametliku hindamisega (kui ametlikke lõpueksameid ei ole).

Kõikidel juhtudel peaks õnnestunud lõpptulemus olema tunnistus, mida aktsepteerib nii haridussüsteem kui ka tööturg.

Igal riigil on oma haridustaseme lõpetamise definitsioon. Eesti seaduste kohaselt on nõudeks vastavad lõpueksamid. Põhikooli ja gümnaasiumi lõpetamiseks korraldatakse lõpueksamid haridus- ja teadusministri määruses kehtestatud nõuete järgi. Põhikooli lõpueksamid on ühtlustatud küsimuste ja ülesannetega ning kooli direktori kinnitatud materjalidega eksamid. Gümnaasiumi lõpueksamid on riigi ja koolieksamid. Lõpueksami tulemuste kohta võib esitada vaide Haridus- ja Teadusministeeriumile. Põhikooli lõpetajatele väljastatakse põhikooli lõputunnistus. Gümnaasiumi lõpetajatele väljastatakse gümnaasiumi lõputunnistus ja riigieksamitunnistus.

Riikidevahelised lõpetamise nõuete erinevused (näiteks suure tähtsusega eksamid *versus* kohalviibimisnõuded) tuleks selgitada UOE tabelite metainfos.

UOE küsib andmeid ka esmakordsete lõpetajate kohta. Esmakordsed lõpetajad hõlmavad kontrollaastal ainult neid, kes ei ole kunagi enne lõpetanud vastavat ISCED-i taset. Esmakordsete lõpetajate arv on seega tavaliselt väiksem, kui kõigi lõpetajate koguarv

kontrollaastal. Üldhariduse puhul on vahe siiski marginaalne. Eestis ei ole andmeid esmakordsete lõpetajate kohta esitatud, kuid kui tulevikus peaks EHIS seda võimaldama, siis tuleb vastavad andmed UOE-le saata.

Vanuse ja õppeasutuse omandivormi järgi liigitamisest saab lugeda [lk 14](#). Samad reeglid kehtivad ka üldhariduse lõpetajate kohta. Eestis on lõpetajate vanus kajastatud UOE tabelites vastava õppeaasta 1. septembri seisuga (01.09.2007 seis 2007/2008. õppeaasta lõpetajate puhul), sest UOE aktsepteerib vaid ühest ajaseisu kõigi (nii sisseastujad, õpilased kui ka lõpetajad) vanuste korral. Vaatamata sellele, et Eestis oleks tunduvalt adekvaatsem anda info lõpetajate vanuse kohta lõpetamisele võimalikult lähedase aja seisuga, siis peame ikkagi andma lõpetajate vanuse lõpetamise õppeaasta alguse seisuga (nagu vastuvõtu ja õpilaste vanuse puhul). Kuna EHIS-est saame lõpetajate vanuse andmed lõpetamise hetke seisuga, siis UOE-le saates lahutame ühe eluaasta igast vanusest maha, sest enamuse on saanud lõpetamise hetkeks aasta vanemaks.

Enamik UOE soovitud üldhariduse lõpetajate andmed on kättesaadavad EHIS-e õppurite, üliõpilaste ning arst-residentide alamregistrist.

Personal

UOE-le tuleb saata andmed üldhariduse õpetajate (ISCED 1, 2 ja 3) ning kooli majandustöötajate, õpetajate abide jt koolitöötajate kohta. Hariduspersonal hõlmab kõiki neid, kes töötavad haridusasutustes. UOE haridustöötaja täpsemat definitsiooni saab lugeda [lk 15](#).

Meie seaduste järgi on koolitöötajad (edaspidi: personal) pedagoogid ja teised töötajad. Kooli personali koosseisu määrab direktor (juhataja), tuginedes haridus- ja teadusministri määrusega kehtestatud miinimumkoosseisule. Personali ülesanded ja kohustused, õigused ja vastutus määratakse kindlaks kooli põhimääruse ja kodukorraga, ametijuhendi ja töölepinguga, mis on kooskõlas tööseaduse ja muude pedagoogide töösuhteid reguleerivate õigusaktidega. UOE tabelitega küsitakse andmeid mitme koolitöötaja ameti kohta. EHIS-e põhimääruse järgi kantakse õpetajate ja õppejõudude alamregistrisse üldhariduskoolide pedagoogid, kes õpetavad põhi- või üldhariduses. Alamregistris on ka täitmata ametikohtade andmed. EHIS-e õpetajate ja õppejõudude alamregister ei hõlma kõiki haridustöötajaid, vaid ainult pedagoogilise tööga seotuid. UOE defineerib haridustöötajaid märgatavalt laiemalt ning haarab ka õppeasutuse tervishoiu -ning haldustöötajaid.

UOE manuaalis on kirjas klassiõpetajate definitsioon (meie seaduste järgi klassi- ja aineõpetajad). Need on õpilaste otsese õpetamisega seotud professionaalsed töötajad. Mõiste hõlmab ka rühmategevuse kavandamist, organiseerimist ja korraldamist, kusjuures õpilaste teadmised, oskused ja seisukohad arenevad vastavalt õppekavades määratletule. Siia kategooriasse kuuluvad klassiõpetajad, aineõpetajad, eripedagoogid ja teised õpetajad, kes töötavad terve klassitäie õpilastega klassiruumis, väikeste gruppidega töötubades või õpilasega eraviisiliselt tavapärasel klassiruumis või väljaspool.

Eesti koolis on seaduse järgi klassi- ja aineõpetajad. Klassiõpetaja õpetab 1.–6. klassis põhiliselt kõiki õppeaineid oma klassis. Aineõpetaja võib 1.–6. klassis õpetada üht või mitut õppeainet vastavalt oma kvalifikatsioonile.

Peale klassiõpetajate defineerib UOE manuaal ka muu personali, kelle kohta tabelites andmeid küsitakse:

- Õpetajate abid on mitteprofessionaalsed töötajad, kes aitavad õpetajaid õpilaste õpetamisel. Õpetaja abiks ei tohi lugeda õpilastest õpetajaid (st õpilasi, kes aitavad õpetajal kaasõpilastele tundi anda) või teisi töötajaid, kes ei saa oma töö eest palka.
- Professionaalne tugi õpilastele on pedagoogiline, tervishoiuvaldkonna ning sotsiaalne tugi.
- Pedagoogilise toe moodustavad professionaalsed töötajad, kes pakuvad õpilastele õppekava toetavaid teenuseid. Paljudel juhtudel on need töötajad algselt omandanud õpetajakutse, kuid liikunud seejärel edasi muule professionaalsele ametikohale haridussüsteemis. See personaliliigitus hõlmab järgmisi töötajaid: karjäärinõustajad, raamatukoguhoidjad, haridusspetsialistid ja kohalviibimist kontrollivad ametnikud.

- Tervishoiualane ja sotsiaalne tugi hõlmab kõiki haridussüsteemi töötajaid, kes pakuvad õpilastele tervishoiu ja sotsiaalse toe teenuseid. See hõlmab järgmisi töötajaid:
  - a. arstid, hambaarstid, oftalmoloogid, optometristid, hügieenikud, meditsiiniõed ja diagnostikud;
  - b. psühhiaatrid ja psühholoogid;
  - c. kõnepatoloogid ja audioloogid;
  - d. tööterapeudid;
  - e. sotsiaaltöötajad.
- Koolitaseme juhtivtöötajad on professionaalsed töötajad, kes vastutavad kooli juhtimise / halduse eest: juhatajad, juhataja abid, direktorid, asedirektorid ja teised sarnaste töökohustustega juhtivtöötajad.
- Kõrgema taseme juhtimise töötajate esmakohustus on kvaliteedikontroll ja haridussüsteemi juhtimine kõrgemal tasemel. Need töötajad võivad olla palganud kohalikud haridusametid või piirkondlikud ministeeriumid või haridusosakonnad või ministeeriumid või haridusosakonnad. Nende töö võib hõlmata otsest haldustegevust või muid tegevusi, mis toetavad haridussüsteemide toimimist (näiteks kavandamine, hindamine, eelarve koostamine ja raamatupidamine, avalik teave jne). Kategooria hõlmab järgmisi töötajaid: kooliinspektorid, kaas- ja abiinspektorid, haridusvolinikud, kaas- ja abivolinikud, asutuse ja õppekava juhid, kavandamise ja hindamise juhid ja muud samaväärsete ametinimetustega töötajad.
- Koolitaseme halduspersonal hõlmab kõiki töötajaid, kes tegelevad kooli haldamise ja juhtimisega. See haarab administraatoreid, sekretäre, masinakirjutajaid ja andmetöötajaid, raamatupidajaid ja ametnikke, paljundamisega tegelevaid assistente jne.
- Kõrgema taseme halduspersonal hõlmab töötajaid, kes tegelevad haridussüsteemi halduse/juhtimisega kõrgemal tasemel. Need töötajad võivad olla palganud kohalikud haridusametid, osariigi või piirkondlikud ministeeriumid või haridusosakonnad või ministeeriumid või haridusosakonnad.
- Õpetajakohustustega koolitaseme juhid — terminit kasutatakse sel juhul, kui soovitakse analüüsida kõigi töötajate õpetajakohustusi olenemata sellest, kas nad on liigitatud koolitava personali hulka või mitte. Selle jaoks tuleks kooli juhtivtöötajaid, kes kulutasid oma tööajast vähemalt 0,25 FTE-d õpilaste rühma või klassi õpetamisele, käsitleda vähemalt mingit õpetamiskogemust omavatena.
- Hooldus- ja majanduspersonal hõlmab töötajaid, kes seisavad hea koolide, nende turvalisuse ja lisateenuste hoolduse ja toimimise eest, nagu näiteks õpilaste transport kooli ja tagasi, toitlustamisteenuste toimimine jne.

Täis- ja osalise tööajaga haridustöötajate ning täistööajaekvivalendi kohta saab lugeda [lk 16](#) (samad reeglid kehtivad ka üldhariduse haridustöötajate puhul).

Kui õpetaja annab tunde korraga mitmel ISCED-i astmel, siis tuleb ta lugeda selle kooliastme alla kuuluvaks, kus tal on kõige suurem koormus. Iga õpetaja tuleb loendada vaid üks kord.

Täistööajaekvivalentide kajastamisel tuleb õpetajate kohta käivad andmed jaotada eri astmete, õppekavade, asutuse tüüpide ning funktsioonide vahel, mis põhinevad igale funktsioonile kulutataval tööajal.

Näiteks õpetaja puhul, kelle täistööaeg võrdub 0,8 FTE-ga ja kes veedab 50% oma ajast õpetades ISCED 2 tasemel ning 50% ajast õpetades ISCED 3 tasemel, tuleks 0,4 FTE-d jaotada nii ISCED 2 kui ka ISCED 3 astmele.

Vanuse ja õppeasutuse omandivormi järgi liigitamine on välja toodud [lk 14](#). Samad reeglid kehtivad ka üldhariduse õpetajate liigitamise kohta.

Eestis on õpetajate vanus kajastatud vastava õppeaasta 1. septembri seisuga (01.09.2007 kajastab 2007/2008. õppeaastat).

Eestis loetakse õpetajateks klassiõpetajaid ning õpetajaid. Pedagooge defineeritakse laiemalt ning nende hulka loetakse järgmised ametikohad: parandusõppe õpetaja, direktor (juhataja), eripedagoog, huvialajuht, direktori asetäitja, kasvataja, õpilaskodu kasvataja, klassiõpetaja, koolipsühholoog, kutseõpetaja, ringijuht, direktori (juhataja), asetäitja õppe- ja kasvatusalal, õpetaja, logopeed, õppeosakonna juhataja, rühmajuhendaja, huvialajuht.

2.1.3. Kutseharidus

Vastuvõtt

UOE tabelitega küsitakse andmeid sisseastujate ja uustulnukate kohta. Manuaal defineerib sisseastujaks õpilase, kes alustab õpinguid vastaval õppekaval kontrollperioodi jooksul ja kes ei olnud õpilaste nimekirjas eelmisel kontrollaastal. Sisseastujad võivad olla omakorda kas uustulnukad haridusastmel või uuesti sisseastujad. Haridusastme uustulnukad on õpilased, kes kontrollperioodil liituvad ükskõik missuguse õppekavaga, mis viib sel haridusastmel lõpetamiseni esimest korda olenemata sellest, kas õpilased liituvad õppekavaga selle alguses või hiljem (näiteks tänu töökogemusele). Uustulnukadena ei käsitleta üksikisikuid, kes alustavad pärast õppimisest eemaloldud ajavahemikku samal astmel uuesti õpet. Iga teatud haridusastme uustulnuk on samas ka õppekava ning selle astme õppevaldkonna uustulnuk. Samal ajal ei ole teatud astme õppekava või õppevaldkonna uustulnukad tingimata selle astme uustulnukad. Mittekodanikust õpilasi, kes asuvad esimest korda õppima riigis, mille kohta andmeid kogutakse, tuleks olenemata nende eelnevast haridusest teistes riikides käsitleda uustulnukadena. Varem samal astmel tunnistuse saanud ja sama astme teisele õppekavale tagasi pöördunud õpilased (ei olnud vahepeal eemal) on küll õppekava, kuid mitte astme uustulnukad.

Haridusastmele uuesti sisseastujad on õpilased, kes alustavad pärast vähemalt üheaastast eemalolekut samal haridusastmel uuesti õpinguid. Seega ei ole uuesti sisseastujaid arvestatud selle astme vastuvõtustatistikas eelmisel kontrollaastal, aga nad on hõlmatud mõnel sellest eelneval aastal enne kontrollaastat.

Kontrollaasta jooksul mitme õppevaldkonnaga liitunud õpilasi tuleks kajastada igas õppevaldkonnas — seega mitu korda loendada. Kui õpilane liitub sama õppevaldkonna rohkem kui ühe õppekavaga, tuleb teda loendada vaid üks kord. Kitsamate valdkondade liitmine ei anna seega tulemuseks üldisi valdkondi ja üldiste valdkondade liitmise tulemus ei ole kogusumma.

Eesti ei ole siiani kutsehariduse vastuvõtu andmeid nii täpselt edastanud, sest uuesti sisseastujate kohta ei ole täpset infot. Kui EHIS-es on vastavad andmed olemas, tuleks neid ka edaspidi UOE-le edastada.

Vanuse järgi liigitamise kohta saab lugeda lk 14. Samad reeglid kehtivad ka kutsehariduse sisseastujate vanuse järgi liigitamise kohta. Eestis peab vanus olema kajastatud vastava õppeaasta 1. septembri seisuga (01.09.2007 seis 2007/2008. õppeaasta puhul).

Siinsete seaduste järgi võib põhihariduse baasil toimuvasse kutseõppesse õppima asuda isik, kellel on vähemalt põhiharidus ja keskhariduse baasil toimuvasse kutseõppesse võib minna inimene, kellel on vähemalt keskharidus. Kui põhiharidust ei nõuta, siis võib sõltumata haridustasemest kutseõppesse õppima asuda vähemalt 17-aastane isik. Õpilasel on õigus jätkata ühes koolis alustatud õpinguid teises koolis sama kutse- või eriala õppekaval, kui seal on vabu kohti. Üleminekul teisele kutse- või eriala õppekavale peab õpilane tegema eksamid ja arvestused, mida eelmise kooli õppekava ei hõlmanud.

Õpilased

UOE käsiraamatu järgi on kutsehariduse õpilased kontrollperioodil kutsehariduse õpilaste nimekirjas olevad isikud. Iga õpilast tohib tabelites loendada vaid üks kord.

UOE andmekogumiseks on antud järgmised soovitused:

- kui riigi andmekogumissüsteemid võimaldavad, peaks statistika kajastama õppima asunud õpilaste arvu õppeaasta algul. Eelistatavalt tuleks esitada andmed õppeaasta esimese kuu lõpu (või lõpulähedase) seisuga (erikord kehtib osalise õppeajaga õpilaste puhul, kes ei pruugi õpinguid alustada õppeaasta alguses).

- riigid peaksid dokumenteerima nii kasutatavad aruandlusmeetodid kui ka õppeaasta, mida statistika hõlmab (seda nimetatakse kontrollperioodiks) ning andmete kogumise hetke (seda nimetatakse andmekogumisperioodiks) .
- vältida tuleks aruandlusmeetodeid, mis põhinevad ühe ajavahemiku jooksul õppima asunud õpilaste koguarvul — need loendaks vähemalt kaks korda õpilast, kes liitub õppekavaga ja lahkub teatud õppekavast kaks või rohkem korda aasta jooksul.

Täis- ja osaaajaga õppivate õpilaste ning täisajaekvivalendi kohta on kirjutatud [lk 17](#) (samad reeglid kehtivad ka kutsehariduse õpilaste liigitamise puhul). Eesti puhul märgitakse UOE tabelites täisajaga õppivateks kutsehariduse õpilasteks täiskoormusõppe õpilased.

Vanuse ja õppeasutuse omandivormi järgi liigitamise kohta saab lugeda [lk 14](#). Samad reeglid kehtivad ka kutsehariduse õpilaste liigitamise kohta.

Eestis on kutsehariduse õpilaste vanus kajastatud vastava õppeaasta 1. septembri seisuga (01.09.2007 seis 2007/2008. õppeaastal).

Õppeasutuste liigitamisel riiklikuks või eraõppeasutuseks võetakse arvesse kooli- ja töökohapõhiste õppekavade puhul ainult koolipõhine komponent.

Näiteks kui õpilane läbib koolipõhise komponendi riigikoolis ja tööpõhise komponendi eraettevõttes, kajastatakse selle õpilase õppimine pealkirja „riiklik” all.

Kutseharidust andvad õppeasutused liigitatakse Eestis riiklikuks või eraõppeasutuseks. Eraõppeasutused on kutsehariduse puhul vaid sõltumatud eraõppeasutused, valitsusest sõltuvaid kutseharidust andvaid eraõppeasutusi Eestis ei ole.

Eesti kutseharidussüsteemi raampõhimõtted sätestab haridusseadus, mis määratleb kutsehariduse mõiste, tasemelise jaotuse, kutseõppeasutuste tegutsemise alused, kutseharidust tõendavate dokumentide liigid jne. Kutseharidussüsteemi reguleeriv raamseadus on kutseõppeasutuse seadus. Kutse andmist ning hindamist reguleerib peale selle kutseseadus ning välisriigis omandatud kutsevalifikatsiooni tunnustamise seadus. Seadustele lisanduvad rakendusaktid valitsuse või haridus- ja teadusministri määrustena. Kutsehariduse keskne rakendusakt on kutseharidusstandard, mis sätestab ühtsed nõuded põhi- ja keskkooli tasemel toimuvale kutse- ja erialasele õppele.

Koolis toimub õpe kutseharidusstandardi ja kutse- või eriala riikliku õppekava alusel koostatud kooli õppekava järgi. Kool võib pakkuda kutseõpet põhikooli- või gümnaasiumiõpilastele põhikooli ja gümnaasiumi kutseõppe õppekava järgi, mille kool koostab kutse- või eriala riikliku õppekava alusel ning mis võimaldab õpilastel põhikooli ja gümnaasiumi riikliku õppekava, põhikooli lihtsustatud riikliku õppekava või toimetuleku riikliku õppekava alusel ettenähtud valikainete raames omandada esmased kutse-, eri- või ametialased teadmised ja oskused.

Lõpetajad

UOE manuaali järgi on kutsehariduse lõpetajad õpilased, kes lõpetavad õppekava kontrollaasta jooksul. Täpsem definitsioon on [lk 19](#) (samad nõuded kehtivad ka kutsehariduse lõpetajate kohta).

Eesti seaduste järgi loetakse kool lõpetatuks pärast vastava õppekava täitmist. Eesti keelest erineva õppekeelega õppegruppides kutsekeskharidust omandavad lõpetajad peavad kooli lõpetamiseks sooritama muu õppekeelega õpilastele mõeldud eesti keele riigieksamiga vastavalt põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse alusel kehtestatud põhikooli ja gümnaasiumi lõpueksamite korraldamise ning põhikooli ja gümnaasiumi lõpetamise tingimustele ja korrale. Kooli lõpetamist tõendab lõputunnistus. Kutsekeskharidusõppe õppekava läbinud isikul on võimalus jätkata üldharidusõpinguid kuni 35 õppenädala ulatuses, selliste õpingute korraldamise kohustus on koolil koostöös gümnaasiumiga.

UOE tabelitega küsitakse andmeid ka esmakordsete lõpetajate kohta. Esimaskordsed lõpetajad hõlmavad kontrollaastal ainult neid lõpetajaid, kes ei ole kunagi lõpetanud vastavat ISCED-i taset. Esimaskordsete lõpetajate arv on tavaliselt väiksem, kui kõigi lõpetajate koguarv kontrollaastal.

Lõpetajate liigitamisel õppevaldkonna järgi tuleb meeles pidada, et lõpetajad, kes õppisid samal ajal mitmel erialal (õppevaldkond) ja said neis ka kvalifikatsiooni, tuleks loendada igas õppevaldkonnas eraldi. Kui kvalifikatsioon saadi vaid ühel erialal, siis tuleks lõpetaja siiski loendada vaid üks kord selle õppevaldkonna all, mille ta lõpetas.

UOE eristab lõpetamisi ja lõpetajaid. Lõpetamised hõlmavad kontrollaasta jooksul omandatud kvalifikatsioonide arvu. Üht lõpetajat loendatakse üks kord iga omandatud kvalifikatsiooni kohta.

Eesti on siiani UOE-le esitanud vaid lõpetamiste andmeid, ka lõpetajate all. Kui edaspidi on võimalik saada EHIS-est eraldi andmeid nii lõpetajate kui ka lõpetamiste kohta, tuleks hakata neid UOE-le eraldi edastama.

Vanuse ja õppeasutuse omandivormi järgi liigitamisest saab lugeda [lk 14](#). Samad reeglid kehtivad ka kutsehariduse lõpetajate kohta. Eestis on lõpetajate vanus UOE tabelites kajastatud vastava õppeaasta 1. septembri seisuga (01.09.2007 seis 2007/2008. õppeaasta lõpetajatel), sest UOE aktsepteerib vaid ühest ajaseisu kõigi (nii sisseastujad, õpilased kui ka lõpetajad) vanuste puhul. Seega vaatamata sellele, et Eestis oleks tunduvalt adekvaatsem anda infot lõpetajate vanuse kohta lõpetamisele võimalikult lähedase aja seisuga, peame ikkagi andma lõpetajate vanuse lõpetamise õppeaasta alguse seisuga. Et EHIS-est saab kutsehariduse lõpetajate vanuse andmed lõpetamise aasta 1. septembri seisuga (nt 2007/2008. õppeaasta lõpetajate vanus 1.09.2008 seisuga), siis UOE-le saates lahutatakse üks eluaasta igast vanusest maha, sest lõpetajad on saanud selleks ajaks aasta vanemaks.

Kutseharidust andvad õppeasutused liigitatakse Eestis riiklikuks või eraõppeasutuseks. Eraõppeasutused on kutsehariduse puhul vaid sõltumatud eraõppeasutused, valitsusest sõltuvaid kutseharidust andvaid eraõppeasutusi Eestis ei ole.

Personal

UOE kogub andmeid ka kutsehariduse tasemel õpetavate õpetajate (meie mõistes kutseõpetajate ja üldhariduslike õppeainete pedagoogide) (ISCED 2, 3 ja 4) kohta ning kooli majandustöötajate ja õpetajate abide kohta. UOE manuaali haridustöötajate definitsioon on kirjas [lk 15](#) ja teisi personaliga seotud detailsemaid definitsioone ja õpetusi vanuse, õppeasutuse omandivormi ning täistööaja ja osalise tööaja liigituse kohta saab lugeda alates [lk 21](#) (samad definitsioonid ja andmevajadused kehtivad ka kutsehariduse personali kohta).

Eesti Hariduse Infosüsteemi põhimääruse järgi kantakse õpetajate ja õppejõudude alamregistrisse nende kutseõppeasutuste pedagoogide andmed, kes õpetavad kutsekeskharidus- ning kutseõppes. Alamregistris on ka täitmata ametikohtade andmed.

EHIS-e õpetajate alamregistris ei ole kutsehariduse haridustöötajate kohta nii täpseid andmeid, kui UOE soovib, küll on olemas andmed kutseõpetajate ja kutsehariduses õpetavate üldhariduslike õppeainete pedagoogide kohta.

2.1.4. Kõrgharidus

Vastuvõtt

UOE tabelitega soovitakse saada andmeid sisseastujate ja uustulnukate kohta. Manuaal defineerib sisseastujaks üliõpilase, kes alustab õpinguid vastaval õppekaval käimasoleval kontrollperioodil ja kes ei ole olnud üliõpilaste nimekirjas eelmisel kontrollaastal. Sisseastujad võivad olla omakorda kas uustulnukad haridusastmel või uuesti sisseastujad. Uustulnukad on üliõpilased, kes kontrollperioodil liituvad ükskõik missuguse õppekavaga, mis viib sel ISCED-i tasemel tunnustatud kvalifikatsioonini esimest korda olenemata sellest, kas üliõpilased liituvad õppekavaga selle alguses või kõrgemal astmel (näiteks tänu töökogemusele või mõnel teisel astmel läbitud kursuste eest saadud ainepunktidele). Üksikisikuid, kes alustavad pärast õppimisest eemaloldud ajavahemikku samal astmel uuesti õppimist ei käsitleta uustulnukatena. Iga haridusastme uustulnuk on samas ka

õppekava ning selle astme õppevaldkonna uustulnuk. Samal ajal ei ole mõne astme õppekava või õppevaldkonna uustulnukad tingimata selle astme uustulnukad. Kui mittekodanikust üliõpilane asub esimest korda õppima riigis, mille kohta andmeid kogutakse, tuleks teda käsitleda uustulnukana. Seda olenemata üliõpilase varasemast haridusest teistes riikides. Varem samal tasemel kvalifikatsiooni saanud ja eemalolemata sama astme teisele õppekavale tagasi pöördunud üliõpilased on küll õppekava, kuid mitte astme uustulnukad.

Haridusastmele uuesti sisseastujad on üliõpilased, kes alustavad pärast vähemalt ühe aasta pikkust eemalolekut samal haridusastmel uuesti õpinguid. Seega ei ole uuesti sisseastujad kaasatud selle astme vastuvõtustatistikasse eelmisel kontrollaastal, aga nad on kaasatud mõnel aastal enne eelmist kontrollaastat.

Kontrollaasta jooksul mitme õppevaldkonnaga liituvaid üliõpilasi tuleks kajastada igas õppevaldkonnas ning seega mitu korda loendada. Kui üliõpilane liitub samas õppevaldkonnas rohkem kui ühe õppekavaga, tuleb teda loendada vaid üks kord. Kitsamate valdkondade kokku liitmine ei anna seega tulemuseks üldisi valdkondi ja üldiste valdkondade liitmine ei võrdu kogusummaga.

Eesti ei ole siiani kõrghariduse vastuvõtu andmeid nii täpselt edastanud, sest uuesti sisseastujate ja uustulnukate kohta täpset infot ei ole. Vastuvõetud üliõpilaste andmed on Eesti puhul esitatud õppeaastate 1993/94–2004/05 kohta vahemikus 1. oktoober kuni 30. september. 2005/06.–2008/09. õppeaastal on vastuvõetutena käsitletud üliõpilasi, kes õppisid kõrghariduse õppekava 1. kursusel seisuga 8. november 2005 ja 10. november 2006–2008 ning olid õppima asunud perioodil 1. juuli kuni 8.–10. november.

Vanuse järgi liigitamise kohta võib lugeda [lk 14](#). Samad reeglid kehtivad ka kõrghariduse sisseastujate vanuse järgi liigitamise kohta. Eestis peaks vanus olema kajastatud vastava õppeaasta 1. septembri seisuga (01.09.2007 seis 2007/2008. õppeaastal).

Eesti seaduste järgi on kõikidel keskharidusega inimestel õigus kandideerida ülikoolides, rakenduskõrgkoolides ja kutseõppeasutustes pakutavatele kõrghariduse õppekavadele. Võimalik on valida kahte tüüpi kõrghariduse esimese astme õppekavade vahel:

- teoorial põhinevatel bakalaureuse õppekavadel kujundatakse rakendusoskused teoreetilistest printsiipidest lähtudes;
- praktikakeskse ülesehitusega rakenduskõrgharidusõppe õppekavadel kujundatakse teoreetilisi teadmisi eelkõige praktilistest vajadustest lähtudes. Õppekava hõlmab vähemalt 30% mahus praktilist tööd.

Eestis on ülikoolis võimalik omandada kõrgharidus kolmel astmel: bakalaureuse-, magistri- ja doktoriõppes. Ülikooli struktuuri kuulavas õppeasutuses võib omandada kõrghariduse rakenduskõrgharidusõppes. Bakalaureuse- ja magistriõppe integreeritud õppekavadel põhinevas õppes omandatav kõrgharidus on kaheastmeline. Bakalaureuseõpe on kõrghariduse esimene aste, mille kestel üliõpilane süvendab oma üldhariduslikke teadmisi, omandab eriala alusteadmisi ja -oskusi ning magistriõppeks ja töö alustamiseks vajalikke teadmisi ja oskusi. Bakalaureuseõppe nominaalkestus on kolm kuni neli aastat ja alustamise tingimus on keskharidus või sellele vastav välisriigi kvalifikatsioon. Magistriõpe on kõrghariduse teise astme õpe, mille kestel üliõpilane süvendab erialateadmisi ja -oskusi ning omandab iseseisvaks tööks ja doktoriõppeks vajalikke teadmisi ja oskusi. Magistriõppe nominaalkestus on üks kuni kaks aastat ning õppe alustamise tingimus on bakalaureusekraad, rakenduskõrghariduse õppekava alusel omandatud kõrgharidus või sellele vastav kvalifikatsioon. Doktoriõpe on kõrghariduse kõrgeima astme õpe, mille kestel üliõpilane omandab iseseisvaks teadus-, arendus- või kutsealaseks loometööks vajalikud teadmised ja oskused. Doktoriõppe nominaalkestus on kolm kuni neli aastat ning alustamise tingimus on magistrikraad või sellele vastav kvalifikatsioon.

Üliõpilased

UOE manuaali järgi on üliõpilane isik, kes võtab osa mainitud andmekogumisega hõlmatud haridusteenustest. Üliõpilaste arv on kontrollperioodil õppinud isikute arv.

Eesti seaduste järgi on üliõpilane isik, kes on vastu võetud (immatrikuleeritud) rakenduskõrgharidus-, bakalaureuse-, magistri-, doktoriõppe või bakalaureuse- ja magistriõppe integreeritud õppekavadel põhineva õppe täis- või osakoormusega õppesse.

UOE tabelitega andmekogumiseks on antud järgmised soovitused:

- kui riiklikud andmekogumissüsteemid võimaldavad, peaks statistika kajastama õppima asunud üliõpilaste arvu akadeemilise aasta algul. Eelistatavalt tuleks esitada andmed akadeemilise aasta esimese kuu lõpu (või lõpulähedase) seisuga (erikord kehtib osakoormusega üliõpilaste puhul, kes ei pruugi õpinguid alustada akadeemilise aasta alguses). Samal ajal ei pruugi kõrghariduse puhul üliõpilaste registreerumine akadeemilise aasta alguses olla piisavalt stabiilne ning seega võib loenduse teha ka mõnel hilisemal ajahetkel.
- riigid peaksid dokumenteerima nii kasutatavad aruandlusmeetodid kui ka akadeemilise aasta, mida statistika hõlmab (seda nimetatakse kontrollperioodiks) ning andmete kogumise hetke (seda nimetatakse andmekogumisperioodiks).
- vältida tuleks aruandlusmeetodeid, mis põhinevad ühe ajavahemiku jooksul õppima asunud üliõpilaste koguarvul, st mis loendaksid kaks või enam korda üliõpilast, kes liitub ja lahkub teatud õppekavast vähemalt kaks korda aasta jooksul. Üliõpilaste topeltloendamist tuleks vältida. Kui üliõpilane õpib mitmel erialal (mitu õppevaldkonda), tuleks ta õppevaldkondade vahel võrdeliselt jaotada vastavalt igas õppevaldkonnas õppimise osatähtsuse järgi.

UOE kogub andmeid ka välisüliõpilaste kohta. Välisüliõpilased on need, kes lahkuvad oma päritoluriigist ja kolivad õppimise eesmärgil teise riiki. UOE andmekogumine küsib üliõpilaste riikidevahelise liikuvuse paremaks kajastamiseks järgnevaid andmeid:

- kodakondsusriik;
- alalise elukoha riik;
- riik, kus omandati eelnev kvalifikatsioon.

Enamikul riikidel on andmeid just kodakondsusriigi kohta, mis on selge ja hästimääratletud mõiste. Üliõpilasi ei loeta kodanikeks, kui neil ei ole selle riigi kodakondsust, mille kohta andmeid kogutakse. Tavaliselt vastab kodakondsus üliõpilase passis olevale kodakondsusele. UOE tabelid eristavad omakorda veel EL liikmesriikide kodanikest ja mittekodanikest üliõpilasi. EL riikide nimekiri peaks vastama selle aasta seisule, mille kohta andmed käivad, mitte andmete esitamise aastale.

Üliõpilased alalise elukohariigi järgi. Alaline või tavapärane elukoht aruandvas riigis või teistes riikides tuleks kajastada vastavalt riigi õigusaktidele. Elukohta puudutav seadus võib eri riikides olla väga erinev. Seetõttu palutakse tabelid täita sellisel viisil, et seal oleks võimalik kohaldada „alalise või tavapärase elukoha“ mõistet. Praktikast on residendist ja mitteresidendist üliõpilaste eristamiseks mitu võimalust, näiteks: kas üliõpilastel on õpilasviisa või luba või kas välisriik oli ta alaline elukoht aasta enne andmeid esitava riigi haridussüsteemiga liitumist. Kui üliõpilasel on rohkem kui üks elamisvolitus, tuleb arvesse võtta esmane või esimene immigratsioonidokument.

Riik, kus omandati eelnev kvalifikatsioon. Varasem kvalifikatsioon viitab haridusele, mis oli piisav pääsemaks ISCED-i tasemele, kus üliõpilane õpib. See kvalifikatsioon viitab ISCED-i 3. või 4. tasemele üliõpilaste puhul, kes on õppima asunud ISCED-i 5A või 5B tasemele ning ISCED-i 5A tasemele üliõpilaste puhul, kes on õppima asunud ISCED-i 6. tasemele.

EHIS-es on olemas andmed üliõpilaste kodakondsuse ja alalise elukohariigi kohta. Eelmise kvalifikatsiooni omandamise riigi kohta on kogutud andmeid alates õppeaastal 2007/08 õppima asunute kohta.

Õpilaste liigitamise kohta täis- ja osakoormusega õppivateks ning täisajaekvivalendi kohta saab lugeda alates [lk 17](#) (samad reeglid kehtivad ka üliõpilaste puhul). Eesti puhul on siiani UOE tabelites märgitud täiskoormusega õppivateks üliõpilasteks päevase, statsionaarse ja täiskoormusega õppe üliõpilased. Eesti praeguste seaduste järgi võib ülikoolis toimuda täiskoormusõpe, osakoormusõpe või eksternõpe. Täiskoormusega õppes täidab üliõpilane iga õppeaasta lõpuks õppekavas ette nähtud õppe mahust kumulatiivselt vähemalt 75%. Osakoormusega õppes täidab üliõpilane iga õppeaasta lõpuks õppekavas määratud õppe

mahust kumulatiivselt vähem kui 75%. Üliõpilane määrab ülikooli astudes oma täis- või osakoormusega õppimise esimesel õppeaastal, v.a siis, kui õppekaval võib olla ainult täiskoormusega õpe. Järgmistel õppeaastatel arvestab ülikool üliõpilase täis- või osakoormusega õppimise määramisel seda, kuidas on üliõpilane õppeaasta lõpuks täitnud õppekavas ettenähtud mahu. Kui üliõpilane ei täida täiskoormusõppe nõudeid, siis viib ülikool ta üle osakoormusega õppesse ning ei arva üliõpilast ülikoolist välja. Ka võib ülikool üliõpilaselt nõuda õppekulude hüvitamist.

Vanuse ja õppeasutuse omandivormi järgi liigitamise kohta võib lugeda [lk 14](#). Samad reeglid kehtivad üldjuhul ka üliõpilaste liigitamise kohta. Kõrghariduse andmetabelite puhul tuleks aga tähelepanu pöörata veel mõningale järgnevale nüansile.

Õppeasutused liigitatakse riiklikuks või eraõppeasutuseks. Eraõppeasutused jagatakse omakorda valitsusest sõltuvateks (Eestis avalik-õiguslikud ülikoolid) ja sõltumatuteks eraõppeasutusteks.

- Valitsusest sõltuv eraõppeasutus on UOE manuaali järgi kas asutus, mis saab valitsusasutusest vähemalt 50% oma põhilisest rahast või mille õpetavale personalile maksab palka valitsusasutus (kas otse või valitsuse kaudu). Siia kuuluvad Eestis avalik-õiguslikud ülikoolid.
- Sõltumatu eraõppeasutus on asutus, mis saab valitsusasutustelt vähem kui 50% oma põhilisest rahast ja mille õpetav personal ei saa palka valitsusasutusest.

Suurema osa rahaga toetatakse asutuse põhilisi haridusteenuseid.

Seega ei hõlma see mõiste:

- spetsiaalselt teadustöö projektidele mõeldud raha,
- maksmist eraorganisatsioonidelt ostetud või tellitud teenuste eest või
- lisateenuste, näiteks majutamise ja toitlustamise eest saadud tasusid ja soodustusi.

Kui üliõpilane maksab asutustele õppe- ja muid makse, siis neid ei peeta valitsuselt saadud rahalisteks vahenditeks, kui just tasusid ei rahasta valitsuse stipendiumid või laenud üliõpilastele ja peredele.

Eestis on üliõpilaste vanus kajastatud vastava õppeaasta 1. septembri seisuga (01.09.2007 seis 2007/2008. õppeaastal).

Lõpetajad

UOE manuaali järgi on lõpetajad üliõpilased, kes lõpetavad õppekava kontrollitava aasta jooksul. Täpsem definitsioon on [lk 19](#) (samad nõuded kehtivad ka kõrghariduse lõpetajate kohta).

Eesti seaduste järgi antakse bakalaureuse-, magistri- ja doktoriõppe ning bakalaureuse- ja magistriõppe integreeritud õppekavadel põhineva õppe lõpetanud isikule pärast õppekava täies mahus täitmist diplom õppekava täitmise või antud akadeemilise kraadi kohta koos akadeemilise õiendiga.

Bakalaureuseõpe lõpeb bakalaureuseeksami sooritamise või bakalaureusetöö kaitsmisega ning õppe lõpetanud isikule antakse bakalaureusekraad. Bakalaureuseõppe lõpetanud isikul on õigus jätkata õpinguid magistriõppes.

Magistriõpe lõpeb magistritöö kaitsmise või magistrieksami sooritamise ja lõpetajale antakse magistrikraad. Magistriõppe lõpetanud isikul on õigus jätkata õpinguid doktoriõppes ülikooli nõukogu kehtestatud korra järgi.

Doktorant läbib perioodilise atesteerimise ülikooli nõukogu kehtestatud tingimustel. Doktoriõpe lõpeb doktoritöö kaitsmisega ning lõpetanud isikule antakse teaduskraad — doktorikraad.

Iga lõpetajat tohib UOE tabelites loendada vaid üks kord. UOE tabelitega küsitakse andmeid ka lõpetamiste kohta. Ühel lõpetajal võib olla mitu lõpetamist ehk ta võib olla saanud mitu kvalifikatsiooni. Samuti küsitakse eraldi andmeid esmakordsete lõpetajate kohta. Esimest korda lõpetajad hõlmavad kontrollaastal ainult lõpetajaid, kes ei ole kunagi lõpetanud

vastava ISCED-i astme õppekavu. Esmakordsete lõpetajate arv on tavaliselt väiksem, kui kõigi lõpetajate kogusumma kontrollaastal.

Üliõpilasi õppevaldkonna järgi loendavas tabelis tuleb ühe kontrollaasta jooksul mitut õppevaldkonda omandavad üliõpilased loendada igas mainitud valdkonnas. Kui kvalifikatsioonid on omandatud kõik samas valdkonnas, siis tuleks lõpetajat loendada vaid üks kord.

Näiteks üliõpilane, kes lõpetab nii õpetajakoolituse (ISC 141) kui ka kasvatusteaduste (ISC 142) valdkonna, tuleks loendada mõlemas valdkonnas, kuid ainult üks kord üldises õpetajakoolituse ja kasvatusteaduse (ISC 14) valdkonnas ja üks kord reas „kogusumma“ (kõik õppevaldkonnad).

Üliõpilast, kes lõpetab nii kasvatusteaduse (ISC 142) kui ka matemaatika ja statistika (ISC 46) valdkonna, tuleks loendada mõlemas mainitud valdkonnas ning samuti üks kord üldises õpetajakoolituse ja kasvatusteaduse ja üks kord loodus- ja täppisteaduste valdkonnas, kuid vaid üks kord reas „kogusumma“ (kõik õppevaldkonnad).

Seega kui mõned üliõpilased on lõpetanud kontrollaastal rohkem kui ühe valdkonna, ei anna kitsamate valdkondade kokkuliitmine tulemuseks lõpetamisi üldistes valdkondades ja üldiste valdkondade kokkuliitmine ei anna kõigi õppevaldkondade koguarvu.

Eesti ei ole siiani kõrghariduse lõpetajate andmeid nii täpselt edastanud, sest varasemate lõpetamiste kohta täpset infot ei ole. Eesti on praeguseni edastanud andmeid ainult lõpetamiste kohta. Kõrghariduse lõpetanute andmed on Eesti kohta esitatud vahemikus 1. oktoober kuni 30. september.

UOE-ga küsitakse andmeid ka välisüliõpilastest lõpetajate kohta. Lõpetajad loetakse mittekodanikust lõpetajaks, kui neil ei ole selle riigi kodakondsust, mille kohta andmeid kogutakse. Peale kodakondsuse küsitakse lõpetajate kohta ka alalise elukohariigi järgi. Residendist ja mitteresidendist lõpetajate eristamiseks on mitu võimalust, näiteks: kas lõpetajal on õpilasviisa või luba või kas välisriik oli ta alaline elukoht aasta enne andmeid esitava riigi haridussüsteemiga liitumist. Varasem kvalifikatsioon viitab haridusele, mis oli piisav pääsemaks ISCED-i tasemele, kus üliõpilane õpib. Eelnev kvalifikatsioon viitab ISCED-i 3. või 4. tasemele üliõpilaste puhul, kes on õppima asunud ISCED-i 5A või 5B tasemele ning ISCED-i 5A tasemele üliõpilaste puhul, kes on õppima asunud ISCED-i 6. tasemele. Selle järgi eristatakse kõrghariduse lõpetajaid, kelle eelneva kvalifikatsiooni omandamise riik on praegusest riigist erinev.

Vanuse ja õppeasutuse omandivormi järgi liigitamise kohta saab lugeda [lk 14](#). Samad reeglid kehtivad üldjuhul ka kõrghariduse lõpetajate liigitamise kohta. Kõrghariduse andmetabelite puhul tuleks aga tähelepanu pöörata veel mõningale alljärgnevale nüansile.

Õppeasutused liigitatakse riiklikuks või eraõppeasutuseks. Eraõppeasutused jagatakse omakorda valitsusest sõltuvateks (Eestis avalik-õiguslikud ülikoolid) ja sõltumatuteks eraõppeasutusteks.

Valitsusest sõltuv eraõppeasutus on UOE manuaali järgi kas asutus, mis saab valitsusasutustelt vähemalt 50% oma põhilisest rahast või mille õpetavale personalile maksab palka valitsusasutus — kas otse või valitsuse kaudu. Siia kuuluvad Eestis avalik-õiguslikud ülikoolid.

Sõltumatu eraõppeasutus on asutus, mis saab valitsusasutustelt vähem kui 50% oma põhilistest rahast ja mille õpetav personal ei saa palka valitsusasutustelt.

Põhilised rahalised vahendid toetavad asutuse peamisi haridusteenuseid.

Seega ei hõlma see mõiste:

- spetsiaalselt teadustöö projektide jaoks mõeldud raha,
- maksmist eraorganisatsioonidelt ostetud või tellitud teenuste eest või
- lisateenuste, näiteks majutamise ja toitlustamise eest saadud tasusid ja soodustusi.

Neid makse, mida üliõpilased asutustele õppe- ja muul põhjusel maksavad, ei peeta valitsuse vahenditeks, kui just tasusid ei rahasta valitsuse stipendiumid või laenu üliõpilastele ja peredele.

Eesti puhul on lõpetajate vanus UOE tabelites kajastatud vastava õppeaasta 1. septembri seisuga (01.09.2007 seis 2007/2008. õppeaasta lõpetajatel), sest UOE aktsepteerib vaid ühest ajaseisu kõigi (nii sisseastujad, üliõpilased kui ka lõpetajad) vanuste jaoks. Vaatamata sellele, et Eestis oleks tunduvalt adekvaatsem anda info lõpetajate vanuse kohta lõpetamisele võimalikult lähedase aja seisuga, siis tuleb ikkagi anda lõpetajate vanus lõpetamise õppeaasta alguse seisuga, nagu näiteks vastuvõtu ja üliõpilaste vanuse puhul. Et EHIS-est saab kõrghariduse lõpetajate vanuse andmed lõpetamise aasta 1. septembri seisuga (nt 2007/2008. õppeaasta lõpetajate vanus 1.09.2008 seisuga), siis UOE-le saates lahutatakse üks eluaasta igast vanusest maha, sest lõpetajad on saanud selleks ajaks aasta vanemaks.

Personal

UOE-ga kogutakse andmeid ka kõrghariduse tasemel õpetavate õppejõudude ning kõrgkooli majandustöötajate ja assistentide kohta. UOE manuaali haridustöötajate definitsioon on kirjas [lk 15](#). Teisi personaliga seotud detailsemaid definitsioone ja õpetusi vanuse, õppeasutuse omandivormi ning täistööaja ja osalise tööajaga liigituste kohta saab lugeda alates [lk 21](#) (samad definitsioonid ja andmevajadus kehtib ka kõrghariduse personali kohta).

Eesti seaduste järgi on ülikooli õppejõud professorid, dotsendid, lektorid, assistendid ja õpetajad. Õppejõud jagunevad korralisteks ja külalisõppejõududeks. Ülikooli teadustöötajad on juhtivateadurid, vanemteadurid ja teadurid. Ülikooli teadustöötajad võivad osaleda õppetöö korraldamises. Muude teadusasutuste teadustöötajad ning teised nõutavat kvalifikatsiooni omavad isikud osalevad magistri- ja doktoriõppe elluviimises ülikooli nõukogu kehtestatud tingimustel ja korras. Korraline õppejõud ja teadustöötaja valitakse konkursi korras ametisse kuni viieks aastaks. Samas ülikoolis ametis olevate ja vähemalt 11 aastat professorina töötanud isikutega sõlmitakse tööleping määramata ajaks juhul, kui nad on ülikooli nõukogu kehtestatud tingimustel ja korras atesteeritud. Konkurssi välja kuulutamata võib õppejõu või teadustöötaja ametikoha määratud ajaks täita õppejõu või teadustöötaja kvalifikatsiooni-nõuetele vastava isikuga vaid teatud tingimustel. Ülikooli nõukogu kehtestatud tingimustel on rektoril õigus konkurssi välja kuulutamata kutsuda kuni viieks aastaks külalisõppejõuna õppetöös osalema teadlasi või teisi silmapaistvaid loomeisikuid või oma eriala silmapaistvaid praktikuid.

Professuur koosneb professoritest ja emeritprofessoritest. Professor on rahvusvahelisel tasemel teadus-, arendus- või muus loometegevuses aktiivselt osalev oma eriala juhtiv õppejõud, kes korraldab õpet ja õpetab oma ainevaldkonnas, juhib teadus-, arendus- või muud loometegevust ning juhendab tulemuslikult nendesse tegevustesse kaasatud üliõpilasi, õppejõude ja teadustöötajaid. Emeritprofessori nimetuse võib nõukogu anda ülikoolis vähemalt kümme aastat professorina töötanud või vähemalt kahel korral korraliseks professoriks valitud isikule, kes on saanud vanaduspensioniealiseks.

Dotsent on õppejõud, kes õpetab ülikoolis oma ainevaldkonnas, osaleb aktiivselt teadus-, arendus- või muus loometegevuses ning juhendab tulemuslikult nendesse tegevustesse kaasatud üliõpilasi ja õppejõude.

Lektor on õppejõud, kes õpetab ülikoolis kõrghariduse esimesel kahel astmel või juhul, kui lektoril on teaduskraad, kõigil kõrgharidustaseme astmetel. Lektor juhendab kõrghariduse esimese ja teise astme üliõpilasi ning võib olla kaasatud teadus- ja arendustegevusse.

Assistent peab ülikoolis kõrghariduse esimesel kahel astmel seminare, praktikume ja harjutustunde. Assistent võib juhendada kõrghariduse esimese ja teise astme õppe üliõpilasi ning olla kaasatud teadus- ja arendustegevusse. Õpetaja korraldab (õpetab) ülikoolis kõrghariduse esimesel kahel astmel seminare, praktikume, harjutustunde, täidab muid praktilisi õppeülesandeid, võib juhendada kõrghariduse esimese astme õppe üliõpilasi ja olla kaasatud teadus- ja arendustegevusse.

EHIS-e õpetajate ja õppejõudude alamregister ei kogu praegu andmeid kõrghariduse õppekavadel õpetatavate õppejõudude kohta.

2.2. Finantsstatistika

Haridust tuleb kõigis UOE küsimustikes piiritleda üheselt. Ideaaljuhul peaksid UOE finantstabelid katma kõigi UOE manuaalis määratletud õppekavade kulud, mille vastuvõtu-, lõpetanute ja sissesaanute arv kajastub vastavates UOE tabelites.

Rahvusvahelise võrreldavuse tagamiseks tuleks ideaaljuhul hariduskulusid defineerida kui ostetud kaupade ja teenuste maksumust. Selle kontseptsiooni kohaselt peaksid UOE finantstabelites kajastuma ainult need kulutused, mis on tehtud konkreetselt defineeritud ja võrreldavate õppekavadega seotud kauba- ja teenusekomplektide ostmiseks.

Siiski: tulenevalt hariduskulutuste statistika arengust ei kasutata hariduskulude määramisel peamiste indikaatoritena niivõrd kaupu ja teenuseid, vaid pigem haridusasutusi. Tavaliselt huvitab riikide valitsusi, kui palju maksab koolide ülalpidamine või kui palju valitsused kulutavad koolidele. Sellise institutsionaalse lähenemisviisi eelis on, et saadakse sisukaid ja usaldusväärseid tulemusi riiklikul tasemel, kuid andmete rahvusvaheline võrreldavus on komplitseeritud. Viimase peapõhjus on riikidevahelised erinevused haridusasutuste pakutavates teenustes. Teenuseid, mida ühes riigis pakuvad haridusasutused, ostetakse või pakutakse teises riigis väljaspool koole.

Eeltoodu tõttu arvestatakse rahvusvaheliselt võrreldavate hariduskulutuste defineerimisel mõlema kontseptsiooniga.

Hariduskulutuste analüüsimisel on oluline arvestada ka kolmanda teguriga — rahastamise allikad. Tavaliselt on haridusministeeriumidel ja/või riiklikel statistikaametitel väga täpne ülevaade, kui palju riigi raha kulutatakse riiklike asutuste finantseerimiseks. Vähemal määral on olemas ka ülevaade, kui palju riik kulutab erasektori asutuste finantseerimisele. UOE andmestikus käsitletakse nii riiklikke, erasektori kui ka rahvusvahelisi finantseerimisallikaid. Erandiks peetakse õpilaste elamiskulusid, mida üldlevinud arvamuse kohaselt ei ole võimalik adekvaatselt mõõta. Seega on UOE andmekogumisest välja jäetud õpilaste elamiskulud, mida kannab erasektor, kuid süsteemis on arvestatud nii leibkondadele otse antavate subsidiumite kui ka asutuste kaudu antava riikliku toetusega õpilaste elamiskulude katmiseks.

Joonisel 1 on kujutatud maatriksit, mis on UOE andmekogusse esitatavate aruannete alus. Selleks, et määratleda andmete kogumise ulatus, on vaja esmalt klassifitseerida hariduskulud, lähtudes eeltoodud kolmest dimensioonist:

- kulukoht (haridusasutustes või väljaspool haridusasutusi tehtud kulutused);
- kaubad ja teenused ning
- rahastamise allikad.

Joonisel näidatud andmekogu võib kokku võtta järgmiselt:

- otsesed haridusasutustele tehtavad riiklikud, erasektori ja rahvusvahelised kulutused;
- erasektori kulutused, mis on tehtud kaupade ja teenuste ostmiseks väljastpoolt haridusasutusi; pluss
- riiklikud toetused õpilaste elamiskulude katmiseks.

Eeltoodud määratlus hõlmab ka riiklike toetusi õpilaste õppemaksude rahastamiseks, mis on kajastatud erasektori tehtud haridusasutuste otseste kulude all. See tähendab, et kõik riiklikud hariduskulud on selles andmekogus kajastatud vaatamata sellele, kas need on tehtud otseselt asutustele või ülekannetena erasektorile ning vaatamata sellele, kas need on tehtud elamiskulude katteks või haridusteenustele. Erasektori hariduskulude puhul arvestatakse ainult neid kulutusi, mis on tehtud otseselt haridusega seotud kaupade ja teenuste ostmiseks. Erasektori kulutused õpilaste elamiskulude katmiseks on seetõttu jäetud andmestikust välja (v.a asutustele makstavad õpilaste elamiskulud). Viimased jäetakse välja ka enamikust OECD arvutatavatest indikaatoritest.

Joonis 1

		Haridusasutustes tehtavad kulutused	Väljaspool haridusasutusi tehtavad kulutused
Õppetegevus (Educational core goods and services)		Riiklikud vahendid	Subsideeritud
		Subsideeritud erasektori vahendid	Erasektori vahendid (raamatud, materjalid, lisaõppemaks)
		Erasektori vahendid (õppemaksud, teised erasektori asutused)	
Täiendavad tegevused (Educational peripheral goods and services)	Teadus- ja arendustegevus	Riiklikud vahendid	
		Erasektori vahendid (teised erasektori asutused)	
	Õppetööga otseselt mitte-seotud tegevused	Riiklikud vahendid Abiteenused: (toit, transport kooli, majutus ühiselamutes)	Subsideeritud erasektori vahendid (elamiskulud, transport)
		Erasektori vahendid (teenustasud)	Erasektori vahendid

Legend:

Riiklikud vahendid	Erasektori vahendid (subsiidiumiteta)	Riiklikud subsiidiumid erasektori asutustele	Kulud, mis ei kajastu UOE andmekogumises
--------------------	---------------------------------------	--	--

Joonisel 1 on ridades toodud õpilastele antud või õpilaste ostetud kaubad ja teenused.

- esimeses reas „õppetegevuste” all käsitletakse kõiki kulutusi, mis on otseselt seotud õpetamise ja juhendamisega. Siia kuuluvad õpetajatele, koolimajadele, õppe-materjalidele, raamatutele, koolivälisele õppele ja koolide administreerimisele tehtavad kulutused.
- teises reas „teadus- ja arendustegevuse” all käsitletakse kõiki teadus- ja arendustöödega seotud kulutusi. Haridusnäitajate analüüsi puhul on vaja eelkõige arvestada teadus- ja arendustöödega, mida tehakse haridusasutuste juures. Tavaliselt on viimased seotud kolmanda taseme haridusasutustega.
- kolmandas reas „õppetööga otseselt mitteseotud tegevuste” all käsitletakse kõiki kulutusi, mis on seotud õpilaste elamiskuludega laiemas mõttes.

Joonisel 1 on veergudes toodud teenuste pakkujad, kes on jaotatud haridusasutusteks ja muudeks asutusteks.

- esimeses veerus käsitletakse kõiki haridusasutustega seotud kulusid. Haridusasutustena käsitletakse siinkohal nii õppeasutusi kui ka muid haridusasutusi (näiteks ministeeriumid, kohalikud omavalitsused ja õpilasuühendused).
- teises veerus on kulutused, mis on tehtud teenuste ostmiseks väljastpoolt haridusasutusi (näiteks raamatute, arvutite ostmiseks, kooliväliseks õppimiseks jne). Siia alla kuuluvad ka õpilaste elamiskulutused ning kulud õpilaste transpordile, mida ei korralda haridusasutused.

2.2.1. Hariduskulude asutusepõhine eristamine

Haridusasutused on majandusüksused, mis pakuvad haridusteenuseid või haridusega seotud teenuseid inimestele ja teistele haridusasutustele. See, kas üksust võib käsitleda haridusasutusena või mitte ei sõltu sellest, missuguse riigiasutuse (ja kas üldse) haldusalasse asutus kuulub.

Näiteks kolmanda taseme haridust andvad asutused loetakse haridusasutusteks vaatamata sellele, millise ministeeriumi või teise riigiasutuse haldusalasse nad kuuluvad. Eestis arvestatakse näiteks hariduskulutustesse Siseministeeriumi haldusalasse kuuluva Sisekaitseakadeemia, Kaitseministeeriumi haldusalasse kuuluva Kaitseväge Ühendatud Õppeasutuste kulu; samuti Põllumajandusministeeriumi eelarvest kaetav laste koolipiima toetuse kulu ning Sotsiaalministeeriumi kuludest kaetav laste koolitoetuse kulu.

Haridusasutused jagunevad õppeasutusteks ja õppetööga mittetegelevateks (*non-instructional*) haridusasutusteks. Hariduse rahastamist kirjeldavate näitajate võrreldavuse seisukohalt on olulised just viimased. Terminit „õppeasutus” on kasutatud selleks, et näidata otsest õpetamise ja õppimisega tegelemist.

Õppeasutused on sellised haridusasutused, mis pakuvad selles käsiraamatus kirjeldatud õppekavu. Selles peatükis kasutatakse edaspidi üldist terminit „kool” selleks, et viidata esimese ja teise taseme ning teise taseme järgset kolmanda taseme eelset haridust andvatele asutustele. Terminit „kõrgkool” kasutatakse selleks, et viidata nendele haridusasutustele, mis annavad kolmanda taseme haridust.

Õppetööga mittetegelevateks loetakse haridusasutused, mis pakuvad teistele haridusasutustele administratiiv-, nõustamis- ja teisi toetavaid teenuseid. Nende hulka kuuluvad järgmised üksused:

a) haridusasutusi administreerivad üksused, mille hulka kuuluvad ministeeriumid ja nende allasutused; haridusosakonnad ja teised hariduse administratiivküsimustega tegelevad üksused nii riiklikul, regionaalsel kui ka kohalikul tasandil (nt kohalike haridusametite administratiivüksused, omavalitsuste haridusametnikud ning riiklikud asutused, mis vastutavad töötajate palga ja pensionimaksete maksmise eest); samuti sarnased üksused erasektoris (üksused, mis administreerivad kirikukoole ja asutused, mis administreerivad ülikooli sisseastumiseks ettevalmistamist).

b) üksused, mis pakuvad toetavaid teenuseid^a teistele haridusasutustele ja mille hulka kuuluvad asutused, mis pakuvad nii otseselt õppetööga seotud teenuseid ja vahendeid kui ka õppehoonete hooldamise ja remondiga seotud teenuseid. Neid teenuseid võivad pakkuda riigiorganite vastavad osakonnad.

- Näiteks kui kohalik omavalitsus eraldab raha koolihoone remondiks, siis tuleb see arvestada hariduskulude hulka vaatamata sellele, millise osakonna eelarvest investeering tehakse.
- Õppetööd toetavat teenust pakkuva asutuse näide võib olla üks Kreeka kirjastus (OEDB), mis tegeleb õpikute väljaandmise ja jaotamisega. OEDB on agentuur, mille järele valvab kohalik haridusministeerium, kuid mis pole ametlikult selle osa. Eestist võiks näitena tuua Riigi Kinnisvara AS-i, mis tegeleb muuhulgas ka koolihoonete haldamise ja -arendamisega.

c) abiteenuseid pakuvad asutused, kuhu kuuluvad sellised haridusega seotud teenused nagu kutse-, karjääri- ja psühholoogiline nõustamine, õpilaste transport, majutus ja toitlustamine.

Mõnes riigis toitlustavad üliõpilasi eraettevõtted, tavaliselt mittetulundusühingud, mida võidakse subsideerida riiklikest vahenditest. Selliste asutuste kulutused kajastatakse kulutustena valitsusest sõltuvatele erasektori asutustele või valitsusest sõltumatutele erasektori asutustele vastavalt sellele, kuidas asutused on liigitatud valitsusest sõltumise kriteeriumi järgi.

^a Siin ja edaspidi on *support services* tõlgitud toetavate teenustena ja *ancillary services* abiteenustena.

Näiteks mõnes riigis ei paku toitlustust ja majutusteenust üliõpilastele ülikoolid ise, vaid seda teevad sellele spetsialiseerunud asutused nagu Studentenwerk Saksamaal, *studentkårs* ja *nations* Rootsis ja *studentsamskipnad* Norras.

Abiteenuste pakkumist finantseeritakse tavaliselt riiklikest subsideerimistest, muude erasektori asutuste ja õpilaste ning leibkondade makstavatest teenustasudest. Paljudes riikides pakuvad koolide hooldusteenuseid ja abiteenuseid (nagu näiteks koolitransport) eri tasandi riigiasutused. Kuigi need kokku ei ole haridusasutused, arvestatakse nende haridusega seonduvad kulutused hariduskulude hulka. Selles kontekstis käsitletakse eelnimetatud asutusi haridusasutustena teenuste puhul, mida nad osutavad õpilastele või õppeasutustele.

Näiteks kui mingi riiklik administratiivüksus pakub kohalikule koolile finantsjuhtimis- või personalijuhtimisteenuseid, arvestatakse nende kulutused vastava tegevuse all riikliku sektori hariduskulude hulka. Samuti arvestatakse viimaste hulka kulutused, mida erineva tasandi riigiasutused teevad näiteks õpilaste transpordile, tervishoiule ja nõustamisele koolides.

d) õppelaenude ja stipendiumiprogrammide haldamisega tegelevate asutuste kulutused arvatakse hariduskulude hulka. Kui laenude ja stipendiumidena näidatakse ainult õpilastele ja leibkondadele tehtavate ülekannete summa, siis ülalnimetatud tegevuste administreerimisega seotud kulud (nende asutuste administratiivkulud, mis tegelevad õppelaenude ja stipendiumiprogrammide administreerimisega) kajastatakse kulutustena haridusasutustele.

- Sellised stipendiumi- ja laenuprogrammide administreerimisega tegelevad asutused on näiteks Rootsis CSN ja Saksamaal BAFÖG Ämter.

e) haridusasutusteks loetakse need asutused, mis tegelevad õppekavade väljatöötamise, eksamite korraldamise, haridusalaste uurimuste ja hariduspoliitika analüüsiga.

- Sellised asutused on Austraalia haridusuuringute nõukogu (*Australian Council for Educational Research* — ACER), Kreeka riiklik haridusnõukogu (*Greek National Education Council* — ESYF) ja pedagoogiline instituut, mis tegeleb õpikute kirjutamise ja poliitilise nõustamisega, Tšehhi haridusinformatsiooni instituut (*Czech Institute for Information on Education* — UIV) ja Taani kõrghariduspoliitika uuringute keskus (*Dutch Centre for Higher Education Policy Studies* — CHEPS).

Omandivormi järgi jagatakse haridusasutused riiklikuks ja eraõppeasutuseks lähtuvalt sellest, kas lõplikud otsused asutuse tegevuses teeb riigiasutus või erasektori asutus. Siinkohal korraldatakse selguse mõttes lk 14 punktis 2 toodud võtmedefinitsioone.

Asutus defineeritakse riikliku asutusena, kui seda 1) juhib ja selle järele valvab riiklik haridusasutus; või 2) juhib ja selle järele valvab valitsusasutus otse või juhtkonna kaudu (nõukogu või komisjoni), mille enamuse liikmetest on määranud kas riiklik võimuorgan või nad on liikmeks saanud avalike valimiste teel.

Asutus defineeritakse erasektori asutusena, kui seda juhib ja selle järele valvab mitteriiklik organisatsioon (näiteks kirik, ametühing või ettevõtte); või selle asutuse juhtkond koosneb peamiselt liikmetest, keda ei ole ametisse määranud riiklik võimuorgan.

Terminid „valitsusest sõltuv” ja „valitsusest sõltumatu” näitavad seda, mil määral sõltuvad erasektori asutused riiklikust finantseerimisest, kuid ei näita valitsuse reguleerimise ja juhtimise määra. Valitsusest sõltuv erasektori asutus on asutus, mille põhivahenditest üle 50% saadakse valitsusasutustelt. Erasektori asutus on valitsusest sõltumatu siis, kui valitsusasutustelt saadav raha moodustab vähem kui 50% põhivahenditest. Otsus selle kohta, kas asutused sõltuvad valitsusest või mitte, tehakse pigem asutuserühmade kui üksikute asutuste põhjal.

Kulutused haridusasutustes pakutavatele kaupadele ja teenustele

Haridusasutusi defineeritakse peamiselt kui kaupade ja teenuste pakkujaid õpilastele ja teistele haridusasutustele. Et asutus on liigitatud haridusasutuseks, ei tähenda, et kõik selle asutuse kulud tuleks arvata hariduskulude alla. Paljud asutused kuuluvad ainult osaliselt haridusasutuste alla. Seetõttu on oluline jagada kulud haridusasutuses funktsiooni järgi, et määratleda, missugused kulud tuleks arvestada hariduskuludena.

- Kõige levinum näide on riiklike asutuste osakonnad. Nende kulud tuleb jagada funktsioonide täitmise järgi, sest siis saab kindlaks määrata hariduskulutused. Teisalt võivad haridusosakonnad peale haridusteenuste tegeleda ka selliste teenustega, mille kulusid ei tuleks arvestada hariduskuludena (näiteks laste hoolekande teenused).

Selles loetelus on näiteks kulud valdkondadele, mis tuleks lugeda hariduskuludeks:

- õpetamiskulud;
- asutuste pakutavad kaubad (raamatud, õppematerjalid jne);
- õpipoiste koolitus kutsekoolides ning töökohal kasutatavad õppekavad;
- administratsiooni kulud;
- kapitalikulud ja üür;
- õpilaste transport, koolilõunad, õpilaste majutus, internaat;
- õpilaste juhendamine, tervishoiuteenused, erivajadused;
- haridusasutustes laiemale avalikkusele pakutavad teenused;
- haridusteadus ja õppekavade arendamine;
- kõrgemate haridusasutuste teadus- ja arendustegevus.

Järgnevas loetelus on näitena kirjas kulud, mida ei tohiks lugeda hariduskulude hulka:

- laste hoolekanne või päevahoolekanne, mida pakutakse koolides või teistes õppeasutustes;
- kulutused haridusvaldkondadele, mis jäävad välja UOE andmekogust;
- ülikoolihaiglate kulud ning
- võlateeninduskulud^a.

Järgnevas on kirjas juhised haridusasutustele tehtavate kulutuste kohta, mis on seni probleeme tekitanud andmete rahvusvahelise võrreldavuse valdkonnas.

Ülikoolide ja teiste kõrgharidusasutuste juures tehtud teadus- ja arendustegevuse kulud arvestatakse hariduskulude hulka vaatamata sellele, kas teadustegevust finantseeritakse fondide, eraldi stipendiumide, riiklike või erasektori sponsorilepingute kaudu. Siia kuuluvad kõik uurimisinstituudid ja laboratooriumid, mis on kas kõrgharidusasutuste otsese kontrolli, juhtimise all või asutusega seotud.

Üldjuhul soovitakse, et kolmanda taseme haridusele tehtavad kulud hõlmaksid teaduskulusid, kuid erandina teatud liiki teaduskulutusi siiski ei arvestata. Et need erandid oleksid üheselt mõistetavad, on UOE süsteemis tabel (FINANCESUP-3), kus näidatakse kõrgharidusasutuste teaduskulude teatud komponentide kajastamist.

- Ebapiisav teadus- ja arendustegevuse kulude kajastamine on olnud siiani kõige suurem probleem kolmanda taseme haridusele tehtavate kulude võrdlemisel. Mõnes riigis on kõik teadus- ja arenduskulud arvatud kolmanda taseme haridusele kulude alla, kuid teistes riikides on jällegi välja jäetud suur osa eraldi finantseeritud või eraldi eelarvetest finantseeritud teaduskulutustest. Selle tõttu on viimasel mainitud tingimusel kõrgharidusele tehtavaid kulutusi võrreldes teiste riikidega alahinnatud.
- OECD riikidele on oluline, et kolmanda taseme uurimisinstituutide kohta esitatud andmed oleksid kooskõlas andmetega, mida esitatakse OECD teaduse ja tehnoloogia direktorite kogule (*Directorate for Science and Technology* — DSTI). Üldjuhul peaks UOE andmekogu hõlmama teadus- ja arendustööde kulusid sama suures ulatuses kui OECD/DSTI andmekogus kõrghariduse teadus- ja arendustegevuse osa (*Higher Education R&D* — HERD). Otsused kulutuste sisse- või väljaarvamise kohta tuleks teha Frascati juhendi peatüki 3.7.1. järgi (*Frascati*

^a Täpsem info võlateeninduse kohta on koondatud tabelisse FINANCESUP2.

Manual; OECD, Paris 1993). Kahtluse korral soovitatakse konsulteerida DSTI töögrupi vastava riigi esindajaga (DSTI riiklike esindajate kontaktandmed on toodud lisas 2). Kesk- ja Ida-Euroopa riikide kohta kogutavate andmete puhul järgib Eurostat samuti Frascati juhendit. Seda soovitatakse järgida ka teistel OECD-sse mittekuuluvail riikidel, sest see kindlustaks andmete rahvusvahelise võrreldavuse.

Ülikoolihaiglate kulusid (nimetatakse vahel ka akadeemiliseks või õppehaiglaks) hariduskulude hulka üldjuhul ei arvata. Erand on vaid väike osa kulutustest, mis on seotud otseselt ja spetsiifiliselt meditsiinipersonali koolitamisega. Kõik haigete hooldamisega seotud kulud ja ülikoolihaiglate üldkulud jäetakse hariduskulude arvestusest välja isegi siis, kui nende eest tasuvad haridusasutused.

- Tagamaks andmete täielik ühtimine OECD/DSTI teadus- ja arendustegevuse andmetega, tuleks viimased kulutused ülikoolihaiglates esitada analoogselt DSTI aruannetega. Täpsemad juhtnöörid on antud Frascati juhendis (OECD, Paris 1993).

Abiteenuste kulud arvestatakse hariduskulude hulka. Abiteenused on haridusasutuste pakutavad teenused, mis on üldise hariduse eesmärgi suhtes kõrvalised. Abiteenuste kulude eest võivad teenustasudena tasuda nii riiklikud fondid, erasektori asutused kui ka õpilased ja leibkonnad. Kaks peamist abiteenuste komponenti on õpilaste heaoluteenused ning üldisemad pakutavad teenused. Hariduse abiteenuste kulude hulka ei arvata neid päevase või öhtuse laste hoolekande kulusid, mida pakutakse koolieelsetes ja esimese taseme haridusasutustes.

- ISCED-i tasemetel 0–3 kuuluvad õpilaste heaoluteenuste alla koolitoit, kooli tervishoiuteenused ning transport kooli ja koolist koju. Kõrghariduse tasandil kuuluvad siia ühiselamute, sööklate ja tervishoiu kulud. Laiemale üldsusele pakutavate teenuste hulka kuuluvad muuseumid, raadio- ja televisioonisaated, sport, puhke- või kultuuriprogrammid.
- Abiteenuste kulude arvestuses on eriprobleem rahvusvaheline võrreldavus, sest riigiti on suured erinevused selles, missuguseid abiteenuseid asutused pakuvad ja kas või millises ulatuses kajastatakse hariduskulude statistika all kulutusi abiteenustele. Mõned riigid on hariduskulude hulka arvanud abiteenuste brutokulud, mõned ainult netokulud (st brutokuludest on lahutatud õpilaste makstud teenustasud) ja mõned riigid on abiteenustele tehtavad kulud hariduskuludest üldse välja jätanud. Tabelis FINANCE-1 jaotatakse kulud abiteenustele finantseerimisallika järgi. Seega kogutakse eraldi andmed abiteenustele tehtavate kulutuste ja nende katteallikate kohta. Eeltoodu põhjus on esiteks eesmärk määratleda, missugused kulud on iga riik sisestanud. Teiseks on eesmärk saada andmed hariduskulude rahvusvaheliseks võrdluseks ka ilma abiteenuste maksumuseta.
- Mõne riikliku kulutuse klassifitseerimine on mitmetähenduslik, sest neid võib käsitleda nii abiteenuste kui ka riiklike toetustena õpilastele, näiteks õpilaste tasuta transport kooli.

Koolitranspordi erijuhtum: tasuta transporti saavad pakkuda kas eraldi koolibussid või võimaldatakse õpilastele tasuta piletid transpordiettevõtetest. Tasuta piletite puhul on küsimus, kas (kohalikud) transpordiettevõtted tuleks klassifitseerida kui õppetööga mittetegelevad haridusasutused või tuleks piletikulud käsitleda kui teatud liiki subsidiumeid. Koolitranspordi kulusid käsitletakse subsidiumitena, kui need on tehtud tasuta või soodushinnaga piletite pakkumiseks õpilastele ning selle eesmärk ei ole õpilaste kooli ja koolist kojusaamise lihtsustamine, vaid õpilaste üldine toetamine. UOE-s kajastatavatesse kuludesse sisse- või väljaarvamise kriteerium on see, kas need kulutused kaasnevad õpilaseks olemisega.

Päevast ja öhtust laste hoolekannet pakuvad mõnes riigis koolieelsed ja esimese taseme haridusasutused. Nende kulude kajastamist soovitatakse hariduskulude statistikas vältida, eriti ISCED-i tasemetel 0 ja 1.

Hariduskulude statistikas ei kajastata ka neid haridusvaldkondadele tehtavaid kulutusi, mida UOE andmekogu ei kajasta (näiteks osalenute, lõpetajate kohta käivad andmed).

Sellised on näiteks koolide või ülikoolide pakutavad õhtused kursused täiskasvanutele, mis on rohkem vaba aja veetmise kursused ja jäävad seetõttu UOE andmekogust välja.

Sõltumatute asutuste tehtud kulutustena vaadeldakse hariduskulusid õppekavadele, kus kombineeritakse õppetöö ja väljaõpe töökohal ning mida katavad eraettevõtted või riiklikud subtsiidiumid. Sellistele õppekavadele tehtavate kulude arvestus piirdub vaid otseseks koolitamiseks tehtud kulutustega (st töötasud ja muud instruktoritele ning personalile makstavad kompensatsioonid; kulutused tööjuhenditele ja seadmetele). Siin ei arvestata õpilastele ja õpipoistele makstavaid töötasusid või muid kompensatsioone.

- Näiteks: kui õpipoisteprogrammi hinnanguline kogukulu tööandjale on 10 miljardit eurot, millest 6 miljardit hõlmavad koolituskulud ja 4 miljardit õpipoiste palgad, sotsiaalkindlustusmaksed ja muud tasud, siis tuleks reas E3 ja E3a näidata ainult 6 miljardit eurot, 4 miljardit tuleks jätta hariduskulude alt välja. Kuigi teatud osa õpipoistele makstavast kompensatsioonist võiks vaadelda õpilase elamiskulude toetusena (nagu stipendiumid), pole peagu võimalik seda toetuse osa mõõta, eriti veel rahvusvaheliselt võrreldaval viisil. Seetõttu tuleb just rahvusvahelise võrreldavuse tagamiseks kogu õpipoistele makstav kompensatsioon hariduskulude hulgast välja arvata.
- Riigid, kes ei saa näidata töökohal tehtud kulusid, peaksid kajastama vastavaid täisaja ekvivalente (*full-time equivalents*) tabelis ENRL-2, et näidata õppekava õppetöö osa, mille kulusid on võimalik kajastada. Näiteks: kombineeritud õppekava, kuhu on vastu võetud 10 000 õpilast, kahel päeval nädalas toimub õppetöö ja kolmel päeval väljaõpe töökohal. Töökohal tehtavad väljaõppe kulud on esitatud finantsandmetest välja jäetud. Sellisel juhul peaks tabelis ENRL-2 näitama õpilasi täisajaga õpilastena, kuid täisajaga näidatud õpilaste arvu (ehk täisaja ekvivalenti) peaks vähendama 60%, st 4000 õpilaseni.

Pensioniprogrammidesse makstavate summade erinev kajastamine hariduskuludes eri riikides on olnud suur probleem hariduskulude rahvusvahelise võrreldavuse tagamisel. Pensionikuluna defineeritakse jooksvaid kulusid (välja arvatud töötaja enda makseid) selleks, et võimaldada praegu haridussüsteemis töötavatele inimestele pensionimakseid tulevikus. Neid kulusid saab arvestada kui tööandja (või kolmanda osapoole) tegelikke või kaudselt arvestatud makseid pensionisüsteemi. (Töötaja makseid ei arvestata seepärast, et need on juba brutopalgas arvestatud).

- Kui tegemist on pensionifondisüsteemiga, kuhu tehakse sissemakseid, siis kuludena kajastatakse summat, mis ongi tööandja makstud makse suurus. Kui on tegemist jooksvalt finantseeritava või fondeerimata pensionikindlustussüsteemiga, mida kasutatakse paljudes riikides riigiteenistujatele pensionide maksmiseks, siis tuleb pensionikulud kas hinnata või kaudselt arvestada. Kui tööandja küll teeb makseid pensionisüsteemi, kuid need on ebapiisavad tulevase pensioni katmiseks kogu ulatuses, siis tuleb kuludena arvestada nii tööandja (või kolmanda osapoole) maksete summa kui ka kaudselt arvatud makse, mis on hinnanguliselt puudujääva osa suurune.
- Siiani ei ole olemas standardset meetodit juhuks, kui osa või kõik kulud tuleb kaudselt arvutada. Veelgi enam, see meetod peaks varieeruma sõltuvalt pensionisüsteemi eripärast ja andmete kättesaadavusest eri riikides. Seetõttu peaksid selles olukorras riigid esitama võimalikest parimad pensionikulude hinnangud, mis peavad olema vastavuses siinse andmekogu definitsiooniga. Summasid, mida makstakse jooksvalt juba pensionile jäänud endiste töötajate pensionideks, ei ole soovitatav kasutada pensionikulude arvestamisel hariduskuludena, kuigi nende summade suurusest võib olla suur abi praeguste töötajate pensionikulude arvestamisel.
- Mõningaid juhtnööre kaudselt arvatud maksete kajastamise kohta saab rahvamajanduse arvepidamise süsteemist (SNA93) ja Euroopa raamatupidamisaruannete süsteemist (ESA95), mis käib Euroopa Liidu liikmesriikide kohta^a. SNA93 olulisemad siinsega seotud osad on lisa 3.

Võlateeninduskulud ja laenudega finantseeritavad kulud kajastatakse hariduskulude ja omandatud varade väärtusena aruandeaastal hoolimata sellest, kas neid kulutusi finantseeritakse jooksvatest tuludest või laenude abil. Võlateeninduskulu koosneb kahest osast — (1) hariduskulude katmiseks võetud laenusummade intressimaksed ja (2) laenu põhiosa tagasimaksed. Võlateenindus peaks olema kajastatud ainult lisatabelis

FINANCESUP-2.

- Näiteks: kui 2001. aastal ehitatakse koolimaja maksumusega 50 miljonit eurot, siis tuleks see kajastada kapitalikuluna 2001. aastal isegi siis, kui ehitist finantseeritakse laenuga, mis tuleb tagasi maksta 20 aasta jooksul. Kui koolimaja ehitati kahe aasta jooksul (2001 ja 2002) ja 30 miljonit maksti ehituskuludeks esimesel ja 20 miljonit teisel aastal, siis tuleks ka vastavad summad (30 ja 20 miljonit) kajastada kas aastal 2001 või 2002.

Väljaspool haridusasutusi tehtud kulutused

Hariduskulude kontseptsiooni järgi võivad haridusega seotud kulud tekkida ka haridusasutustest väljaspool. Välja võib tuua kaht tüüpi kulutused: a) kulutused haridusega seotud kaupadele ja teenustele, mida leibkonnad ja õpilased ostavad väljastpoolt haridusasutusi (ehk vabalt turult) ning b) õpilaste ja leibkondade kulud õpilaste elamisele ning alternatiivkulud (ehk saamatajäänud tulud).

Esimest tüüpi kulusid kajastatakse UOE andmekogus, õpilaste elamiskulusid ning alternatiivkulusid ei kajastata (v.a juhul, kui neid subsideerivad riiklikud või erasektori asutused).

Kulutused haridusotstarbeliste kaupade ja teenuste ostmiseks

Väljaspool haridusasutusi tehtud kaupade soetamise kulude alla võivad kuuluda raamatud, mida ei paku haridusasutused; koolitarbed, paber, koolivormid, spordivahendid, kalkulaatorid ja arvutid.

Nende kaupade kajastamine sõltub poliitilisest otsusest. Eristada võib kahte lähenemist. Esiteks: kas arvestada kuludega, mille eest maksmise (õpilased või leibkonnad) kehtestavad haridusasutused või haridussüsteem. Siin on otsustav küsimus järgmine: missugused kulutused delegeeritakse koolisüsteemist täielikult leibkondadele ja missuguste kulude tasumises osalemist nõuavad koolid leibkondadelt kas otseselt või kaudselt. Teiseks lähenemisviisi, kus vaadeldakse kogu ühiskonna investeeringuid ning arvestatakse kõiki makseid, mida leibkonnad teevad haridusvaldkonnas sõltumata sellest, kas need maksed on kehtestanud asutused või need on vabatahtlikud ja tehtud selleks, et parandada õpilaste võimalusi.

Esimest lähenemisviisi peetakse sobivamaks juhul, kui on vaja määrata olemasolevate haridusasutustega otseselt seotud kulud. Teine lähenemisviis on parem juhul, kui soovitakse mõõta hariduseks vajalikku koguinvesteeringut ühiskonnas (nagu UOE).

Väljastpoolt haridusasutusi ostetavad teenused sisaldavad peamiselt erasektori makstavaid kulusid eraõppeks väljaspool kooli. Arvestada tuleks selle õpetuse seotust UOE õppekavadega. Koolivälise eraõppe kulude kajastamine peaks piirduma ainult sellise õppega, mis aitab õpilasel osaleda UOE alla kuuluvatel õppekavadel. Arvestada ei tule kulutustega kursustele, mis ei ole seotud UOE õppekavadega (näiteks selliste keelte õppimine, mis ei ole kooliprogrammis ette nähtud).

Järgnevas on toodud kolm kulutuse liiki, mida leibkonnad teevad väljastpoolt haridusasutusi kaupade ja teenuste soetamiseks ja mis tuleb kajastada UOE tabelites:

- kulutused nende kaupade ostmiseks, mis on vajalikud õppekavades osalemiseks ehk kulud, mille on otseselt või kaudselt peale sundinud asutused. Näiteks: koolivormid, töövihikud, spordivahendid, kunstõpetuse töövahendi (FINANCE-1 rida H15);

^a Euroopa Liidu Nõukogu regulatsioon nr 2223/96 25. juunist 1996, mis käsitleb Euroopa Liidus kasutatavat riikliku ja regionaalse arvestuse süsteemi, *Official Journal* L 310, 30/11/96.

- kulutused kaupadele, mida haridusasutused otseselt ei nõua, kuid mida leibkonnad ostavad eesmärgiga soodustada õppimist UOE-tüüpi haridussüsteemis. Näiteks: lisaraamatud ja õppetarkvara, mida saab kodus kasutada jne. Teise grupi puhul on otsustav rohkem leibkondade endi hinnang, mitte niivõrd haridusasutuste soovitusel (FINANCE-1 rida H16);
- teenustasud UOE õppekavadega seotud koolivälise õppe eest (FINANCE-1 rida H17).

Tavaliselt ei osteta eeltoodud kaupu haridusasutustest, vaid kauplustest või kolmandatelt pakkujatelt. Igal juhul tuleb kajastada haridusasutusele kuuluvast ettevõttest tehtud ostud või need, mida sponsivad haridusasutused (näiteks ülikoolide raamatukauplused).

Õpilaste elamiskulud

UOE andmestikus ei käsitleta üldjuhul õpilaste elamiskulusid (majutuskulud, toit, riided, vaba aeg jne) hariduskuludena. Õpilased peaksid neid kulusid kandma ka siis, kui nad ei õpi, kuid neil on siiski õppimisega kaasnevad lisakulud, mida tuleks arvestada hariduskuludena (näiteks lisakulud, mis on seotud elamisega perekonnast eraldi ehk ülikoolile lähedal). Oluliste probleemide tõttu ei ole selliste lisakulude hindamisel püütud nende kohta andmeid koguda.

Enamikus UOE andmestikuga hõlmatud riikides ei anta stipendiume, toetusi või laene ainult (isegi mitte peamiselt) õppemaksude tasumiseks (mis on sageli väikesed või peagu olematud), vaid pigem selleks, et aidata tasuda õpilase elamiskulusid. Õpilaste elamiskulusid aitavad katta ka erinevad asutuste pakutavad abiteenused. Kuigi õpilaste elamiskulusid iseenesest UOE-s ei kajastata, tuleb ülekanded leibkondadele ja õpilastele arvestada siiski hariduskuludesse.

2.2.2. Rahastamisallikad ja ülekanded

Riiklikud kulutused

Riiklike rahastamisallikate liigitamisel ei eristata haridusega tegelevaid riigiasutusi teistest riigiasutustest. Seega tuleb riiklike hariduskulude all näidata mitte ainult haridusministeeriumi kulutusi, vaid ka teiste ministeeriumite ja ametiasutuste hariduskulutusi. Analoogselt tuleb ka kohalikul tasemel hariduskulude hulka arvata kõikide ametite ja osakondade haridusega seonduvad kulutused (mitte ainult nende osakondade kulutused, mille põhivastutus on otseselt seotud koolidega, näiteks kohalikud haridusosakonnad). Selleks, et otsustada, milliseid riigiasutusi arvestada, tuleb aluseks võtta haridusasutuste definitsioon (lk 33).

Riiklikud hariduskulud on UOE-s liigitatud kolmeks: (1) otsesed kulutused haridusasutustele; (2) haridusele tehtavad rahvusvahelised ülekanded ja (3) ülekanded või maksed riiklikult sektorilt leibkondadele või erasektori asutustele.

Riiklike hariduskulutuste puhul eristatakse kolme valitsustasandit. Kõik riiklikud allikad (v.a rahvusvahelised) jagatakse kolme tasandi vahel:

- keskvalitsus
- regionaalne omavalitsus (maakond jne)
- kohalik omavalitsus (vald jne)

Terminid „regionaalne” ja „kohalik” kehtivad valitsustasanditele, mille pädevusse jääb riigi mingi kindel geograafiline allüksus. Need terminid ei kehti riigiasutuste kohta, mille ülesanded ei ole määratud geograafiliselt, vaid vastutusena mingi teenuse pakkumise, funktsiooni täitmise või õpilaste kategooria eest. Euroopa Liidu riikides lähtutakse valitsustasandi määramisel NUTS99^a klassifikatsioonile. Selliseid kategooriaid nagu „muud valitsusallikad” või „muud riiklikud allikad” ei ole kasutusel. Need riigiasutused, mida tavaliselt ei liigitata keskvalitsuse alla, regionaalseks või kohalikuks, arvatakse nende vastutuse ulatusest lähtuvalt kõige sobivama valitsustasandi hulka.

- Näiteks eraldiseisev riiklik sotsiaalkindlustusamet, mis teeb kulutusi haridusele (näiteks õpetajate pensionile), arvestatakse keskvalitsuse asutusena. Kohalike omavalitsuste ühendust arvestatakse kohaliku omavalitsuse asutusena.
- Valitsussektori liigitamine taseme järgi on enamikul juhtudel selgepiiriline. Siiski võib ka siin kohati mitmemõttelisust esineda. Kui riigil on ainult kaks valitsustasandit, nimetatakse madalama astme tasandit tavaliselt kohalikuks, mitte regionaalseks. Kui riigil on neli või rohkem valitsustasandit, siis nimetatakse teist tasandit tavaliselt regionaalseks ja kolmandat kohalikuks. Kui linnal (näiteks pealinnal) on topeltstaatus nii regionaalse kui ka kohaliku omavalitsusena, tuleb tema hariduskulutused näidata tavaliselt kohaliku omavalitsuse kulutuste sees. Sõna „tavaliselt” viitab siinkohal asjaolule, et need reeglid ei pruugi igas olukorras sobivad olla. Võimalikke erandeid tuleks arutada OECD sekretariaadiga.

Otsesed kulutused haridusasutustele võivad olla kahel kujul:

- haridusotstarbelised vahendid, mida riik ostab haridusasutustes kasutamiseks. Näiteks: haridusministeeriumist otse õpetajatele makstavad palgad, kohalikust omavalitsusest kooli ehitamiseks otse ehitustöö tegijatele makstav raha ning keskvalitsuse või regionaalse omavalitsuse puhul õpikute soetamine, et neid kohalike omavalitsuste või koolide vahel jaotada.
- riigi maksed haridusasutustele, kes vastutavad ise vajalike vahendite ostmise eest. Näiteks: riiklik toetuste pakett ülikoolidele, mida viimased kasutavad selleks, et maksta personalile palka ja osta muid vajaminevaid vahendeid; riiklikud rahaeraldised nendele riigikoolidele, mis on eelarve poolest sõltumatud; riiklikud subiidiumid erakoolidele ja riigi lepingulised maksed nendele erasektori asutustele, mis viivad läbi haridusse puutuvaid uuringuid.

Põhimõtteliselt on võimalik otseseid kulutusi ülaltoodud jaotuse kohaselt eristada, kuid kuna sellist eristamist praegu arvatavate või ka tulevikus kavandatavate indikaatorite arutamiseks vaja ei ole, siis ei ole seda ka tehtud.

Riigiasutuse otsesed hariduskulud ei hõlma vastava asutuse haldusalas olevates riigikoolides õppivate õpilaste (või nende perekondade) makstavaid õppemakse isegi siis, kui õppemaksud laekuvad esmalt riigiasutuse, mitte kooli kassasse. Sellised õppemaksud kajastatakse kui maksed, mille õpilased ja leibkonnad on riiklikele haridusasutustele teinud.

Andmetes ei eristata otseseid kapitalikuludid jooksvatest kuludest. Eraldi ridadel näidatakse, kui suur osa kõikide valitsustasandite otsestest kulutustest on eraldatud kapitalikuludeks. Need read aitavad garanteerida UNESCO arvatavate indikaatorite riiklikest vahenditest tehtavate jooksvate kulutuste ja kapitalikulutuste järjepideva arutamise võimaluse. Siin kasutatav mõiste „kapitalikulud” hõlmab ainult selliseid kulutusi, mis on eraldatud vaid kapitalikuludeks. Tegelikud kapitalikulutused (hoonetele, seadmetele) võivad otseselt kapitalikuludeks eraldatud summa ületada, kui peale kapitalikuludeks eraldatud raha kasutatakse investeeringuteks ka muid kulutusi.

- Näiteks kui riik eraldab ülikoolile just investeeringuteks mõeldud raha, aga ülikool kasutab investeeringuteks peale selle ka osa mittesihotstarbelistest eraldistest (nt õppemaksudest või teaduslepingutest saadud tasudest), siis ülikooli kogu kapitalikulu (nagu näidatud tabelis FINANCE-2) ületaks riigi sihtotstarbeliselt kapitalikuludeks eraldatud raha summa (nagu näidatud tabelis FINANCE-1).

Otseste abiteenuste kulutustena käsitletakse UOE andmekogumise mõistes ainult selliseid kulutusi, mis on eraldatud vaid abiteenustele. Kulutused abiteenustele võivad olla suuremad kui riigi- või erasektori asutuses selleks eraldatud või õppemaksudest saadud summad. Seda aga juhul, kui abiteenuste peale kulutatakse raha, mis ei ole selleks otseselt ette nähtud.

Valitsussektori ülekanneteks nimetatakse haridusotstarbelisi ülekandeid ühelt valitsuse

^a Territoriaalsete üksuste statistikas kasutatav nomenklatuur (*The Nomenclature of Territorial Units for Statistics — NUTS*) on võetud soovituslikult aluseks EL-i regionaalstatistika kogumisel, arendamisel ja ühtlustamisel, samuti eri regioonide sotsiaal-majanduslikul analüüsil. (NUTS99 leiab järgmiselt aadressilt: <http://europa.eu.int/comm/eurostat/ramon/nuts/nuts.htm>)

tasandilt teisele. Et välistada rahastamisallika mitmetimõistmist, on väga oluline piirduda hariduskuludega, mis on sihtotstarbeliselt eraldatud hariduskulude katmiseks. Valitsussektori sees tehtud üldotstarbelisi ülekandeid (nt riigitulu jaotamiseks, eelarvete tasakaalustamiseks tehtud ülekanded või keskvalitsuselt kohalikele omavalitsustele, osariikidele või liidumaadele jagatav maksutulu) ei arvestata isegi siis, kui sellistest ülekannetest saadud raha kasutab kohalik omavalitsus hariduse rahastamiseks.

Lihtsustamise eesmärgil esitatakse valitsustasandite vahelised ülekanded saldona kõrgemalt tasandilt madalama tasandi valitsusasutustele. Siiski võivad mõnel puhul (eriti Põhjamaades) ülekanded madalamalt kõrgemale valitsustasemele olla suuremad kui kõrgemalt madalamale. Sel juhul märgitakse valitsustasandite vaheline (kõrgema tasandi valitsuselt madalamale tehtavate) ülekannete saldo negatiivsena.

- Seega tähendab näiteks kategooria „keskvalitsuse ülekanded regionaalsele omavalitsusele” haridusotstarbelisi ülekandeid keskvalitsuselt regionaalsele omavalitsusele, mitte vastupidi. Üldjuhul on vastupidised ülekanded (madalama tasandi valitsusasutustelt kõrgematele) väga väikesed ja nende eraldi arvestamine teeks tabeli tarbetult keeruliseks.
- Kui regionaalne omavalitsus saab kohalikult omavalitsuselt viis miljonit krooni rohkem kui nemad maksavad kohalikule omavalitsusele, tuleb tabeli reas R8 märkida regionaalselt omavalitsuselt kohalikule tehtud ülekannete saldo väärtus, mis on -5 miljonit.
- Mõnikord võivad keskvalitsusest kohalikule omavalitsusele tehtavad ülekanded läbida regionaalse valitsustasandi — st regionaalne valitsustasand vastutab keskvalitsuse raha jaotamise eest kohalike omavalitsuste vahel. Juhul kui regionaalsele valitsustasandile on need väljamaksed kohustuslikud (st regionaalsed omavalitsused ei tohi kasutada neid vahendeid enda tarbeks), tuleb kulutusi käsitleda pigem keskvalitsuselt kohalikule kui regionaalsele omavalitsusele tehtavate ülekannetena.

Iga ülekanne ühelt tasandilt teisele näidatakse raha saanud tasandi kulutusena. UOE tabeli ülesehitus kindlustab selle, et kõikide tasandite kogukulude arvestamisel ei esine topeltarvestust. Kogusummas ei kajastata ei neid kulutusi, mida kajastatakse ainult valitsussektori sees tehtavate ülekannetena ja mitte ülekande saanud valitsustasandi kulutustena.

- Näiteks: regionaalne omavalitsus kulutab omavahenditest haridusasutustele 100 miljonit kohalikku rahaühikut ja saab haridusministeeriumilt haridusotstarbelise ülekandena veel 200 miljonit ning samal ajal teeb ministeerium samuti otseseid kulutusi haridusasutusele 50 miljoni ulatuses. Sel juhul tuleb 200 miljonit märkida reale C7 ülekandena, 300 miljonit (200+100) märkida regionaalse omavalitsuse tehtava kulutustena real R5 ja 50 miljonit keskvalitsuse kulutusena reale C5. Kogu riigi otsene kulutus haridusasutustele (rida G5) arvutatakse valemiga C5+R5 ehk 350 miljonit.

Riigi ülekanded erasektorile, sh veel mõned teised maksed õpilastele, leibkondadele ja teistele erasektori asutustele. Õpilastele antava finantsabi puhul eristatakse kahte abi tüüpi: (1) stipendiumid ja muud toetused ning (2) õppelaenud.

Riiklikud stipendiumid ja õppelaenud arvestatakse selle valitsustasandi kuluna, mis vastutab otseselt õpilastele raha eraldamise eest ning seda isegi siis, kui lõpuks katab eelnimetatud kulud osaliselt või täielikult mõni teine valitsustasand.

- Näiteks: kui õpilased saavad õppelaenu regionaalselt võimuorganilt, mille kulud hüvitab omakorda kas osaliselt või täielikult keskvalitsus, tuleb õppelaenude allikana näidata ikkagi regionaalset võimuorganit. Keskvalitsuselt saadav hüvitis tuleb aga lugeda valitsustasandite vaheliseks ülekandeks keskvalitsuselt regionaalsele valitsustasandile.

Riiklikud stipendiumid ja teised riiklikud toetused õpilastele ja leibkondadele sisaldavad järgmisi kulutusi:

- stipendiumid ja teised sarnased toetused;
- rahalised ja materiaalsed sihtotstarbelised toetused ning
- õpilase staatusest sõltuvad lapse- või peretoetused.

Stipendiumid ja teised sarnased toetused — see kategooria hõlmab riiklikke stipendiume ja teisi sarnaseid riiklikke toetusi, nagu näiteks õpilastele teadustööks makstavad abirahad, auhinnarahad ja stipendiumid. Riiklikud stipendiumid, mis administratiivsetel eesmärkidel eraldatakse õpilastele haridusasutuste kaudu, tuleb näidata kategooria „riiklikud ülekanded õpilastele” all ehk keskvalitsuse stipendiumid tuleb näidata keskvalitsuste kulutustena sõltumata sellest, kas need makstakse otse õpilastele või õpilase eest haridusasutusele.

Rahalised ja materiaalsed toetused on sellised ülekanded leibkondadele, mis on seotud õpilase konkreetse kulutuse ja õpilaseks olemise staatusega. Subsidiieritavad kulutused ei hõlma õppekulusid, välja arvatud välismaistele haridusasutustele makstavad õppe- ja muud maksud. Ainult erandjuhul tehakse haridusasutustele makseid abiteenuste — majutamise, toitlustamise, tervishoiuteenuste ja teiste hoolekandeteenuste — eest. Haridusasutustele tehtavate maksete puhul tuleb jälgida, et teistest toetustest eraldatakse sellised toetused, mis on õpilastele antud selleks, et nad teeks haridusasutustele konkreetseid makseid.

Hariduskuludesse arvestatakse järgmised sihtotstarbelised toetused:

- toetused transpordikulude katteks;
- toetused meditsiinikulude katteks;
- toetused raamatute ja teiste õppevahendite soetamiseks;
- toetused puhke- ja sotsiaalseteks eesmärkideks;
- toetused välismaal õppimiseks;
- teised toetused.

Riiklikud sihtotstarbelised toetused peavad hõlmama kõiki õpilastele makstavaid toetusi, nagu näiteks sooduspiletid riikliku transpordi kasutamiseks.

Õpilase staatusest sõltuvad lapse- või peretoetused — nende puhul tuleb arvesse võtta selliseid pere- ja lastetoetusi, mis sõltuvad õpilaseks olemise staatusest. Abirahasid, mis ei sõltu sellest, kas laps õpib, arvestada ei tohi.

- Näiteks: kui riik annab toetust kõikidele kuni 18-aastaste lastega peredele sõltumata sellest, kas lapsed käivad koolis või mitte, ning annab lisatoetust nendele 19–25-aastastele noortele, kes õpivad mingis õppeasutuses, siis kategooria „stipendiumid ja teised toetused” all tuleb arvestada ainult viimaste toetuste summasid.

Õpilastele mõeldud finantsabi, mida UOE andmekogus ei arvestata: mõnes riigis tehakse õpilastele või nende peredele maksusoodustusi, nagu näiteks maksuvähendusi ja maksustatavast tulust mahaarvamisi. Kuigi põhimõtteliselt soovitakse eelnimetatud arvestada riikide omavahelisel võrdlemisel õpilastele antava finantsabi kontekstis, ei ole seni veel lahendatud küsimust, kuidas neid maksusoodustusi mõõta. Seetõttu peaksid riigid oma hariduskuludest välja jätma kõik õpilastele ja leibkondadele suunatud maksuallandused, maksusoodustused ja teised maksustamise eritingimused. Eelnimetatud maksusoodustusi arvestava finantsabi kajastavate näitajate väljaarendamine on tulevikuülesanne.

Haridusasutustele tehtavate maksete finantseerimiseks antavad stipendiumid ja teised toetused: info leibkondadele antavate riiklike subsidiumide kohta on oluline, sest selle järgi saab arvutada netosumma, mida leibkonnad haridusasutustele maksavad. Siiski ei kasutata enamikus riikides riiklikke toetusi ainult haridusasutustele maksete tegemiseks. Seega ei saa leibkondadest haridusasutustele makstavat summat arvutada lahutades erasektorist haridusasutustele tehtud kulutustest leibkondadele antud riiklike subsidiumite summa. Seetõttu tuleb eraldi hinnata seda osa saadud riiklikest subsidiumitest, mida leibkonnad maksavad haridusasutustele.

- Leibkondade puhaskulu leitakse UOE andmestikus ainult saadud toetuste baasil. Õppelaenusid majapidamiste kulutustest maha ei arvata, sest neid tõlgendatakse kui

viitajaga tehtavaid erasektori makseid, mis saavad teoks laenude tagasimaksmise hetkel. Toetuste kohta käivast infost kajastatakse ainsana haridusasutustele tehtavate maksete finantseerimiseks antud subsiidiume.

Paljud toetused on sihtotstarbeliselt määratud õppemaksu maksmiseks, kuid on ka selliseid toetusi, mida leibkonnad ei kasuta haridusasutustele maksete tegemiseks. Need on:

- sihtotstarbelised rahalised ja materiaalsed toetused;
- kõik toetused, mida õpilased ei ole kohustatud kasutama õppemaksuks.

Paljude teiste toetuste puhul ei ole eristamine nii selge. Selliste üldotstarbeliste toetuste puhul oleks kõige parem (kuid tõenäoliselt võimatu) jaotamise alus tehtud maksete sihtpunkt leibkonna tasandil.

Olgu riigis 1 000 000 üliõpilast, kellest igaüks peab maksma 1000 naela õppemaksu kõrgharidust andvale asutusele. Oletame, et ühest miljonist üliõpilasest saab toetust 200 000 (näiteks perekonna madala sissetuleku tõttu), igaüks 2500 naela. Kogu makstava toetuse summast (500 miljonit naela ehk $200\,000 \times 2500$) makstakse õppeasutustele õppemaksudeks 200 miljonit naela ($200\,000 \times 1000$). See summa tuleb näidata real G10a. Ülejäänud 300 miljonit naela võidakse kulutada muuks otstarbeks, näiteks raamatute, muude selliste kaupade ja isiklike vahendite ostmiseks, mis on seotud hariduse omandamisega kaasnevate majutus-, toidu- ja muude elamiskuludega. See summa tuleb näidata real G10b ehk väljaspool haridusasutusi peamiselt üliõpilase elamiskuludeks mõeldud subsideeritud kuluna.

Riiklikud laenud õpilastele ja (või) leibkondadele kajastatakse vastavalt sellele, milline valitsustasand laenu annab. Kulutusi õppelaenudele käsitletakse brutosummana, st laenusaaajate (õpilaste või leibkondade) intressimakseid ja tagasimakseid maha arvestamata.

Viimase põhjus on asjaolu, et võetud laenude kogusumma (k.a stipendiumid ja toetused) on oluline muutuja praegustele hariduse saajatele antava finantsabi mõõtmiseks. Kuigi laenusaaajate intressi- ja laenu põhiosa tagasimakseid tuleks arvestada selleks, et hinnata riiklike ja erasektori laenuandjate õppelaenu tulenevat puhaskulu, ei tee enamasti nimetatud makseid mitte praegused, vaid endised õpilased. (Veelgi enam, paljudes riikides ei laeku laenude tagasimaksed haridusorganitesse ja seega ei saa neid kasutada teiste hariduskulude katmiseks.)

Arvestades seda, et praegusel ajal ei ole võimalik kasutada ühtegi rahvusvaheliselt võrreldavat meetodit õppelaenuprogrammide puhaskulu arvutamiseks, käsitletakse laenusid vastavalt sellele, kas need sobivad hilisemaks andmete analüüsimiseks. Et arvutada OECD indikaatorit praegustele õpilastele antava finantsabi kohta, arvestatakse stipendiumeid ja laenusid kogusummas. Haridusasutustele tehtavate riiklike ja erasektori kulude proportsioone peegeldavate indikaatorite arvutamisel tuleb tulevikus riiklike toetuste mahaarvamisega erasektori kuludest arvestada ainult stipendiume. Eeltoodu põhineb eeldusel, et pika ajaga makstakse laenud tagasi ja haridusasutustele tehtavad laenudest finantseeritud kulutused arvestatakse leibkonna kuludena (kuigi leibkonnad ja õpilased teevad need kulutused alles tulevikus).

Erasektori finantsasutuste (mitte riigi) antavate õppelaenudega ei arvestata isegi siis, kui laene subsideerib või tagab riik. Need laenud näidatakse erasektori asutustest õpilastele antavate laenudena. Riiklik toetus erasektori laenuandjale näidatakse riigi ülekandena erasektori asutustele. Sama kehtib ka nende maksete kohta, mida teeb riik riiklikult garanteeritud eralaenude kohustuste mittetäitmise kompenseerimiseks.

Riigilt erasektori asutustele tehtavad ülekanded (nt kommertsettevõtetele ja mittetulunduslikele organisatsioonidele) ja mõned teised maksed võivad esineda mitmel kujul, näiteks ülekanded täiskasvanuharidust pakkuvatele äriettevõtetele või tööturu organisatsioonidele, subsiidiumid õppipoisi programmides osalevatele ettevõtetele või tööturu organisatsioonidele. Nagu varem mainitud, käivad siia alla ka intressimäära subsiidiumid või maksed tagatud laenukohustuste mittetäitmise katteks õppelaenu andvatele erasektori finantsinstitutsioonidele.

Enne kui liigitada maksed erasektori asutustele tehtavate ülekannete alla, tuleb kindlaks teha, kas makseid saanud üksuseid saab defineerida kui haridusasutusi. Näiteks õpilaste majutamise ja toitlustamisega tegelevad mittetulundusorganisatsioonid liigitatakse suure tõenäosusega õppetööga mittetegelevate haridusasutuste alla ning sellest tulenevalt näidatakse nendele tehtud ülekandeid otseste kulutustena kas valitsusest sõltuvatele või sõltumatutele erasektori haridusasutustele. Otsest maksed riigilt haridusasutustele või haridusasutuste eest ei tohi nende kulude all kajastuda.

- Näiteks: kui keskvalitsus maksab erakoolides töötavatele õpetajatele palka või toetab erakoole õpetajate palkade maksmisel, tuleb nii palgamaksed kui ka toetused näidata otseste valitsuse kulutustena erasektori haridusasutustele (ehk ridades C2, C3, R2, R3 jne), mitte ülekannete või maksetena erasektori asutustele.

Analoogselt tuleb otseste valitsuse kulutustena erasektori asutustele näidata need teenused, mida valitsus ostab eraettevõtelt või mittetulundusorganisatsioonidelt.

- Sellistele teenustele puhul tehtavate kulutuste näide on valitsuse kulutused erateadusasutustes tehtud teadusuuringute ja eksperthinnangute jaoks, maksed eksamite väljatöötamise ning administreerimisega tegelevatele erasektori organisatsioonidele ja maksed õppelaenu programmidega tegelevatele erasektori finantsinstitutsioonidele.

Riiklikke toetusi erasektori asutustele õppekavade pakkumiseks, kus kombineeritakse õppetöö ja väljaõpe töökohal, käsitletakse riiklike toetustena erasektori asutustele. Järelikult peavad need olema ka erasektori asutustes tehtavates kulutustes. Ainult juhul, kui riiklikud toetused töökohal pakutava koolituse kohta on teada, tuleb kaaluda, kas näidata toetuste suurust erasektori asutustes õpipoisikoolituseks tehtavatele kogukulutuste hinnangulise summana.

- Siinkohal ei ole ühtset reeglit selle kohta, kas näidata riigi toetused töökohal läbiviidava koolituse kuludeks erasektori asutustele otseste kulutustena valitsusest sõltumatutele institutsioonidele või toetustena teistele erasektori asutustele.

Keskvalitsuse, regionaalsete ja kohalike omavalitsuste hariduskulude kogusummad näitavad brutokulutusi, mis hõlmavad valitsussektorisest ülekandeid ja ülekandeid makseteks ning toetusteks. Nad ei näita ei vastava valitsustasandi esialgseid ega lõplikke kulutusi ning neid ei ole võimalik summeerida ilma valitsussektorisest ülekannetest tekkinud dubleeritud kulude maha arvamiseks.

WEI^a liikmesriikide jaoks on andmestikus rida (A1), kus näidatakse avaliku sektori kogukulu, mida defineeritakse kui kõigi eesmärkide ja kõigi tasandite avaliku sektori kulusid kokku.

^a World Education Indicators Project — ülemaailmne haridusindikaatorite projekt.

Erinevalt valuutade ostujõupariteedi (PPP) ja SKP arvestusest ei kasutata avaliku sektori kulutuste arvutamisel rahvusvahelisi allikaid. Eeltoodu tõttu võib probleeme tekitada riiklikul tasandil esitatud andmete rahvusvaheline võrreldavus, mistõttu tuleb selle andmestiku ja riiklike arvepidamissüsteemidega seotud töötajatel teha tihedat koostööd, et kindlustada esitatavate andmete vastavus järgmistele definitsioonidele.

Avaliku sektori kogukulu defineeritakse kõigil valitsustasanditel kokku tehtud jooksvate ja kapitalikulude summana. Avaliku sektori kogukulu alla kuuluvad:

- avaliku sektori teenuste lõpptarbimiskulutused: enda tarbeks jooksvalt toodetud kaubad ja teenused, st kogutoodangu väärtus, millest on lahutatud toodete ja teenuste müügist saadud tulu ning sellised valitsuse kapitaalmahutusteks tehtud kulud, mida ei kajastata eraldi tööstusharude all. Avaliku sektori kogutoodang on võrdne kaupade ja teenuste vahetarbimise (hõlmab kaudseid makse), töötajate kompensatsiooni ja põhivara kulumi (st amortisatsioon, mis tuleneb põhivara eesmärgipärasel kasutamisel normaalsest kulumisest ning põhivara eeldatavast vananemisest) summaga. Militaarotstarbelised kulutused (kuigi ka need võivad olla tehtud kestvuskaupeadele) loetakse lõpptarbimiskulutuste alla ning neid ei kajastata rea „kapitali kogumahutus põhivarasse“ all (vt ka selgitust allpool);
- makstud varandusmaksud: intress, maamaksu saldo, makstud litsentsitasud;
- subsiidiumid;
- muud jooksvad ülekanded: kahjukannatajate kindlustuspreemiate saldo, sotsiaal-kindlustusmaksed, sotsiaalhoolekande summad, jooksvalt finantseeritavad pensionimaksed ja sotsiaaltoetused (mis on makstud otse endistele või praegustele töötajatele ja milleks pole vastavaid eriotstarbelisi rahareserve või kindlustust), jooksvad ülekanded leibkondi teenindavatele mittetulundusorganisatsioonidele, ülekanded teistesse riikidesse, muud jooksvad ülekanded;
- varude muutus: muutus materjalide, tooraine, kaupade ja pooltoodete (v.a ehitusprojektides kasutatavad), lõpptoodangu, tapmiseks kasvatatud elusinventari varudes, samuti strateegiliste materjalide varudes ja valitsuses ettenägematuteks olukordadeks hoitavate oluliste kaupade varudes. Eeltoodud muutust hinnatakse varude füüsilise muutuse hetkel olevates turuhindades. Praktikas kasutatavatest kõige otstarbekam varude muutuse hinnang saadakse siis, kui varude väärtusest arvestusperioodi lõpul lahutatakse varude väärtus arvestusperioodi algul. Varude väärtus arvestatakse ümber perioodi keskmistesse hindadesse ning sektoris toodetud kaupu võib hinnata nende tootmiseks tehtud otseste kulude abil;
- kapitali kogumahutus põhivarasse: valitsuse kulud põhivarasse lisanduvate uute kestvuskaupeade ostmiseks miinus pruugitud põhivahendite ostu-müügi saldo. Põhivahendid on kestvuskauabad (v.a maa, maavarad, kasvav mets jm sarnased taastumatud materiaalsed varad), mida kasutatakse tootmisprotsessis, kaasa arvatud alaliselt kasutatavad pereelamud ja militaarpersonalil kasutatavad pereelamud. Siia ei kuulu sõjalisteks eesmärkideks tehtud kulud valitsuses. Sellesse kategooriasse sisestatakse tsiviilotstarbel kasutatavad taastatavad ja mittetaastuvad kestvuskauabad (v.a maa, maavarad, kasvav mets jms), kapitaalmahutused maaparandusse ning kasvava metsa, istanduste jms arendamisse ja laiendamisse, mille tootlikuks muutmise aeg on üle ühe aasta; tõukarja, veoloomade, piimakarja jms soetamine ning ülekandekulud, mis on seotud maa, maavarade, kasvava metsa jne ostu ja müügiga;
- maaostud, netosummas;
- immateriaalsete varade ostud (ostu-müügi saldona);
- makstud kapitaliülekanded (neto): erasektori residentidele ja teistele riikidele tehtud ülekanded miinus erasektori residentidelt ja teistelt riikidelt saadud ülekanded. Definitsiooni kohaselt ei ole avaliku sektori laene kogukulude hulka arvatud. Militaarotstarbeliste kulude puhul ei ole alati selge, kas konkreetsed kuluartiklid kuuluvad „lõpptarbimiskulutuste“ (mis peaks katma suurema osa militaarkuludest) või „kapitali kogumahutus põhivarasse“ (kuhu kuuluvad militaarpersonalil kasutatavad elamud ja võimalik, et ka mõned mitmeks otstarbeks kasutatavad kaubad) alla. Avaliku sektori kogukuludisid puudutava võrreldava statistika saamiseks ei ole eeltoodud liigitus nii oluline, kuid tähtis on see, et militaarkulud oleksid kusagil kajastatud.

Rahvusvahelistelt agentuuridelt ja teistest välisallikatest saadav raha

UOE andmekogus eristatakse kahte liiki rahvusvahelistelt organisatsioonidelt saadavaid rahalisi vahendeid: valitsustele makstavad summad ja otseselt haridusasutustele makstavad summad.

Rahvusvahelised rahalised vahendid on peamiselt riikidevaheliste organisatsioonide antav raha hariduse arendamiseks. Selliste organisatsioonide hulka kuuluvad riikidevahelised arenguabi pangad (näiteks Maailmapank, teised regionaalsed arenguabi pangad); ÜRO agentuurid ja teised valitsuste vahelised organisatsioonid, samuti valitsuste vahelised bilateraalsed koostööagentuurid ja toetust saavates riikides loodud rahvusvahelised valitsusevälised (NGO) agentuurid. Rahvusvaheliste rahaliste vahendite hulka loetakse ka muud välisriikidest saadavad stipendiumid teadus- ja arendusteöödeks kolmanda taseme haridusasutustes.

UOE tabelites kajastatakse kulutusi aruandeaastal vaatamata sellele, kas see raha saadi jooksvatest tuludest või laenamise teel. Järelikult tuleb valitsustevahelistelt asutustelt (nagu Maailmapank) saadud laenude abil tehtud hariduskulutused kajastada täies ulatuses valitsustevahelistelt asutustelt saadud rahana. Tagasimakseid seevastu valitsustevahelistele asutustele ei kajastata.

Rahvusvaheliste organisatsioonide ülekandeid ei kajastata automaatselt kulutustena haridusasutustele. Nagu kõiki UOE-s ülekannetena tehtud makseid, kajastatakse neid kuludena rahaliste vahendite saaja tasemel. UOE andmestikus arvestatakse kõiki kogusummasid nii, et rahalisi vahendeid sisestatakse sinna ainult üks kord. Kui saadud raha ei saa kajastada mujal tehtud kulutustena, siis seda ei sisestata ka rahaliste vahendite kogusummasse ning kogukulud hinnatakse seega väiksemaks.

- Näiteks: Euroopa Liidust tulev regionaalsele omavalitsusele ettenähtud raha tuleks näidata real F7. Omavalitsus kasutab saadud raha riiklikes koolides kasutatavate erioppekavade finantseerimiseks. Seda kulu tuleb näidata regionaalse omavalitsuse otsese kuluna haridusasutustele real R1.

Erasektorilt saadav raha

UOE andmestikus jagatakse haridust finantseeriv erasektor kaheks: leibkonnad ja erasektori asutused. Leibkondade alla kuuluvad õpilased ja nende perekonnad. Erasektori asutuste alla käivad eraettevõtted ja mittetulundusorganisatsioonid (sh usuorganisatsioonid, heategevusorganisatsioonid, ettevõtlus- ja töötajate ühendused). Siia kuuluvad ka eraettevõtete kulutused koolides korraldatavale praktilisele väljaõppele ning õpilaste ja õpipoiste koolitusele töökohal.

Erasektori haridusasutusi vaadeldakse kui teenuste pakkujaid, mitte kui finantseerimisallikaid. Kogu raha, mida nendes asutustes kasutatakse, jagatakse vastavalt päritolule kas riiklikuks, erasektorilt või rahvusvahelistelt organisatsioonidelt saaduks.

- Näiteks: kui eraülikool saab intressitulu oma investeeringute eest või renditulu oma hoonete või maa rendist, siis tuleb saadud sissetulek kajastada erasektori asutustelt saadud rahana.

Leibkondade kuludena käsitletakse 1) haridusasutustele otse makstavaid summasid, 2) abiteenuste eest makstud kulud ja 3) väljaspool haridusasutusi tehtud kulutusi.

Haridusasutustele makstavad summad — enamikus riikides on haridusasutustele makstavad teenustasud leibkondade peamised otsesed kulud haridusele. Siia kuuluvad õppemaksud; teenustasud, mida haridusasutused võtavad haridusteenuste eest (registreerimistasud, laboratooriumide kasutamise tasud, tasud õppematerjalide eest jne); teenustasud haridusasutustes õpilastele pakutavate mitmesuguste majutus-, toitlustus-, tervishoiu jt heaoluteenuste eest.

Õpilaste ja leibkondade maksed kajastatakse netosummadena — see tähendab summadena, mis jäävad järele pärast igasuguste haridusasutuste endi makstavate stipendiumide või muu finantsabi (näiteks õppemaksu alandamine või teenustasude alandamine) mahaarvamist. Viimane kehtib ainult haridusasutuste antava finantsabi kohta. Valitsuselt või erasektori asutustelt saadavaid stipendiume (õpilased) ei tohi maha arvata

isegi siis, kui stipendiume saadakse haridusasutuste kaudu või nende stipendiumide andmist juhivad haridusasutused.

- Näiteks: kui ülikooli tavaline õppemaks on 2000 dollarit tudengi kohta, kuid mõned tudengid vabastatakse õppemaksust või nõutakse neilt 1000 dollari suuruse õppemaksu tasumist; siis arvesse võetakse see, kui suurt õppemaksu tudengid tegelikult maksavad, mitte hüpoteetiline täisõppemaksu summa.

Mõnel juhul nõutakse kooli sisse saanud õpilastelt (või nende perekondadelt) õppemaksu tasumist mitte otse õppeasutusele, vaid regionaalsele või kohalikule omavalitsusele.

- Näiteks: omavalitsuse hallatavasse keskkooli astuvalt õpilaselt võidakse nõuda õppemaksu tasumist omavalitsuse kassasse.

Sellised maksed kajastatakse õpilase/leibkonna maksetena riiklikele haridusasutustele, kuigi tasu makstakse tegelikult vastutava võimuorgani, mitte haridusasutuse kassasse. Et vältida selliste maksete kahekordset arvestamist, ei tohiks võimuorganitele makstavaid õppemakse näidata osana valitsuse kuludest mainitud haridusasutustele.

- Ülaltoodud näites tuleks keskkooli õpilase omavalitsusele makstud õppemaks lugeda ainult õpilase/leibkonna riigiasutusele makstud õppemaksuks. Seda ei tohiks samuti kajastada kulutuste all, mida omavalitsus teeb keskkoolile.

Abiteenuste eest makstavad teenustasud (majutuse, toitlustuse ja transpordi kulud) kajastatakse UOE andmekogumises. Samal ajal tekitab probleeme see, et mitme näitaja puhul on andmestiku hulgas ka teenustasud, mida erasektor maksab abiteenuste eest. See aga põhjustab tavaliselt valesti interpreteerimist. Paljud abiteenused on heaoluteenused, mille eesmärk on abistada õpilasi ja majapidamisi elamise ja sellega seotud kulude (nagu toit ja transport) eest tasumisel. Kuigi mõnes riigis tekivad õpilase elamiskulud haridusasutuse juures, ei tähenda see, et teistes riikides ei võiks needsamad kulud tekkida väljaspool haridusasutusi. Ülehinnatult mõjutaks sel juhul erasektori kulusid haridusasutuste selliste elamiskulude arvestamine, mida majapidamised kannaksid igal juhul.

Väljaspool haridusasutusi tehtud haridusotstarbeliste kaupade ja teenuste kulude kohta ei ole paljudes riikides andmeid, sest puuduvad detailseid õpilaste või leibkondade uuringute andmeid. Selles kategoorias peaks kajastama ainult otsesteks ostudeks tehtud kulud ja vaid juhul, kui selleks on olemas andmed. Oluline on vältida andmete topeltesitamist. Reas H1, H2 ja H3 juba kajastatud summasid ning haridusasutustele makstud teenustasusid (näiteks labori või õppematerjalide kasutamise eest) ei tohiks uuesti siin käsitleda.

Erasektori asutuste kulusid vaadeldakse kahes osas: otsesed maksed haridusasutustele ja finantsabi õpilastele või leibkondadele.

Otsesed erasektori asutuste maksed haridusasutustele võivad hõlmata järgmisi kulusid:

- ettevõtlus- ja töötajate ühendustest kutse- või tehnikakoolidele makstavad toetused või subsiidiumid;
- sõlmitud lepingute raames eraettevõtetest ülikoolidele makstavad tasud teadus-, koolitus- või muude teenuste osutamiseks;
- mittetulundusorganisatsioonidest (nagu mitmesugused erafondid) haridusasutustele makstavad stipendiumid;
- heategevuslikud annetused haridusasutustele (peale selliste, mida teevad leibkonnad);
- rendikulud, mida maksavad erasektori organisatsioonid ning erasektori sihtkapitali fondide eraldised;
- kulud, mida erasektori tööandja kannab õpipoiste või muudes õppetöö ja töökohal väljaõppe kombineeritud õppekavadel osalejate koolituseks.

UOE andmestikuga hõlmavad erasektori hariduskulud kantakse tabelisse juhul, kui õppekaval kombineeritakse õppetööd ja väljaõpet töökohal. Selliseid kulusid vaadeldakse kui erasektori asutuste kulusid sõltumatutele erasektori koolidele.

- Mõnes riigis on väga suur nende kulude ulatus, mille eraettevõtjad lubavad õpipoiste koolitamiseks või kombineeritud õppekavadel (muu õppetöö ja väljaõpe töökohal) osalejate koolituseks. Seetõttu on tabelisse FINANCE-1 sisestatud eraldi rida (E5a), et eristada see kuluartikkel teistest erasektori asutuste (v.a leibkondade) kulutustest.
- Riiklikke subsidiume, mida antakse erasektori asutustele töökohal väljaõppe pakkumiseks, tuleks kajastada riiklike subsidiumitena erasektori asutustele. Ainult juhul, kui praktilise väljaõppe pakkumiseks tehtavate kulutuste katmiseks antavate subsidiumite suurus on teada, tuleks kaaluda, kas erasektori asutustest õpipoiste koolituseks tehtud kogukulude asemel tuleks kajastada riiklike subsidiumide summa.

Õpilastele antavad stipendiumid ja teised toetused on ettevõtete ja usuliste või teiste mitte-tulundusühingute antud stipendiumid, õpilaste laenu pankadelt ja teistelt eraettevõtetelt. Erasektori asutustelt võetud laene käsitletakse erakuluna isegi juhul, kui need garanteerib või subsideerib valitsus või need on saadud valitsuse organiseeritud programmide kaudu. Nii nagu riigilt võetavate laenudegagi, tuleb erasektoriilt võetavaid laene kajastada võetud laenusummana (intressimakseid või laenu põhiosa tagasimakseid arvestamata).

Riiklikud subsidiumid, mis on seotud erasektori antud laenudega, mida subsideerib või garanteerib riik või mis on seotud valitsuse organiseeritud laenuprogrammidega, kajastatakse riiklike subsidiumitena erasektori asutustele.

2.2.3. Haridusasutustele tehtavate kulutuste liigid

Personalikulud

Personalikuludena käsitletakse brutopalkadele tehtavaid kulusid ja teisi lisasoodustustena makstavaid kompensatsioone.

UOE andmekogumises liigitatakse personalikulusid kahel viisil: 1) personali kategooria järgi, 2) kompensatsiooni tüübi järgi.

Hariduspersonali kategooriatena eristatakse õpetajaid ja õppetööga mitteseotud personali. Õpetajate kategooria alla kuuluvad inimesed, kes tegelevad õpilaste juhendamisega. Õpetajate tasustamiseks tehtavad kulutused on andmestikus täies ulatuses täiskohaga töötavate õpetajate puhul; osaajaga töötavate õpetajate puhul arvestatakse vajadusel vastavate proportsioonidega.

- Näiteks: kui esimese haridustaseme koolide õppejuhatajad või direktorid töötavad õpetajatena neljandiku oma tööajast ja ülejäänud kolm neljandikku ajast tegelevad juhtimisega seotud tegevustega, tuleks õpetajate kategooriasse panna ainult neljandik nende töötasudest. Ülejäänud kolm neljandikku tuleks lülitada teiste haridus-, juhtiv- ja teenistuspersonali töötasude hulka.

Peale koolide juhtide ja õppejuhatajate kuuluvad õpetamisega mitteseotud personali kategooriasse ka nõustajad, koolipsühholoogid, kooli meditsiinipersonal, raamatukogupersonal, õppekavade arendajad, inspektorid, kohaliku, regionaalse ja riikliku tasandi haridusjuhid, kontoritöötajad, remondi- ja hoolduspersonali, turvatöötajad, transporditöötajad, toitlustajad jne. Siia kategooriasse kuuluvate ametite täpne nimekiri erineb riigiti.

Kompensatsiooni tüüpidest eristatakse palkasid, kulusid pensionitele ja teisi kompensatsioone.

Palkasid käsitletakse brutopalgatähenduses, st enne maksude, pensioni-, tervisekindlustuse, sotsiaalkindlustuse või muude maksete mahaarvamist.

Pensionimaksed tähendavad töötajate või kolmanda poole tehtud tegelikke või kaudselt arvestatud kulutusi selleks, et finantseerida praegu töötava personali pensionimakseid tulevikus. Siia ei kuulu pensionimaksed, mida teevad töötajad ise või mis arvestatakse maha nende palgast. Viide kolmandale osapoolele on sisse toodud selleks, et katta situatsioone, kus pensionikulusid ei kata otseselt haridusasutused, vaid teised riiklikud asutused, näiteks sotsiaalkindlustus- või pensioniagentuurid või rahandusministeerium. Sellised summad kajastatakse eeltoodud viisil.

Teiste kompensatsioonide maksmiseks tehtud kulutuste hulka kuuluvad tööandja või kolmanda poole tehtud kulutused muudele valdkondadele peale pensioni. Siia võivad kuuluda tervishoid või tervisekindlustus, invaliidsuskindlustus, tööpuuduse kompensatsioon, lapsehooldus- või sünnitoetused, teised sotsiaalkindlustuse liigid, mitterahalised toetused (näiteks tasuta või subsideeritud elamispind), tasuta või subsideeritud laste hoolekanne jne. Selliste kompensatsioonide nimekiri on riikides ja tihti ka sama riigi töötajate kategooriate või tegevusala järgi erinev. Muude kompensatsioonide kategooria hindamine tegelikult väiksemaks (eriti riikides, kus puuduvad usaldusväärsed andmed jooksvate kulude kohta tulevasteks pensionimakseteks) on olulisemaid võimaliku vea allikaid kuluandmete võrdluses.

Muud jooksvad kulud

Silmas peetakse kulusid lepingulistele ja ostetud teenustele, mida haridusasutused ise (kasutades oma töötajaid) ei paku ning mis seetõttu ostetakse väljastpoolt. Kõige enam ostetakse lepingutega väljastpoolt toetavaid teenuseid (näiteks koolihoonete remont) ning abiteenuseid (toidu valmistamine õpilastele). Sellesse kategooriasse kuulub ka kooli- või teiste hoonete eest makstud üür. Väga harvadel juhtudel võivad haridusasutused sõlmida õppetöös lepinguid, palgates erafirma teatud koolides õppetööd läbi viima. Lepinguliste teenuste pakkujad võivad olla nii eraettevõtted kui ka riiklikud asutused.

- Lepingulise teenuse näide: eraettevõtte, mis koristab kooli hooneid.
- Üüriteenuste näide: riiklik ehitusvalitsus, mis ehitab koolimajasid ja siis rendib neid haridusasutustele.

Kulud muudele vahenditele hõlmavad muid hariduses kasutatavaid asju, nagu õppevahendid, muu varustus, materjalid ning seadmed, mida ei loeta kapitali, kütuse, elektri, telekommunikatsioonide, lähetuskulude ja kindlustuse alla.

Haridusasutustes õpilastele antav abi

Tabeli FINANCE-1 juurde kuuluvates juhistes nõutakse, et selline abi tuleb maha arvata õppemaksudest ja teistest maksetest, mida õpilased ja leibkonnad haridusasutustele teevad. Kajastada tuleb ainult netosummad. Kui finantsabi ületab leibkonnadest haridusasutustesse tehtavate maksete summa, siis tuleb järele jääv õpilastele antav finantssubsiidiumi netosumma kajastada asutuste kulude osana. See kehtib ainult sellise abi kohta, mida asutused maksavad oma rahast.

Teised määratud maksed — selle kategooria all tuleks näidata näiteks kinnisvaramaksud, mida haridusasutused mõnes riigis maksavad.

Kapitalikulud

Jooksvate ja kapitalikulude eristamine on standardne lähenemisviis, mida kasutatakse ka rahvatulu arvestuses. Jooksvad kulud tähendavad kulusid kaupadele ja teenustele, mida tarbitakse käimasoleval aastal, st korduvad kulud tagamaks haridusteenuste pakkumine. Kapitalikulud on kulutused selliste varade soetamiseks, mis kestavad kauem kui üks aasta. Siia kuuluvad hoonete ehitamine, renoveerimine ja kapitaalremont ning kulud uue sisseseade ostmiseks või vana väljavahetamiseks. (Enamik riike näitab väikseid seadmetele tehtavaid ja teatud kulupiirist allapoole jäävaid kulusid pigem jooksvate kui kapitalikuludena.) Kapitalikulude kogusumma tuleb näidata real X15.

Selles tabelis kajastatud kapitalikulud peaksid väljendama vaadeldaval aastal haridussektoris omandatud või loodud kapitali väärtust (see tähendab kapitali moodustumist) vaatamata sellele, kas kapitalikuludid finantseeriti jooksvatest tuludest või laenudest. Kapitalikulude hulka ei loeta siin võlateenindusega seotud kulusid. Eeltoodu tähendab, et ei intressimakseid ega ka laenu põhiosa tagasimakseid ei tohi lugeda jooksvate või kapitalikulude hulka.

3. HARIDUSE TUNNUS ISIKU-UURINGUTES

www.stat.ee/dokumendid/31703

4. HARIDUSE TUNNUS SÜNDMUSSTATISTIKAS

Sündmusstatistikas (statistilised andmed, mis tulevad sünni registreerimise-, abiellumise- jt perekonnaseisutoimingute avaldustelt) on praegu hariduse tunnus muutmisel.

Uus hariduse küsimus koos vastusevariantidega (märkimiskoodid) peaks avaldusel välja nägema selline:

HARIDUS

Vt haridusetaseme märkimiskooode vormi lõpus

_____ üldhariduskoolis omandatud haridus (tähteline)

_____ lõpetatud kutse- või erialaharidus (numbriline)

Haridustaseme märkimiskoodid:

Üldhariduskoolis omandatud haridus

- Alghariduseta
- Algharidus
- Põhiharidus (mittetäielik keskharidus)
- Üldkeskharidus

Lõpetatud kutse- või erialaharidus:

- kutse-, erialahariduseta
- kutseharidus (sisseastumisel ei olnud nõutavat haridustaset)
- kutseharidus (sisseastumisenõue oli põhiharidus, ei saanud koos kutsega keskharidust)
- kutseharidus (sisseastumisenõue oli põhiharidus, sai koos kutsega keskhariduse)
- kutsekeskharidus (sisseastumisenõue oli põhiharidus)
- kutse(kesk)haridus (sisseastumisenõue oli keskharidus)
- keskeri-/tehnikumiharidus (sisseastumisenõue oli põhiharidus)
- keskeri-/tehnikumiharidus (sisseastumisenõue oli keskharidus)
- rakenduskõrgharidus, kutsekõrgharidus, diplomiõpe
- kõrgharidus (bakalaureus)
- kõrgharidus (enne 1992. aastat omandatud)
- kõrgharidus (magister)
- kõrgharidus (doktor, varasem teaduste kandidaat)

Kodeerimisjuhend

Üldhariduskoolis omandatud haridus	Lõpetatud kutse- või erialaharidus:	Nimetus	ISCED-97
A. Alghariduseta	1. kutse-, erialahariduseta	alusharidus	0
A. Alghariduseta	2. kutseharidus (sisseastumisel ei olnud nõutavat haridustaset)	kutseharidus erivajadustega noortele ja põhihariduseta noortele; baasharidusenõudeta kutseõpe	2C
A. Alghariduseta	3. kutseharidus (sisseastumisenõue oli põhiharidus, ei saanud koos kutsega keskharidust)	VÕIMATU KOMBINATSIOON	
A. Alghariduseta	4. kutseharidus (sisseastumisenõue oli põhiharidus, sai koos kutsega keskhariduse)	VÕIMATU KOMBINATSIOON	
A. Alghariduseta	5. kutsekeskharidus (sisseastumisenõue oli põhiharidus)	VÕIMATU KOMBINATSIOON	
A. Alghariduseta	6. kutse(kesk)haridus (sisseastumisenõue oli keskharidus)	VÕIMATU KOMBINATSIOON	
A. Alghariduseta	7. keskeri-/tehnikumiharidus (sisseastumisenõue oli põhiharidus)	VÕIMATU KOMBINATSIOON	
A. Alghariduseta	8. keskeri-/tehnikumiharidus (sisseastumisenõue oli keskharidus)	VÕIMATU KOMBINATSIOON	
A. Alghariduseta	9. rakendus-kõrgharidus, kutsekõrgharidus, diplomiõpe	VÕIMATU KOMBINATSIOON	
A. Alghariduseta	10. kõrgharidus (bakalaureus)	VÕIMATU KOMBINATSIOON	
A. Alghariduseta	11. kõrgharidus (enne 1992. aastat omandatud)	VÕIMATU KOMBINATSIOON	
A. Alghariduseta	12. kõrgharidus (magister)	VÕIMATU KOMBINATSIOON	
A. Alghariduseta	13. kõrgharidus (doktor, varasem teaduste kandidaat)	VÕIMATU KOMBINATSIOON	
B. Algharidus	1. kutse-, erialahariduseta	algharidus	1
B. Algharidus	2. kutseharidus (sisseastumisel ei olnud nõutavat haridustaset)	kutseharidus erivajadustega noortele ja põhihariduseta noortele; baasharidusenõudeta kutseõpe	2C
B. Algharidus	3. kutseharidus (sisseastumisenõue oli põhiharidus, ei saanud koos kutsega keskharidust)	VÕIMATU KOMBINATSIOON	
B. Algharidus	4. kutseharidus (sisseastumisenõue oli põhiharidus, sai koos kutsega keskhariduse)	põhiharidust eeldav kutse- ja keskharidus	3A
B. Algharidus	5. kutsekeskharidus (sisseastumisenõue oli põhiharidus)	kutsekeskharidus põhihariduse baasil; kutsekeskharidusõpe	3B
B. Algharidus	6. kutse(kesk)haridus (sisseastumisenõue oli keskharidus)	kutsekeskharidus keskhariduse baasil; kutseõpe keskhariduse baasil	4B
B. Algharidus	7. keskeri-/tehnikumiharidus (sisseastumisenõue oli põhiharidus)	põhiharidust eeldav keskeri-/tehnikumiharidus.	3A
B. Algharidus	8. keskeri-/tehnikumiharidus (sisseastumisenõue oli keskharidus)	keskharidust eeldav keskeri-/tehnikumiharidus	5B
B. Algharidus	9. rakenduskõrg-haridus, kutsekõrg-haridus, diplomiõpe	rakenduskõrgharidus; kutsekõrgharidus; diplomiõpe	5B
B. Algharidus	10. kõrgharidus (bakalaureus)	bakalaureuseõpe	5A
B. Algharidus	11. kõrgharidus (enne 1992. aastat omandatud)	kõrgharidus (enne 1992. aastat omandatud)	5A
B. Algharidus	12. kõrgharidus (magister)	magistriõpe	5A
B. Algharidus	13. kõrgharidus (doktor, varasem teaduste kandidaat)	doktoriõpe	6
C. Põhiharidus (mitte-täielik keskharidus)	1. kutse-, erialahariduseta	põhiharidus	2A
C. Põhiharidus (mittetäielik keskharidus)	2. kutseharidus (sisseastumisel ei olnud nõutavat haridustaset)	põhiharidus	2A

Üldhariduskoolis omandatud haridus	Lõpetatud kutse- või erialaharidus:	Nimetus	ISCED-97
C. Põhiharidus (mittetäielik keskharidus)	3. kutseharidus (sisseastumisinõue oli põhiharidus, ei saanud koos kutsega keskharidust)	põhiharidust eeldav kutseharidus; kutseõpe põhihariduse baasil	3C
C. Põhiharidus (mittetäielik keskharidus)	4. kutseharidus (sisseastumisinõue oli põhiharidus, sai koos kutsega keskhariduse)	põhiharidust eeldav kutse- ja keskharidus	3A
C. Põhiharidus (mittetäielik keskharidus)	5. kutsekeskharidus (sisseastumisinõue oli põhiharidus)	kutsekeskharidus põhihariduse baasil; kutsekeskharidusõpe	3B
C. Põhiharidus (mittetäielik keskharidus)	6. kutse(kesk)haridus (sisseastumisinõue oli keskharidus)	kutsekeskharidus keskhariduse baasil; kutseõpe keskhariduse baasil	4B
C. Põhiharidus (mittetäielik keskharidus)	7. keskeri-/tehnikumiharidus (sisseastumisinõue oli põhiharidus)	põhiharidust eeldav keskeri-/tehnikumiharidus	3A
C. Põhiharidus (mittetäielik keskharidus)	8. keskeri-/tehnikumiharidus (sisseastumisinõue oli keskharidus)	keskharidust eeldav keskeri-/tehnikumiharidus	5B
C. Põhiharidus (mittetäielik keskharidus)	9. rakendus-kõrgharidus, kutsekõrgharidus, diplomiõpe	rakenduskõrgharidus; kutsekõrgharidus; diplomiõpe	5B
C. Põhiharidus (mittetäielik keskharidus)	10. kõrgharidus (bakalaureus)	bakalaureuseõpe	5A
C. Põhiharidus (mittetäielik keskharidus)	11. kõrgharidus (enne 1992. aastat omandatud)	kõrgharidus (enne 1992. aastat omandatud)	5A
C. Põhiharidus (mittetäielik keskharidus)	12. kõrgharidus (magister)	magistriõpe	5A
C. Põhiharidus (mittetäielik keskharidus)	13. kõrgharidus (doktor, varasem teaduste kandidaat)	doktoriõpe	6
C. Üldkeskharidus	1. kutse-, erialahariduseta	üldkeskharidus	3A
D. Üldkeskharidus	2. kutseharidus (sisseastumisel ei olnud nõutavat haridustaset)	üldkeskharidus	3A
D. Üldkeskharidus	3. kutseharidus (sisseastumisinõue oli põhiharidus, ei saanud koos kutsega keskharidust)	üldkeskharidus	3A
D. Üldkeskharidus	4. kutseharidus (sisseastumisinõue oli põhiharidus, sai koos kutsega keskhariduse)	põhiharidust eeldav kutse- ja keskharidus	3A
D. Üldkeskharidus	5. kutsekeskharidus (sisseastumisinõue oli põhiharidus)	üldkeskharidus	3A
D. Üldkeskharidus	6. kutse(kesk)haridus (sisseastumisinõue oli keskharidus)	kutsekeskharidus keskhariduse baasil; kutseõpe keskhariduse baasil	4B
D. Üldkeskharidus	7. keskeri-/tehnikumiharidus (sisseastumisinõue oli põhiharidus)	põhiharidust eeldav keskeri-/tehnikumiharidus	3A
D. Üldkeskharidus	8. keskeri-/tehnikumiharidus (sisseastumisinõue oli keskharidus)	keskharidust eeldav keskeri-/tehnikumiharidus	5B
D. Üldkeskharidus	9. rakenduskõrgharidus, kutsekõrgharidus, diplomiõpe	rakenduskõrgharidus; kutsekõrgharidus; diplomiõpe	5B
D. Üldkeskharidus	10. kõrgharidus (bakalaureus)	bakalaureuseõpe	5A
D. Üldkeskharidus	11. kõrgharidus (enne 1992. aastat omandatud)	kõrgharidus (enne 1992. aastat omandatud)	5A
D. Üldkeskharidus	12. kõrgharidus (magister)	magistriõpe	5A
D. Üldkeskharidus	13. kõrgharidus (doktor, varasem teaduste kandidaat)	doktoriõpe	6

5. RAHVUSVAHELISED HARIDUSE VÕTMEINDIKAATORID

Haridussüsteemist varakult lahkunud

Nende 18–24-aastaste osatähtsus, kes ei õpi tasemehariduses ja ei osale koolitustel ning on põhi- või madalama haridusega. Mõiste „haridussüsteemist varakult lahkunud” viitab 18–24-aastastele järgmistel tingimustel — tasemehariduses omandatud kõrgeim tase vastab ISCED-i 0, 1, 2 või lühikese 3C astmele ja küsitletav ei osalenud õppetöös või koolitusel uuringule eelnenud nelja nädala jooksul (lugeja). Nimetaja on sama vanuserühma kogurahvastik (v.a ei-vastused küsimustele „kõrgeim omandatud haridustase” ja „õppetöös ja koolitusel osalemine”). Nii lugejad kui ka nimetajad pärinevad Euroopa Liidu tööjõu-uuringust. Indikaator mõõdab riigi toimetulekut, tugimeetmete ja nõustamissüsteemi olemasolu haridussüsteemis. Väljalangevuse üks põhjus on see, et ei ole piisavaid tugimeetmeid, mis tagaks individuaalse lähenemise õpilastele. Samuti on põhjus noorte õpi- ja karjäärivalikute suunamiseks mõeldud nõustamis- ja teavitusteetmete puudumine või nõrkus/ebaühtlane kvaliteet piirkonniti.

Noorte haridustase

Vähemalt keskharidusega 20–24-aastaste osatähtsus.

Alates 27.10.2006 põhineb näitaja aastakeskmistel kvartaliandmetel (varem oli aluseks üks vaatluskvartal — teine). Näitaja „noorte haridustase” hõlmab vähemalt keskharidusega (ISCED 3A, 3B või pika 3C astme lõpetanud) 20–24-aastaste osatähtsust (lugeja). Nimetaja on sama vanuserühma kogurahvastik (v.a ei-vastused küsimusele „kõrgeim omandatud haridustase”). Nii lugejad kui ka nimetajad pärinevad Euroopa Liidu tööjõu-uuringust.

Selle indikaatoriga mõõdetakse hariduse tulemuslikkust riigis.

Teaduse ja tehnoloogia valdkonna lõpetanud

Kolmanda taseme hariduse lõpetanud teaduse ja tehnoloogia valdkonnas tuhande 20–29-aastase kohta. Näitaja „kolmanda taseme hariduse lõpetanud teaduse ja tehnoloogia valdkonnas” hõlmab uusi kalendriaasta jooksul kolmanda taseme hariduse lõpetanud nii riiklike kui ka eraõppeasutuste kõrghariduse kõigi astmete õppes, seda võrreldes enamiku riikide lõpetamisele tüüpilise vanuserühmaga. See ei võrdu teatud aastal tööturul olevate selle valdkonna lõpetanute arvuga. Kasutusel olevad haridustasemed ja -valdkonnad vastavad rahvusvahelise ühtse hariduse liigituse 1997. aasta versioonile (ISCED-97) ning Eurostati hariduse ja koolitusvaldkondade käsiraamatule (1999).

Alushariduses osalemine vanuse järgi

Laste osatähtsus koolieelsetes lasteasutustes ja kooliks ettevalmistavates rühmades (Eestis alates 3. eluaastast). Selle indikaatori puhul on oluline õppimise komponent. Alusharidust omandavad lapsed peavad läbima õppekava, mille eesmärk on last õpetada, arendada ja kooliks ette valmistada. Õpetajatel peab olema vastav kvalifikatsioon.

Vähemalt keskharidusega kogurahvastik

Vähemalt keskharidusega 25–64-aastaste osatähtsus. Näitaja mõõdab sotsiaal- ja majanduselus osalemiseks vajalikku minimaalset kvalifikatsiooni. Teise taseme ülemise astme haridust saab Euroopa riikides omandada olenevalt riigi haridussüsteemist pärast erineva pikkusega õpiaega.

Madala funktsionaalse lugemisoskusega 15-aastaste õpilaste osatähtsus (PISA andmed)

Nende õpilaste osatähtsus, kelle funktsionaalse kirjaoskuse tase PISA skaalal on 1 või madalam. Olulisteks indikaatoriteks peetakse ka PISA keskmisi tulemusi matemaatikas ning loodus- ja täppisteadustes. Õpilaste teadmisi hinnatakse mitmekülgsest, keskendutakse eelkõige õpilaste oskusele õpitut rakendada, mistõttu ongi kasutusel sellised mõisted nagu „funktsionaalne lugemisoskus”, „matemaatiline kirjaoskus” ja „loodusteaduslik kirjaoskus”. Need indikaatorid mõõdavad õpilaste saavutusi riigiti, annavad pildi sellest, kus Eesti õpilased paiknevad rahvusvahelises võrdluses.

Teise taseme kutsehariduse õpilased soo järgi

Indikaator kajastab poiste ja tüdrukute osatähtsust ISCED-i 3. tasemel kutsehariduses (Eestis: põhiharidust eeldav kutseharidus, kutseõpe põhihariduse baasil, põhiharidust eeldav kutse- ja keskharidus, kutsekeskharidus/põhihariduse baasil, keskeriharidus põhihariduse baasil). See indikaator mõõdab nii riigi panust kutseharidusse kui ka noorte endi eelistusi, võttes arvesse ka soolist dimensiooni.

Oodatav keskmine õpiaeg

Oodatav keskmine õpiiga saadakse liites vanusemäärad (vastavas vanuses õppijate arv sama vanade elanike hulgas). Kui haridussüsteem töötaks muutumatute, kindlale õppeaastale omaste määradega, kulutaksid haridustee lõpetanud hariduse omandamisele keskmiselt vastava hulga aastaid.

Keskmine oodatav õpiaeg iseloomustab konkreetse õppeaasta tootlikkust.

Naiste osatähtsus kolmanda taseme hariduses: loodus- ja täppisteadustes ning tehnikas, tootmises ja ehituses

Indikaator mõõdab soolist disproportsiooni, naiste õppimist klassikaliselt meeste õppevaldkondades, nagu loodus- ja täppisteadused ning tehnika, tootmine ja ehitus. Sooline ebavõrdsus peaks vähenema.

Üliõpilaste liikuvus

Euroopa välisüliõpilaste arv kogu üliõpilaskonnast. Euroopa ühtses haridusruumis suureneb üliõpilaste mobiilsus — üliõpilased liiguvad riigist riiki. Üliõpilaste mobiilsus on üks õppetegevuse kvaliteedinäitaja, mida tuleb parandada.

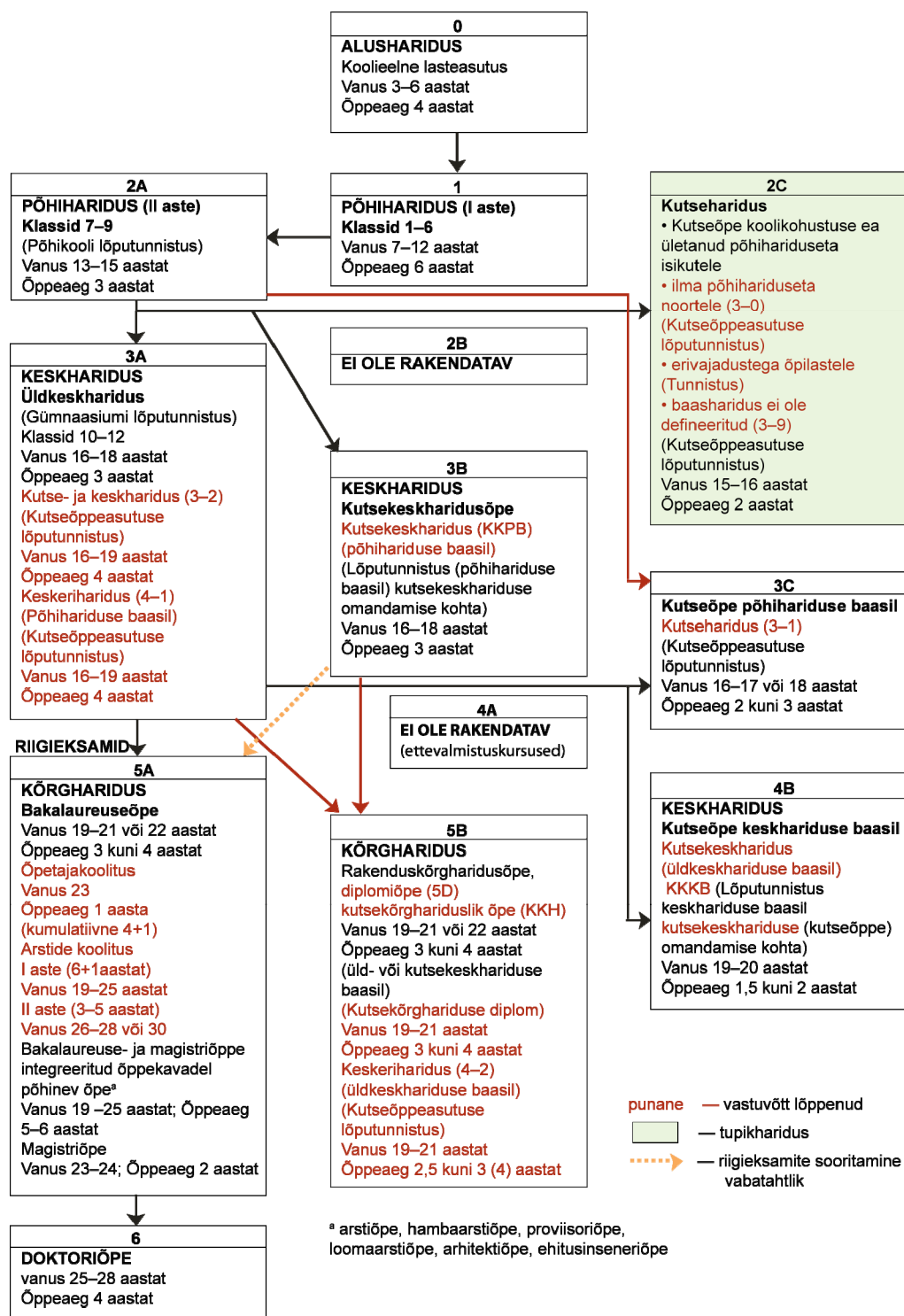
Õpilasi õpetaja kohta

Päevaõppe õpilaste arvu suhe täiskohaga töötavate õpetajate arvu ISCED-i 1. tasemel. Indikaator mõõdab õpetajate töökoormust ja on abiks koolide rahastamisel ning õpetajatele palga maksmisel. Samuti mõõdab see indikaator õpilase heaolu: mida vähem on õpetaja kohta õpilasi, seda enam saab õpetaja keskenduda õpilasele individuaalselt. Mida enam õpilasi õpetaja kohta ja mida suurem normkoormus, seda halvem on õpetuse kvaliteet.

Võõrkeelte õppimine

Keskhariduse tasemel vähemalt üht võõrkeelt õppivate õpilaste osatähtsus. Võõrkeele õppimine on üks Lissaboni strateegia prioriteetidest. Võõrkeelte õppimine hõlmab kommunikatsiooniks vajalike tehniliste, kultuuriliste ja esteetiliste teadmiste omandamist ja aitab toime tulla tänapäeva globaliseeruvast maailmast.

LISA 1. EESTI HARIDUSSÜSTEEM

LISA 2. EESTI ÕPPEKAVADE LIIGITUS

Hariduse tase	EÕL-i astme kood	Hariduse aste	Õppe nimetus ja haridust tõendav dokument	TASE-STAT Statistilistel aruannetel	Õppekood ja nimetus EHIS-es	ISCED 97 tase	Märkused
	0	Alusharidus				0	
Põhi- haridus (I tase)	1	Põhikooli 1.–6. klass (I taseme haridus)	Klassitunnistus		110 algharidus	1	
	2	Põhikooli 7.–9. klass (II taseme haridus, alumine aste)	Põhiharidus Põhikooli lõputunnistus		210 põhiharidus	2A1	
Kesk- haridus (II tase)	3	Gümnaasiumi 10.–12. klass (II taseme haridus, ülemine aste)	Üldkeskharidus Gümnaasiumi lõputunnistus		310 üldkeskharidu	3A1	
		Kutsealane eelkoolitus	Kutsealane eelkoolitus põhihariduse omandajatele Tõend kutseõppe läbimise kohta		215 kutsealane eelkoolitus põhihariduse omandajatele		Alates 01.01.2006 nimetusega „Kutseõppe põhikoolis ja gümnaasiumis”
		Kutsealane eelkoolitus	Kutsealane eelkoolitus koolikohustuse ea ületanud põhihariduseta isikutele Lõputunnistus põhihariduse nõudeta kutseõppe läbimise kohta		216 kutsealane eelkoolitus koolikohustus e ea ületanud põhihariduseta isikutele		Alates 01.01.2006 nimetusega „Kutseõppe põhikoolis ja gümnaasiumis”
		Kutsealane eelkoolitus	Kutsealane eelkoolitus gümnaasiumihariduse omandajatele Tõend kutseõppe läbimise kohta				
		Kutsealane eelkoolitus	Kutseõppe põhikoolis ja gümnaasiumis Tõend kutseõppe läbimise kohta		408 kutseõppe põhikoolis ja gümnaasiumis (vastuvõtt alates 01.01.2006)		Vastuvõtt alates 01.01.2006
	3	Kutseõppe (II taseme haridus, ülemine aste)	Kutseharidus erivajadustega noortele ja ilma põhihariduseta noortele Kutseõppeasutuse lõputunnistus	3–0	233 kutseharidus erivajadustega või põhi- hariduseta inimestele	2C3	Alates 1999/2000. õppeaastas t vastuvõttu ei toimu
	3	Kutseõppe (II taseme haridus, ülemine aste)	Kutseõppe koolikohustuse ea ületanud põhihariduseta isikutele Lõputunnistus kutseõppe läbimise kohta		409 kutseõppe koolikohustus- liku ea ületanud põhiharidu- seta isikutele (vastuvõtt alates 01.01.2006)	2C3	Vastuvõtt alates 01.01.2006
	3	Kutseõppe (II taseme haridus, ülemine aste)	Põhiharidust eeldav kutseharidus Kutseõppeasutuse lõputunnistus	3–1	333 põhiharidust eeldav kutseharidus	3C3	1999/2000. õppe- aastast vastuvõttu ei toimu
	3	Kutseõppe (II taseme haridus, ülemine aste)	Kutseõppe põhihariduse baasil Lõputunnistus põhihariduse baasil kutseõppe läbimise kohta		410 kutseõppe põhihariduse baasil (vastuvõtt alates 01.01.2006)	3C3	Vastuvõtt alates 01.01.2006

Hariduse tase	EÕL-i astme kood	Hariduse aste	Õppe nimetus ja haridust tõendav dokument	TASE-STAT Statistilistel aruannetel	Õppekood ja nimetus EHS-es	ISCED 97 tase	Märkused
Keskharidus (II tase)	3	Kutseõpe (II taseme haridus, ülemine aste)	Põhiharidust eeldav kutse- ja keskharidus Kutseõppeasutuse lõputunnistus kutse- ja keskhariduse omandamise kohta	3–2	313 põhiharidust eeldav kutse- ja keskharidus	3A3	Alates 1999/2000. õppeaastas t vastuvõttu ei toimu
	3	Kutseõpe (II taseme haridus, ülemine aste)	Kutsekeskharidus põhihariduse baasil Lõputunnistus põhihariduse baasil kutsekeskhariduse omandamise kohta	KKPB	323 kutsekeskharidus ari- duse baasil	3B3	Alates 2007/2008. õppeaastas t vastuvõttu ei toimu
	3	Kutseõpe (II taseme haridus, ülemine aste)	Kutsekeskharidusõpe Lõputunnistus kutsekeskhariduse omandamise kohta		411 kutsekeskharidusõpe (vastu ates 01.01 2006)	3B3	Vastuvõtt alates 01.01.2006
	3	Kutseõpe (II taseme haridus, ülemine aste)	Kutsekeskharidus keskhariduse baasil Lõputunnistus keskhariduse baasil kutsekeskhariduse omandamise kohta. Kuni 1999. aastani anti pärast keskharidust II taseme kutsehariduse omandanutele kutseõppeasutuse lõputunnistus	(3–3) KKKB	413 kutsekeskharidus ari- duse baasil	4B3	Alates 2007/2008. õppeaastas t vastuvõttu ei toimu
	3	Kutseõpe (II taseme haridus, ülemine aste)	Kutseõpe keskhariduse baasil Lõputunnistus keskhariduse baasil kutseõppe läbimise kohta		412 kutseõpe keskhariduse baasil (vastuvõtt alates 01.01.2006)	4B3	Vastuvõtt alates 01.01.2006
	3	Kutseõpe (II taseme haridus, ülemine aste)	Baashariduse nõudeta kutseõpe Kutseõppeasutuse lõputunnistus	3–9	233 kutseharidus erivajadustega või põhihariduset a inimestele	2C3	Alates 1999/2000. õppeaastas t vastuvõttu ei toimu
	4	Keskeri-/tehnikumi haridus (II taseme järgne, III taseme eelne haridus)	Põhiharidust eeldav keskeri-/tehnikumi haridus Kutseõppeasutuse lõputunnistus keskeri hariduse omandamise kohta	4–1	314 põhiharidust eeldav keskeri-/tehnikumihari dus	3A3	Alates 1999/2000. õppeaastas t vastuvõttu ei toimu
	4	Keskeri-/tehnikumiharidus (II taseme järgne, III taseme eelne haridus)	Keskharidust eeldav keskeri-/tehnikumi haridus Kutseõppeasutuse lõputunnistus keskeri hariduse omandamise kohta	4–2	414 keskharidust eeldav keskeri-/tehnikumihari dus	5B1	Alates 1999/2000. õppeaastas t vastuvõttu ei toimu
	5	Kutsekõrgharidusõpe (III taseme hariduse esimene aste, kutse- ja ametialaste teadmiste ja oskuste omandamine)	Kutsekõrgharidus Kutsekõrghariduse diplom	KKH (kutseharidu se statistilisel vormil) 5K (alates 2002/2003. õppeaastast kõrghariduse statistilisel vormil)	523 kutsekõrghari dus	5B1	Alates 2002/2003. õppeaastas t vastuvõttu ei toimu
Kõrgharidus (III tase)	5	Kutsekõrgharidusõpe (III taseme haridus, kutse- ja ametialaste teadmiste ja oskuste omandamine)	Kutsekõrgharidus, mis põhineb keskharidust eeldaval keskeri haridusel Kutsekõrghariduse diplom	KKHT 5K (vt eelmist märkust)	523T kutsekõrghari dus, mis põhineb keskharidust eeldaval keskeri haridusel	5B2	Alates 2002/2003. õppeaastas t vastuvõttu ei toimu

Hariduse tase	EÕL-i astme kood	Hariduse aste	Õppe nimetus ja haridust tõendav dokument	TASE-STAT Statistilistel aruannetel	Õppekood ja nimetus EHS-es	ISCE D 97 tase	Märkused
Kõrgharidus (III tase)	5	Diplomiõpe (III taseme haridus, rakendusliku sisuga õpe praktiliste teadmiste ja oskuste omandamiseks)	Diplomiõpe Diplomiõppe diplom	5D	513 rakenduskõrgkooli ja ülikooli diplomiõpe	5B1	Alates 2002/2003. õppeaastas t vastuvõttu ei toimu
	5	Rakenduskõrgharidusõpe (III taseme hariduse esimene aste, annab pädevused kindlal kutsealal töötamiseks või magistriõppes edasiõppimiseks)	Rakenduskõrgharidusõpe Rakenduskõrgharidusõppe diplom	5R	514 rakenduskõrghari-dussõpe	5B1	Vastuvõtt alates 2002/2003. õppeaastas t
	6	Bakalaureuseõpe (kõrgharidusreformi ehk Bologna-järgsed nn 3+2 süsteemi õppekavad) (III taseme hariduse esimene aste, mis annab eriala alusteadmised, -oskused jätkamiseks magistriõppes ja tööks)	Bakalaureuseõpe Bakalaureuseõppe diplom	6B	511 bakalaureuseõpe	5A1	Vastuvõtt alates 2002/2003. õppeaastas t
	6	Bakalaureuseõpe (kõrgharidusreformi ehk Bologna-eelsed õppekavad), III taseme hariduse esimene aste, annab eriala spetsialisti kvalifikatsiooni ja teadmised edasiõppimiseks magistriõppes)	Bakalaureuseõpe Bakalaureuseõppe diplom	6B	512 bakalaureuseõpe	5A1	Alates 2002/2003. õppeaastas t vastuvõttu ei toimu
	6	Bakalaureuse- ja magistriõppe integreeritud õppekavadel põhinev õpe (arsti-, hambaarsti- ja loomaarstiõpe) (Bologna-eelsed õppekavad, III taseme hariduse esimese ja teise astme integreeritud õpe annab eriala spetsialisti kvalifikatsiooni ning teadmised edasiõppimiseks doktoriõppes)	Bakalaureuse- ja magistriõppe integreeritud õppekavadel põhinev õpe Magistriõppe diplom magistrikraadi või vastava kvalifikatsiooni andmise kohta	6M	501 arsti-, hambaarstiõpe	5A1	
	6	Bakalaureuse- ja magistriõppe integreeritud õppekavadel põhinev õpe (proviisori-, arhitekti- ja ehitusinseneriõpe ning klassiõpetaja õpetajakoolitus) (Bologna-eelsed õppekavad, III taseme hariduse esimese ja teise astme integreeritud õpe), annab eriala spetsialisti kvalifikatsiooni ning teadmised edasiõppimiseks doktoriõppes	Bakalaureuse- ja magistriõppe integreeritud õppekavadel põhinev õpe Magistriõppe diplom magistrikraadi või vastava kvalifikatsiooni andmise kohta	6M	502 proviisor, loomaarst, arhitektiõpe, ehitusinsener jne	5A1	

Hariduse tase	EÕL-i astme kood	Hariduse aste	Õppe nimetus ja haridust tõendav dokument	TASE-STAT Statistilistel aruannetel	Õppekood ja nimetus EHS-es	ISCED 97 tase	Märkused
	6	Bakalaureuse- ja magistriõppe integreeritud õppekavadel põhinev õpe (Bologna-järgsed õppekavad, III taseme hariduse esimese ja teise astme integreeritud õpe), annab eriala spetsialisti kvalifikatsiooni ning teadmised edasiõppimiseks doktoriõppes	Bakalaureuse- ja magistriõppe integreeritud õppekavadel põhinev õpe Magistriõppe diplom magistrikraadi või vastava kvalifikatsiooni andmise kohta		503 integreeritud õpe	5A1	
	7	Kõrgharidusel põhinev üheaastane õpetajakoolitus, interniope (eriala spetsialisti õppele järgnev koolitus/õpe)	Kõrgharidust eeldav üheaastane õpetajakoolitus, interniope Vastava ülikooli tunnistus	7	633 kõrghar. eeldav 1-aastane Õpetaja-koolitus, interniope	5A2	Alates 2006/2007. õppeaastas t vastuvõttu ei toimu
	7	Magistriõpe (Bologna-eelsed õppekavad), III taseme hariduse teine aste, annab süvendatud teadmised ning oskused iseseisvaks tööks erialal	Magistriõpe Magistriõppe diplom	7	612 magistriõpe, teadusmagister	5A3	Alates 2006/2007. õppeaastas t vastuvõttu ei toimu
	7	Magistriõpe (Bologna-eelsed õppekavad), III taseme hariduse teine aste, annab süvendatud teadmised ning oskused iseseisvaks tööks erialal	Magistriõpe Magistriõppe diplom	7	613 magistriõpe, kutsemagister	5A2	Alates 2006/2007. õppeaastas t vastuvõttu ei toimu
	7	Magistriõpe (Bologna-järgsed õppekavad nn 3+2 süsteemi õppekavad), (III taseme hariduse teine aste, annab eriala süvendatud teadmistega spetsialisti kvalifikatsiooni)	Magistriõpe Magistriõppe diplom	7	614 magistriõpe (3+2)	5A2	Vastuvõtt alates 2002/2003. õppeaastas t
	8	Arsti- või hambaarstiõppele järgnev eriarsti ettevalmistus	Residendiõpe Ülikooli tunnistus	8	733 residendiõpe	6	Alates 2001/2002. õppeaastas t vastuvõttu ei toimu
	8	Arsti- või hambaarstiõppele järgnev eriarsti ettevalmistus	Residendiõpe arsti või hambaarsti erialal alates 2001. a vastuvõttust Residentuuri lõpetamist tõendav tunnistus	8R	7R residentuur (arst, hambaarst) alates 2001	6	Vastuvõtt alates 2001/2002. õppeaastas t
	8	Doktoriõpe (Bologna-eelsed õppekavad, III taseme hariduse kolmas aste, annab iseseisvaks teadus-, arendus- või kutsealaseks loometööks vajaliku kvalifikatsiooni)	Doktoriõpe Doktoriõppe diplom	8	732 doktoriõpe	6	
	8	Doktoriõpe (Bologna-järgsed õppekavad, III taseme hariduse kolmas aste, annab iseseisvaks teadus-, arendus- või kutsealaseks loometööks vajaliku kvalifikatsiooni)	Doktoriõpe Doktoriõppe diplom		734 doktoriõpe	6	

LISA 3. MÕISTED

Algkool — üldhariduskool, mis võimaldab põhiharidusõpet VI klassini. Hõlmab ka lasteaedasilgkoole ja erivajadustega laste algkoole.

Alusharidus — teadmiste, oskuste, vilumuste ja käitumisnormide kogum, mis loob eeldused edukaks edasijõudmiseks igapäevaelus ja koolis ning omandatakse lasteasutuses. Kodus toimuvat õpet alusharidusestatistika ei hõlma.

Bakalaureuseõpe — kõrghariduse esimese astme õpe, mille kestel üliõpilane süvendab oma üldhariduslikke teadmisi, omandab eriala alusteadmisi ja -oskusi ning magistriõppeks ja töö alustamiseks vajalikke teadmisi ja oskusi.

Defineerimata baasharidusega kutseõpe — kutseharidus erivajadustega noortele ja ilma põhihariduseta noortele; kutseõpe koolikohustuse eel ületanud põhihariduseta isikutele.

Diplomiõpe — õpe, mille kestel täiendab üliõpilane oma üldhariduslikku baasi, süvendab kutseoskusi ja omandab teadmised valitud erialal töötamiseks ja edasiõppimiseks. Vastuvõtt aastani 2002. Kvalifikatsioon on võrdsustatud rakenduskõrgharidusega.

Doktoriõpe — kõrghariduse kõrgeima astme õpe, mille kestel üliõpilane omandab iseseisvaks teadus-, arendus- või kutsealaseks loometööks vajalikud teadmised ja oskused.

Erakool — eraõigusliku juriidilise asutusena tegutsev kool.

Erilasteaed — koolieelne lasteasutus kuni seitsmeaastastele erivajadustega lastele.

Erivajadustega laps — keha-, kõne-, meele- ja/või vaimupuudega, psüühikahäirega või kasvatusel eritingimusi vajav laps, kes õpib erivajadustega laste koolis või tavakoolis. Õigusaktides liigitatakse erivajadustega laste hulka ka eriliselt andekad lapsed.

Erivajadustega laste kool — kool keha-, kõne-, meele- ja vaimupuuetega ning psüühikahäiretega, samuti kasvatusel eritingimusi vajavatele õpilastele. Võrreldes tavakoolidega on tehtud muudatusi või kohandusi kooli õppekavast tulenevas õppesisus, vastava erialarühmaga koos õppimiseks rühma töökavas või õpikeskkonnas (õppevorm, õpperuumid, õppevahendid, meetodid, suhtluskeel, spetsiaalse ettevalmistusega pedagoogid, vajadusel tugipersonal).

Gümnaasium — üldhariduskool, mis võimaldab üldkeskharidusõpet (kooli nimetuses ei pea olema sõna „gümnaasium“). Gümnaasiumis on X–XII klass (1989. aastani IX–XI klass), selle juures võivad olla ka põhikooli klassid. Hõlmab erivajadustega laste gümnaasiumeid. Täiskasvanute gümnaasiumid ja õppeasutuste filiaalid siia alla ei kuulu.

Integreeritud bakalaureuse- ja magistriõpe — bakalaureuse- ja magistriõppe integreeritud õppekavadel põhinev õpe — õpe arstiõppe, loomaarstiõppe, proviisoriõppe, hambaarstiõppe, arhitektiõppe ja ehitusinseneriõppe ning klassiõpetaja õpetajakoolituse õppekavade järgi, mille läbimine annab magistrikraadile vastava kvalifikatsiooni.

Keskharidus — haridustase, mis põhineb põhiharidusel. Keskharidus jaguneb üldkeskhariduseks ja kutsekeskhariduseks.

Keskharidusel baseeruv kutseõpe — kutsekeskharidus keskhariduse baasil; kutseõpe keskhariduse baasil; keskharidust eeldav keskeri-/tehnikumiharidus.

Klassikordajad — sel õppeaastal vastavat klassi kordavad õpilased (sh õpilased, kes tulid teisest koolist suvevaheajal, kuid eelmise kooli õppenõukogu otsusega jäeti klassikursust kordama). Klassikordajate hulgas on ka õpilased, kes olid koolist varem lahkunud, kuid asusid samas koolis uuesti õppima klassikursust korrates. Kordajateks ei saa lugeda pikendatud õppel olevaid õpilasi, kellel pikendatud õppele (lisaaastatele) siirdumise eelduseks on vastava õppekava (LÖK-lihtsustatud õppekava, TÕK-toimetuleku õppekava) täismahus läbimine ja seega põhihariduse omandamine.

Koolieelne lasteasutus — koolieast noorematele lastele hoitu ja alushariduse omandamist võimaldav õppeasutus.

Kutseharidus — teatud erialal töötamiseks, teatud kutse saamiseks, teatud ametikohale kandideerimiseks või selle säilitamiseks vajalike teadmiste, oskuste, vilumuste, väärtuste ja käitumisnormide süsteem, mille omandamine ja täiendamine loob eeldused tulemusrikkaks professionaalseks tegevuseks.

Kutsekeskharidus — kutseharidusstandardi ja kutse- või erialade riiklike õppekavadega kehtestatud nõuete kogum. Kutsekeskhariduse omandamine loob eeldused ja annab õiguse asuda tööle õpitud kutse- või erialal või jätkata õpinguid, et omandada kõrgharidus.

Kutsekõrgharidusõpe — rakendusliku suunitlusega kõrghariduse esimese astme õpe (vastuvõtt aastatel 1999–2002). Kvalifikatsioon on võrdsustatud rakenduskõrgharidusega.

Kutseõppeasutus — haridusasutus, kus omandatakse kutsekeskharidus või oskustöö tegemiseks vajalikud teadmised, oskused ja hoiakud mingil kutse- või erialal.

Kõrgharidus — keskhariduse baasil omandatav teaduslikul käsitlusel rajanev haridus, mida tõendab vastav lõpudokument.

Lasteaed — koolieelne lasteasutus kuni seitsmeaastastele lastele.

Lasteaed-alkkool — lasteasutus, kus lasteaid on ühendatud algkooliga.

Lasteaed-põhikool — lasteasutus, kus lasteaid on ühendatud põhikooliga.

Lastesõim — koolieelne lasteasutus kuni kolmeaastastele lastele.

Magistriõpe — kõrghariduse teise astme õpe, mille kestel üliõpilane süvendab erialateadmisi ja -oskusi ning omandab iseseisvaks tööks ja doktoriõppeks vajalikke teadmisi ja oskusi.

Normkohad koolieelses lasteasutuses — koolieelse lasteasutuse seadusega sätestatud rühmade maksimaalne suurus. Alates 1999. aastast on sõimerühmas maksimaalne lubatud laste arv 14, lasteaiarühmades 20, liitrühmas (2–7-aastastele lastele) 18, sobitusrühmas arvestatakse igale erivajadusega lapsele kolm kohta (seega on laste suurim lubatud arv väiksem kui teistes lasteasutuse rühmades), erirühmades (erihooldust ja eriõpet vajavatele lastele) 4–12 last (kehapuudega laste rühmas ja tasandusrühmas (mõeldud spetsiifiliste arenguhäiretega lastele) 12, arendusrühmas (vaimse alaarenguga lastele) 7, meelepuudega laste rühmas 10, liitpuudega laste rühmas ja pervasiivsete arenguhäiretega laste rühmas 4 last).

Osakoormusega õpe — õppekoormus, mille puhul täidab (üli)õpilane iga õppeaasta lõpuks õppekavaga sätestatud õppe mahust kumulatiivselt vähem kui 75%.

Põhiharidus — riigi haridusstandardiga ettenähtud kohustuslik üldharidusmiinimum. Põhihariduse omandamine loob eeldused ja annab õiguse jätkata õpinguid, et omandada keskharidus.

Põhiharidusel baseeruv kutseõpe — põhiharidust eeldav kutseharidus; kutseõpe põhihariduse baasil; põhiharidust eeldav kutse- ja keskharidus; kutsekeskharidus põhihariduse baasil; kutsekeskharidusõpe; põhiharidust eeldav keskeri-/tehnikumiharidus.

Põhikool — kool, mis loob õpilastele võimalused põhihariduse omandamiseks ning koolikohustuse täitmiseks. Põhikoolis on 1.–9.klass.

Rakenduskõrgharidusõpe — kõrghariduse esimese astme õpe, mille kestel üliõpilane omandab kindlal kutsealal töötamiseks või magistriõppes edasiõppimiseks vajalik pädevus.

Rakenduskõrgkool — õppeasutus, kus toimub rakenduskõrgharidusõpe ning võib toimuda magistriõpe ja keskhariduse baasil õpe kutsekeskhariduse õppekava järgi ning kus vähemalt kaks kolmandikku õpilastest ja üliõpilastest õpivad rakenduskõrgharidusõppe õppekavade järgi.

Täiskoormusega õpe — õppekoormus, mille puhul täidab (üli)õpilane iga õppeaasta lõpuks õppekavaga sätestatud õppe mahust kumulatiivselt vähemalt 75%.

Ülikool — õppe-, loome- ning teadus- ja arendusasutus, kus toimub kõrgharidusstandardile vastav õpe kõrgharidustaseme kolmel astmel.

Üldharidus — teadmiste, oskuste, vilumuste, väärtuste ning käitumisnormide süsteem, mis võimaldab inimesel kujuneda pidevalt arenevaks isiksuseks, kes on suuteline elama väärikalt, austama iseennast, oma perekonda, kaasinimesi ja loodust, valima ning omandama talle sobiva elukutse, tegutsema loovalt ning kandma kodanikuvastutust.

Üldhariduskool — üldharidusõpet võimaldav õppeasutus. Ei hõlma täiskasvanute gümnaasiumeid.

Üldkeskharidus — põhikooli ja gümnaasiumi riikliku õppekavaga kehtestatud nõuete kogum. Üldkeskhariduse omandamine loob eeldused ja annab õiguse jätkata õpinguid, et omandada kõrgharidus.

Üliõpilane — isik, kes on vastu võetud (immatrikuleeritud) ülikooli rakenduskõrgharidus-, bakalaureuse-, magistri-, doktoriõppe või bakalaureuse- ja magistriõppe integreeritud õppekavadel põhineva õppe täis- või osakoormusega õppesse.

LISA 4. UOE TABELITE TÄITMISE JUHEND

UOE andmekogumisankeetide ja -tabelite koostamisel on aluseks võetud sarnased teemad ja statistilised üksused, mille jaoks andmeid kogutakse (nt õppijad, sisseastunud, lõpetanud, klassikordajad, haridustöötajad, klasside suurused, hariduskulutused).

Andmekogumistabelite koostamisel on lähtutud OECD, Eurostati ja UNESCO-UIS-i ühistest huvidest, mille alla kuuluvad näiteks õppijad, uustulnukad, lõpetanud, hariduspersonal, rahastamine, klassi suurus ning ISCED-iga kodeerimine. Peale selle on Euroopa Komisjon (Eurostat) välja töötanud spetsiifilised Euroopa Liidu tabelid, nende hulgas näiteks regionaalsed andmed õppijate kohta (Eesti ei pea esitama), andmed võõrkeelte ning kooli lõpetajate kohta ISCED-i 5A-tasemel bakalaureuse ja magistritaseme järgi. EL-spetsiifilist osa UOE andmekogumisest haldab Eurostat.

Alates 2005. aastast on kasutusel lisaankeetid (ka eri- ehk *ad hoc* moodulid), mille abil kogutakse spetsiifilisemaid andmeid valitud teemadel. Erimooduli teemad on aastati erinevad. Sõltuvalt UOE andmenõudjate ja -esitajate vahelisest kokkuleppesest võivad teemad siiski ka regulaarselt korduda.

Andmekogumistabeleid täites tuleb järgida põhimõtet, et ühtegi lahtrit ei tohi tühjaks jätta, sinna tuleb märkida kas sobiv väärtus või siis puudumise põhjust kajastav kood. Mõned lahtrid on täidetud vaikeväärtustega. Need võib jätta muutmata või vastavalt nõutule üle kirjutada.

Järgmisena on detailselt kirjeldatud standardseid UOE andmekogumistabeleid (2008. aasta seisuga). UOE 2008 tabelid sisaldavad andmeid 2006/2007. õppeaasta kohta (lõpetajad 2006/2007. õppeaasta kohta). Kindlasti peab arvestama, et järgmiste UOE tabelite täitmise ajaks võib olla midagi muutunud. Näiteks alates 2009. aastast on muutunud põhihariduse baasil kutsekeskhariduse ja kutsekeskharidusõppe ISCED-i kood 3A-st 3B-ks, seega tulevad sel puhul muutused UOE tabelitesse sisse juba UOE 2009 tabeleid täites.

Sisseastujad / *Entrance* (08entr.xls)

Tööleht „ENTR-CHANGES“

Selles osas dokumenteeritakse, kas võrreldes eelmise aruandeaastaga on toimunud muutusi sisseastujate ja vastuvõetute puhul haridussüsteemis, andmete katvuses või metodoloogias. Kirja pannakse, kui suures ulatuses on muutused toimunud ja mis töölehti ja haridusastmeid muutused puudutavad. Samuti tuleb kirja panna muutuste sisu täpne kirjeldus.

Tööleht „ENTR1“

Sisseastujad/vastuvõtt haridusastme järgi (ühel real ka (üli)õpilased). „*Upper secondary ISCED 3*“ (tulp E) on üldkeskharidus, kutseõpe ja kutsekeskharidus põhihariduse baasil kutsekeskharidusõpe. „*Post-secondary non-tertiary ISCED 4*“ (tulp F) on kutsekeskharidus/kutseõpe keskhariduse baasil. „*Tertiary ISCED 5A*“ (tulp G) on bakalaureuseõpe, magistriõpe (teadusmagister), magistriõpe (3+2), kõrgharidust eeldav üheaastane õpetajakoolitus, interniope, proviisori-, loomaarsti-, arhitekti- ja ehitusinseneriõpe, integreeritud õpe, arsti-, hambaarstiõpe, magistriõpe (kutsemagister). „*Tertiary ISCED 5B*“ (tulp H) on kutsekõrgharidus, rakenduskõrgharidusõpe, rakenduskõrgkooli ja ülikooli diplomiope. „*Tertiary ISCED 6*“ (tulp I) on doktoriõpe.

„Total number of students enrolled (ENRL1, row A1)” (rida 16) kajastab vastava astme (üli)õpilasi. „New entrants” (rida 18) on Eesti vastava astme uued sisseastujad/vastuvõetud (ISCED 5A puhul vaid bakalaureuseõpe ja integreeritud õpe, sest uued). „Re-entrants” (rida 19) on Eestis praegu koodiga „xr:A2” ehk need andmed on olemas ülemises reas A2 (18). „Continuing students” (rida 20) saadakse, kui õpilastest lahutatakse uus vastuvõtt (rida 16 miinus rida 18). „New entrants (from A2)” (rida 23) on identne reaga 18. „With previous education at the other tertiary level” ja „Without any previous education at the tertiary level” (rida 25 ja 26) on Eestis praegu koodiga „xr:B1”, mis tähendab, et andmed on olemas reas B1 (23).

Tööleht „ENTR2”

Rida 6–9:

School year start (mm/yy):	09/06
end (mm/yy):	06/07
Data collection period:	11/06
Reference date for ages (dd/mm/yy):	sept-2006

Rida 16, 17, 18 ja 20:

SYSTEM LEVEL INFORMATION		UPPER SECONDARY	POST-SECONDARY, NON-TERTIARY	TERTIARY		
		ISCED 3	ISCED 4	ISCED 5A	ISCED 5B	ISCED 6
		1	2	3	4	5
Statistics include students enrolled earlier in level		YES	YES	YES	YES	YES
Statistics include returnees to a second programme		YES	YES	YES	YES	
Statistics include returnees to a first programme		YES	YES	YES	YES	
Typical age of entry		16	19	19	19	24

Uued sisseastujad haridusastme, vanuse ja soo järgi. „Upper secondary ISCED 3” (tulp E) on üldkeskharidus (10. klass), kutseõpe ja kutsekeskharidus põhihariduse baasil, kutsekeskharidusõpe. „Post-secondary non-tertiary ISCED 4” (tulp F) on kutsekeskharidus/kutseõpe keskhariduse baasil. „Tertiary ISCED 5A” (tulp G) on bakalaureuseõpe ja integreeritud õpe. „Tertiary ISCED 5B” (tulp H) on rakenduskõrgharidusõpe. „Tertiary ISCED 6” (tulp I) on doktoriõpe.

ISCED 3 ja 4 puhul on vanuste koodid „xr:a25”, „xr:a50” ja „xr:a75” ehk need on olemas reas „vanus teadmata” (age unknown). Järgmisel aastal peaks olema vanus teada.

Tööleht „ENTR3”

Uued sisseastujad / uus vastuvõtt haridusastme, õppevaldkonna/õppesuuna ja soo järgi.

„Tertiary ISCED 5A” (tulp F) on bakalaureuseõpe ja integreeritud õpe. „Tertiary ISCED 5B” (tulp G) on rakenduskõrgharidusõpe. „Tertiary ISCED 6” (tulp H) on doktoriõpe.

Õpilased / Enrolment (08enrl.xls)

Tööleht „ENRL-CHANGES”

Dokumenteeritakse, kas võrreldes eelmise aruandeaastaga on toimunud muutusi õpilaste/üliõpilaste puhul haridussüsteemis, andmete katvuses või metodoloogias; kui suures osas on muutused toimunud ja mis töölehti ja haridusastmeid muutused puudutavad. Samuti tuleb kirja panna muutuste sisu täpne kirjeldus.

Tööleht „ENRL1“

Õpilaste ja üliõpilaste arv haridusastme (ISCED 0–6), osalemise intensiivsuse, soo ja vanuse järgi.

„*Pre-primary ISCED 0*” (tulp F) alla kuuluvad koolieelsete lasteasutuste ja ettevalmistusrühmade lapsed alates 3. eluaastast. „*Primary ISCED 1*” (tulp H) on üldhariduse 1.–6. klass. „*Lower secondary ISCED 2*” (tulp J) on üldhariduse 7.–9. klass ja kutseõpe koolikohustusliku ea ületanud põhihariduseta isikutele ja kutseharidus erivajadusega või põhihariduseta inimestele. „*Upper secondary ISCED 3 A/B*” (tulp L) on üldkeskharidus, kutsekeskharidus põhihariduse baasil, kutsekeskharidusõpe. „*Upper secondary ISCED 3C*” (tulp M) on kutseõpe põhihariduse baasil. „*Upper secondary ISCED 3, general*” (tulp N) on üldkeskharidus. „*Upper secondary ISCED 3, pre-vocational / vocational*” (tulp O) on kutsekeskharidus põhihariduse baasil, kutsekeskharidusõpe ja kutseõpe põhihariduse baasil. „*Post secondary, non-tertiary ISCED 4 A/B*” (tulp Q) on kutsekeskharidus keskhariduse baasil ja kutseõpe keskhariduse baasil. „*Post secondary, non-tertiary ISCED 4C*” (tulp R) on „a” ehk „*category does not apply*”. „*Post secondary, non-tertiary ISCED 4 general*” (tulp S) on „a” ehk „*category does not apply*”. „*Post secondary, non-tertiary ISCED 4, pre-vocational / vocational*” (tulp T) on kutsekeskharidus keskhariduse baasil ja kutseõpe keskhariduse baasil. „*Level 5 — first stage of tertiary education 5A*” (tulp V) on bakalaureuseõpe, magistriõpe (teadusmagister), magistriõpe (3+2), kõrgharidust eeldav üheaastane õpetajakoolitus, interniope, proviisori-, loomaarsti-, arhitekti- ja ehitusinseneriope, integreeritud õpe, arsti-, hambaarstiõpe, magistriõpe (kutsemagister). „*Level 5 — first stage of tertiary education 5B*” (tulp W) on kutsekõrgharidus, rakenduskõrgharidusõpe, rakenduskõrgkooli ja ülikooli diplomiope. „*Tertiary ISCED 6*” (tulp X) on doktoriõpe. „*Not allocated by level*” (tulp Y) on „a” ehk „*category does not apply*”.

Vanus seisuga 1.09.2006, ISCED 0: 31.12.2006 (UOE 2008 tabeli puhul ehk õppeaasta 2006/2007. kohta).

„*Full-time*”: ISCED 0 puhul koolieelsetes lasteasutustes käivad lapsed (v.a ettevalmistusrühmade lapsed), ISCED-i 1. taseme puhul päevane õpe. ISCED 2 üldhariduse puhul päevane õpe, ISCED 2 kutsehariduse puhul päevane, töökohapõhine õpe ja koolipõhine õpe. ISCED 3 üldkeskhariduse puhul päevane õpe, ISCED 3 kutsehariduse puhul päevane, töökohapõhine õpe, koolipõhine õpe ja täiskoormusega õpe. ISCED 4 puhul päevane, töökohapõhine õpe, koolipõhine õpe ja täiskoormusega õpe. ISCED 5 ja 6 puhul päevane, statsionaarne ja täiskoormusega õpe.

Tööleht „ENRL1 Adult”

Tegemist on konkreetselt täiskasvanutele mõeldud õppekavade õpilasi dokumenteeriva tabeliga. Et Eestis selliseid õppekavu ei ole, siis on tabel täidetud koodiga „a” ehk *category does not apply*.

Tööleht „ENRL1a”

Õpilaste ja üliõpilaste arv haridusastme (ISCED 0–6), õppekava orientatsiooni, õppekava eesmärgi, institutsiooni tüübi, osalemise intensiivsuse ja soo järgi.

„*Pre-primary ISCED 0*” (tulp F) hulka käivad koolieelsete lasteasutuste ja ettevalmistusrühmade lapsed alates 3. eluaastast. „*Primary ISCED 1*” (tulp H) on üldhariduse 1.–6. klass. „*Lower secondary ISCED 2, general programmes*” (tulp K) on üldhariduse 7.–9. klass (v.a üldharidusklassid kutseõppeasutuste juures ehk näiteks Tallinna Balletikool). „*Lower secondary ISCED 2, pre-vocational programmes*” (tulp L) on üldharidusklassid (7.–9.) kutseõppeasutuste juures (Tallinna Balletikool). „*Lower secondary ISCED 2, vocational programmes*” (tulp M) on kutseõpe koolikohustusliku ea ületanud põhihariduseta isikutele ja kutseharidus erivajadusega või põhihariduseta inimestele. „*Upper secondary ISCED 3A*” (tulp O) on üldkeskharidus, kutsekeskharidus põhihariduse baasil, kutsekeskharidusõpe. „*Upper secondary ISCED 3B*” (tulp P) on „a” ehk „*category does not apply*”. „*Upper secondary ISCED 3C*” (tulp Q) on kutseõpe põhihariduse baasil. „*Upper secondary ISCED 3, general*” (tulp R) on üldkeskharidus. „*Upper secondary ISCED 3, pre-vocational*” (tulp S) on „a” ehk „*category does not apply*”. „*Upper secondary ISCED 3, vocational*” (tulp T) on kutsekeskharidus põhihariduse baasil, kutsekeskharidusõpe ja kutseõpe põhihariduse baasil. „*Post secondary, non-tertiary ISCED 4A*” (tulp V) on „a” ehk

„category does not apply”. „Post secondary, non-tertiary ISCED 4B” (tulp W) on kutsekeskharidus keskhariduse baasil ja kutseõpe keskhariduse baasil. „Post secondary, non-tertiary ISCED 4C” (tulp X) on „a” ehk „category does not apply”. „Post secondary, non-tertiary ISCED 4, general” (tulp Y) on „a” ehk „category does not apply”. „Post secondary, non-tertiary ISCED 4, pre-vocational” (tulp Z) on „a” ehk „category does not apply”. „Post secondary, non-tertiary ISCED 4, vocational” (tulp AA) on kutsekeskharidus keskhariduse baasil ja kutseõpe keskhariduse baasil. „Level 5 — first stage of tertiary education 5A, first degree” (tulp AD) on bakalaureuseõpe, integreeritud õpe, proviisori-, loomaarsti-, arhitekti- ja ehitusinseneriõpe, arsti- ja hambaarstiõpe. „Level 5 — first stage of tertiary education 5A, second and further degrees” (tulp AE) on magistriõpe (teadusmagister), magistriõpe (3+2), magistriõpe (kutsemagister), kõrgharidust eeldav üheaastane õpetajakoolitus ja interniope. „Level 5 — first stage of tertiary education 5B, first qualification” (tulp AG) on kutsekõrgharidus, rakenduskõrgharidusõpe, rakenduskõrgkooli ja ülikooli diplomiõpe. „Level 5 — first stage of tertiary education 5B, second and further qualifications” (tulp AH) on „a” ehk „category does not apply”. „Advanced research programmes ISCED 6” (tulp AI) on doktoriõpe. „Not allocated by level” (tulp AJ) on „a” ehk „category does not apply”.

Rida 10 ja 11:

ISCED	0	1	2 Gen ja Pre-Voc	2 Voc	3A	3C	3 Gen	3 Voc	4B	4 Voc	5A first degree	5A second and further degrees	5B first qualifi- cation	6
Theoretical starting age	3	7	13	16	16	16	16	16	19	19	19	22	19	24
Theoretical ending age	7	13	16	17	19	18	19	18	20	20	22	24	22	28

Rida 13–16:

„School year start”: kõikide astmete puhul Sept2006.

„School year end”: kõikide astmete puhul Aug2007.

„Reference date for ages”: ISCO puhul Dec2006, ülejäänud astmed Sept2006.

„Data collection period”: ISCO puhul Feb 2007, ülejäänud astmed Nov2006.

Rida 18:

ISCED	0	1	2 Gen ja Pre-Voc	2 Voc	3A	3C	3 Gen	3 Voc	4B	4Voc	5A first degree	5A second and further degrees	5B first qualifica- tion	6
FTEs conversion factor	2	1,25	1,25	1,25	1,25	1,25	1,25	1,25	1,91	1,91	1,3	1,3	1,3	2

„Full-time” on ISCED 0 puhul koolieelsetes lasteasutustes käivad lapsed (v.a ettevalmistusrühmade lapsed), ISCED 1 puhul päevane õpe. ISCED 2 üldhariduse puhul päevane õpe, ISCED 2 kutsehariduse puhul päevane, töökohapõhine õpe ja koolipõhine õpe. ISCED 3 üldkeskhariduse puhul päevane õpe, ISCED 3 kutsehariduse puhul päevane, töökohapõhine õpe, koolipõhine õpe ja täiskoormusega õpe. ISCED 4 puhul päevane, töökohapõhine õpe, koolipõhine õpe ja täiskoormusega õpe. ISCED 5 ja 6 puhul päevane, statsionaarne ja täiskoormusega õpe.

„Part-time” ISCED 0 puhul ettevalmistusrühmade lapsed. ISCED 1 puhul õhtune ja kaugõpe. ISCED 2 üldhariduse puhul õhtune ja kaugõpe ning eksternõpe ja üksikud õppeained õhtuses õppevormis, ISCED 2 kutsehariduse puhul kaugõpe ja osakoormusega õpe. ISCED 3 üldkeskhariduse puhul õhtune ja kaugõpe ning eksternõpe ja üksikud õppeained õhtuses õppevormis, ISCED 3 kutsehariduse puhul kaugõpe ja osakoormusega õpe. ISCED 4 puhul kaugõpe ja osakoormusega õpe. ISCED 5 ja 6 puhul õhtune, kaug- ja osakoormusega õpe.

„Public institutions” on riiklikud lasteaiad ja (kõrg)koolid.

„Government dependent private institutions” on avalik-õiguslikud ülikoolid.

„Independent private institutions” on eralasteaiad- ja (kõrg)koolid.

„Full-time equivalents” on $1/ \text{FTEs conversion factor} * \text{part-time} + \text{full-time}$.

Tööleht „ENRL1a Adult”

Tegemist on konkreetset täiskasvanutele mõeldud õppekavade õpilasi dokumenteeriva tabeliga. Et Eestis selliseid õppekavu ei ole, siis on tabel täidetud koodiga „a” ehk „category does not apply”.

Tööleht „ENRL3”

ISCED 1–3 üldhariduse õpilased ja klassikordajad soo ja klassi järgi.

„Primary ISCED 1” (tulp E ja I) on üldhariduse 1.–6. klass. „Lower secondary ISCED 2” (tulp F ja J) on üldhariduse 7.–9. klass. „Upper secondary ISCED 3” (tulp G ja K) on üldkeskharidus. Klassid hakkavad jooksma ISCED-i taseme sees (nt „Grade 1” ISCED 3-s on 10. klass).

Klassikordajad on õpilased, kes registreeruvad samasse klassi teist või rohkemat korda .

Tööleht „ENRL4”

Õpilaste arv 1. klassis soo ja vanuse järgi.

Tööleht „ENRL5”

Üliõpilaste arv ISCED 5–6 koostisvaldkonna/õppesuuna ja soo järgi.

5A (tulp F) on bakalaureuseõpe, magistriõpe (teadusmagister), magistriõpe (3+2), kõrgharidust eeldav üheaastane õpetajakoolitus, interniope, proviisori-, loomaarsti-, arhitekti- ja ehitusinseneriõpe, integreeritud õpe, arsti-, hambaarstiõpe, magistriõpe (kutsemagister). 5B (tulp G) on kutsekõrgharidus, rakenduskõrgharidusõpe, rakenduskõrgkooli ja ülikooli diplomiõpe. ISC 6 (tulp H) on doktoriõpe.

Tööleht „ENRL6”

ISCED 5 ja 6 välisüliõpilased elukohamaa, eelmise hariduse maa ja kodakondsuse järgi koostisvaldkonniti/õppesuuniti.

5A (tulp F, K ja P) on bakalaureuseõpe, magistriõpe (teadusmagister), magistriõpe (3+2), kõrgharidust eeldav üheaastane õpetajakoolitus, interniope, proviisori-, loomaarsti-, arhitekti- ja ehitusinseneriõpe, integreeritud õpe, arsti-, hambaarstiõpe, magistriõpe (kutsemagister). 5B (tulp G, L ja Q) on kutsekõrgharidus, rakenduskõrgharidusõpe, rakenduskõrgkooli ja ülikooli diplomiõpe. ISCED 6 (tulp H, M ja R) on doktoriõpe.

„Students who are non-residents of reporting country” alla kuuluvad need üliõpilased, kelle elukohamaa ei ole EHS-is Eesti või see on määramata või tühi. Neil üliõpilastel ei ole EHS-i andmetel ka alalist/pikaajalise elaniku elamisluba.

„Students who received their prior education outside reporting country” on Eesti kohta käivates tabelites praegu „m” ehk „data not available”.

„Students who are non-citizens of reporting country” hõlmab neid üliõpilasi, kelle kodakondsus ei ole EHS-is Eesti, on määramata, tühi või teadmata.

Tööleht „ENRL7”

Välisõpilased ISCED-i tasemel 0–6 soo järgi. Eesti tabelites on praegu ISCED 0–4 puhul „m” ehk „data not available”.

„Level 5 — first stage of tertiary education 5A, first degree” (tulp N) on bakalaureuseõpe, integreeritud õpe, proviisori-, loomaarsti-, arhitekti- ja ehitusinseneriõpe, arsti- ja hambaarstiõpe. „Level 5 — first stage of tertiary education 5A, second and Further degrees” (tulp O) on magistriõpe (teadusmagister), magistriõpe (3+2), magistriõpe (kutsemagister),

kõrgharidust eeldav 1-aastane õpetajakoolitus ja interniope. „Level 5 — first stage of tertiary education 5B, first qualification” (tulp Q) on kutsekõrgharidus, rakenduskõrgharidusõpe, rakenduskõrgkooli ja ülikooli diplomiõpe. „Level 5 — first stage of tertiary education 5B, second and further qualifications” (tulp R) on „a” ehk „category does not apply”. „Advanced research programmes ISCED 6” (tulp S) on doktoriõpe.

„Students who are non-residents of reporting country” hõlmab neid üliõpilasi, kelle elukohamaa ei ole EHIS-es Eesti või see on määramata või tühi. See käib ka üliõpilaste kohta, kel ei ole EHIS-e andmetel ka alalist/pikaajalise elaniku elamisluba.

„...of which students who are resident in EU countries” on need üliõpilased, kelle elukohamaa ei ole EHIS-es Eesti või see on määramata või tühi või riik, mis ei kuulu Euroopa Liitu. Siia käivad ka üliõpilased, kel ei ole EHIS-e andmetel ka alalist/pikaajalise elaniku elamisluba.

„...of which students who are resident in non-EU countries” on need üliõpilased, kelle elukohamaa ei ole EHIS-es Eesti või see on määramata või tühi või riik, mis kuulub Euroopa Liitu. Siia kuuluvad ka need, kel ei ole EHIS-e andmetel ka alalist/pikaajalise elaniku elamisluba.

„...of which students have unknown residence” on Eesti tabelis „n” ehk 0.

„Students who received their prior education outside reporting country” on Eesti tabelites praegu „m” ehk „data not available”.

„Students who are non-citizens of reporting country” on need üliõpilased, kelle kodakondsus ei ole EHIS-es Eesti, on määramata, tühi või teadmata.

„...of which students who are citizens of EU countries” on need üliõpilased, kelle kodakondsus ei ole EHIS-es Eesti, on määramata, tühi või teadmata või riik, mis ei kuulu Euroopa Liitu.

„...of which students who are citizens of non-EU countries” on need üliõpilased, kelle kodakondsus ei ole EHIS-es Eesti, on määramata, tühi või teadmata või riik, mis kuulub Euroopa Liitu.

„of which students have unknown citizenship” on Eesti tabelis „n” ehk 0.

„Students who are non-citizens and resident in reporting country” on need üliõpilased, kelle elukohamaa ei ole EHIS-es Eesti või on määramata või tühi ning kel ei ole EHIS-e andmetel ka alalist/pikaajalise elaniku elamisluba ja kelle kodakondsuseks ei ole EHIS-esmärgitud Eesti, see määramata, tühi või teadmata.

„Students who are non-citizens and who received their prior education in reporting country” on Eesti tabelites praegu „m” ehk „data not available”.

Tööleht „ENRL8A”

Üliõpilased (ISCED 5–6) elukohamaa järgi ja siis nendest, kelle kodakondsus ei ole EHIS-es Eesti, on määramata, tühi või teadmata. Rea 18 (*all countries*) tulp E–H on üliõpilaste arv kokku (sama, mis „ENRL1” rida 15 alates tulp U). Rea 18 (*all countries*) tulp J–M on välisüliõpilased (kodakondsuse järgi) (sama, mis „ENRL6” rida 13 tulp O–R).

5A (tulp F ja K) on bakalaureuseõpe, magistriõpe (teadusmagister), magistriõpe (3+2), kõrgharidust eeldav üheaastane õpetajakoolitus, interniope, proviisori-, loomaarsti-, arhitekti- ja ehitusinseneriõpe, integreeritud õpe, arsti-, hambaarstiõpe, magistriõpe (kutsemagister). 5B (tulp G ja L) on kutsekõrgharidus, rakenduskõrgharidusõpe, rakenduskõrgkooli ja ülikooli diplomiõpe. ISC 6 (tulp H ja M) on doktoriõpe.

Tööleht „ENRL8B”

Välisüliõpilased eelmise hariduse omandamise maa järgi. Eestis praegu kogu tabel koodiga „m” ehk „data not available”.

Tööleht „ENRL8C”

Üliõpilased (ISCED 5–6) kodakondsuse järgi. Rea 19 (*all countries*) tulp E–H on üliõpilaste arv kokku (sama, mis ENRL1 rida 15 alates tulp U).

5A (tulp F) on bakalaureuseõpe, magistriõpe (teadusmagister), magistriõpe (3+2), kõrgharidust eeldav 1-aastane õpetajakoolitus, interniope, proviisori-, loomaarsti-, arhitekti- ja ehitusinseneriõpe, integreeritud õpe, arsti-, hambaarstiõpe, magistriõpe (kutsemagister). 5B (tulp G) on kutsekõrgharidus, rakenduskõrgharidusõpe, rakenduskõrgkooli ja ülikooli diplomiõpe. ISC 6 (tulp H) on doktoriõpe.

Lõpetajad / Graduates

Lõpetajate puhul kajastatakse alati kõige värskemat statistikat (vastupidiselt õpilastele ja vastuvõtule, kus kajastatakse eelmise õppeaasta oma), st näiteks aastal 2008 saatis Eesti 2006/2007. õppeaasta lõpetajate andmed. Veel on oluline teada, et Eurostat eristab oma lõpetajate tabelites kahte mõistet — „*graduates*” ehk lõpetajad ja „*graduations*” ehk lõpetamised. Eesti on siiani esitanud ainult lõpetamised, seda ka lõpetajate all.

Tööleht „GRAD-CHANGES”

Dokumenteeritakse, kas võrreldes eelmise aruandeaastaga on toimunud muutusi lõpetajate puhul haridussüsteemis, andmete katvuses või metodoloogias, kui suured muutused on toimunud ja mis töölehti ja haridusastmeid need puudutavad. Samuti tuleb kirja panna muutuste sisu täpne kirjeldus.

Tööleht „GRAD1”

ISCED 3 ja 4 lõpetajate arv soo ja institutsiooni omandivormi järgi.

„*Upper secondary ISCED 3A*” (tulp F) on üldkeskharidus, kutsekeskharidus põhihariduse baasil, kutsekeskharidusõpe. „*Upper secondary ISCED 3B*” (tulp G) on „a” ehk „*category does not apply*”. „*Upper secondary ISCED 3C, of similar duration as typical 3A or 3B programmes*” (tulp H) on „a” ehk „*category does not apply*”. „*Upper secondary ISCED 3C, of shorter duration as typical 3A or 3B programmes*” (tulp I) on kutseõpe põhihariduse baasil. „*Upper secondary ISCED 3, general*” (tulp J) on üldkeskharidus. „*Upper secondary ISCED 3, pre-vocational*” (tulp K) on „a” ehk „*category does not apply*”. „*Upper secondary ISCED 3, vocational*” (tulp L) on kutsekeskharidus põhihariduse baasil, kutsekeskharidusõpe ja kutseõpe põhihariduse baasil. „*Post secondary, non-tertiary ISCED 4A*” (tulp N) on „a” ehk „*category does not apply*”. „*Post secondary, non-tertiary ISCED 4B*” (tulp O) on kutsekeskharidus keskhariduse baasil ja kutseõpe keskhariduse baasil. „*Post secondary, non-tertiary ISCED 4C*” (tulp P) on „a” ehk „*category does not apply*”. „*Post secondary, non-tertiary ISCED 4, General*” (tulp Q) on „a” ehk „*category does not apply*”. „*Post secondary, non-tertiary ISCED 4, pre-vocational*” (tulp R) on „a” ehk „*category does not apply*”. „*Post secondary, non-tertiary ISCED 4, vocational*” (tulp S) on kutsekeskharidus keskhariduse baasil ja kutseõpe keskhariduse baasil.

Rida 12 ja 13:

ISCED	3A	3C	3Gen	3Voc	4B	4Voc
<i>Theoretical graduation age</i>	19	19	19	19	21	21
<i>Theoretical graduation age</i>	19	19	19	19	21	21

Välislõpetajate kohta meie tabelis info puudub ehk kasutatud on koodi „xr:” ehk info sisaldub teises reas.

„*Public institutions*” on riiklikud koolid.

„*Government dependent private institutions*” on avalik-õiguslikud ülikoolid. Et see tabel on vaid

ISCED-i 3.–4. taseme kohta, siis kood „a” ehk „*category does not apply*”.

„*Independent private institutions*” on erakoolid.

Tööleht „GRAD2”

ISCED 3 ja 4 lõpetajate arv soo ja vanuse järgi. Vanus seisuga 1.09.2006.

„*Upper secondary ISCED 3A*” (tulp F) on üldkeskharidus, kutsekeskharidus põhihariduse baasil, kutsekeskharidusõpe. „*Upper secondary ISCED 3B*” (tulp G) on „a” ehk „*category*”

does not apply". „Upper secondary ISCED 3C, of similar duration as typical 3A or 3B programmes" (tulp H) on „a" ehk „category does not apply". „Upper secondary ISCED 3C, of shorter duration as typical 3A or 3B programmes" (tulp I) on kutseõpe põhihariduse baasil. „Upper secondary ISCED 3 General" (tulp J) on üldkeskharidus. „Upper secondary ISCED 3, pre-vocational" (tulp K) on „a" ehk „category does not apply". „Upper secondary ISCED 3, vocational" (tulp L) on kutsekeskharidus põhihariduse baasil, kutsekeskhariduse ja kutseõpe põhihariduse baasil. „Post secondary, non-tertiary ISCED 4A" (tulp Q) on „a" ehk „category does not apply". „Post secondary, non-tertiary ISCED 4B" (tulp R) on kutsekeskharidus keskhariduse baasil ja kutseõpe keskhariduse baasil. „Post secondary, non-tertiary ISCED 4C" (tulp S) on „a" ehk „category does not apply". „Post secondary, non-tertiary ISCED 4, general" (tulp T) on „a" ehk „category does not apply". „Post secondary, non-tertiary ISCED 4, pre-vocational" (tulp U) on „a" ehk „category does not apply". „Post secondary, non-tertiary ISCED 4, vocational" (tulp V) on kutsekeskharidus keskhariduse baasil ja kutseõpe keskhariduse baasil.

„First-time graduates" (tulbad M, N, O ja W) on Eesti puhul praegu „m" ehk „data not available".

Töoleht „GRAD3"

ISCED 5 ja 6 lõpetajad soo ja institutsiooni omandivormi järgi.

„Level 5A — first degree by cumulative duration — 3 to <5 years" (tulp F) on bakalaureuseõpe. „Level 5A — first degree by cumulative duration — 5 to 6 years" (tulp G) integreeritud õpe, proviisori-, loomaarsti-, arhitekti- ja ehitusinseneriõpe, arsti- ja hambaarstiõpe. „Level 5A — first degree by cumulative duration — more than 6 years" (tulp H) on „a" ehk „category does not apply". „Level 5A — second and further degrees by cumulative duration — less than 5 years" (tulp J) on „a" ehk „category does not apply". „Level 5A — second and further degrees by cumulative duration — 5 to 6 years" (tulp K) on magistriõpe (teadusmagister), magistriõpe (3+2), magistriõpe (kutsemagister), kõrgharidust eeldav üheaastane õpetajakoolitus ja interniope. „Level 5A — second and further degrees by cumulative duration — more than 6 years" (tulp L) on „a" ehk „category does not apply". „Level 5B — first qualification by cumulative duration — 2 to <3 years" (tulp N) on „a" ehk „category does not apply". „Level 5B — First qualification by cumulative duration — 3 to <5 years" (tulp O) on kutsekõrgharidus, rakenduskõrghariduse, rakenduskõrgkooli ja ülikooli diplomiope. „Level 5B — first qualification by cumulative duration — 5 or more years" (tulp P) on „a" ehk „category does not apply". „Level 5B — second and further qualifications by cumulative duration" (tulbad Q, R, S) on „a" ehk „category does not apply". „ISCED 6 — Ph.D / Doctor's degrees" (tulp U) on doktoriõpe. „ISCED 6 — Post Doctorate degrees" (tulp V) on „a" ehk „category does not apply".

„Public institutions" on riiklikud kõrgkoolid.

„Government dependent private institutions" on avalik-õiguslikud ülikoolid.

„Independent private institutions" on erakõrgkoolid.

Rida 12 ja 13:

ISCED	5A First deg 3 to <5 years	5A First deg 5 to 6 years	5A Sec deg 5 to 6 years	5B First qual 3 to <5 years	6
Theoretical graduation age	22	24	24	22	28
Theoretical graduation age	22	24	24	22	30

„Graduates who are non-residents of reporting country" on need lõpetajad, kelle elukohamaa ei ole EHIS-es Eesti või on määramata või tühi ning kel ei ole EHIS-e andmetel ka alalist/pikaajalise elaniku elamisuba.

„Graduates with prior education outside reporting country" on meil „m" ehk „data not available".

„Graduates who are non-citizens of reporting country" on need lõpetajad, kelle kodakondsus ei ole EHIS-es Eesti, on määramata, tühi või teadmata.

Tööleht „GRAD4“

ISCED 5–6 lõpetajad soo ja vanuse järgi. Vanus seisuga 1.09.2006.

„Level 5A — First degree by cumulative duration — 3 to <5 years” (tulp F) on bakalaureuseõpe. „Level 5A — first degree by cumulative duration — 5 to 6 years” (tulp G) integreeritud õpe, proviisori-, loomaarsti-, arhitekti- ja ehitusinseneriõpe, arsti- ja hambaarstiõpe. „Level 5A — first degree by cumulative duration — more than 6 years” (tulp H) on „a” ehk „category does not apply”. „Level 5A — second and further degrees by cumulative duration — less than 5 years” (tulp J) on „a” ehk „category does not apply”. „Level 5A — second and further degrees by cumulative duration — 5 to 6 years” (tulp K) on magistriõpe (teadusmagister), magistriõpe (3+2), magistriõpe (kutsemagister), kõrgharidust eeldav üheaastane õpetajakoolitus ja interniope. „Level 5A — second and further degrees by cumulative duration — more than 6 years” (tulp L) on „a” ehk „category does not apply”. „Level 5B — First qualification by cumulative duration — 2 to <3 years” (tulp N) on „a” ehk „category does not apply”. „Level 5B — first qualification by cumulative duration — 3 to <5 years” (tulp O) on kutsekõrgharidus, rakenduskõrgharidusõpe, rakenduskõrgkooli ja ülikooli diplomiõpe. „Level 5B — first qualification by cumulative duration — 5 or more years” (tulp P) on „a” ehk „category does not apply”. „Level 5B — second and further qualifications by cumulative duration” (tulbad Q, R, S) on „a” ehk „category does not apply”. „ISCED 6 — Ph.D / Doctor's degrees” (tulp U) on doktoriõpe. „ISCED 6 — post Doctorate degrees” (tulp V) on „a” ehk „category does not apply”.

„First-time graduates (first and second degree) (unduplicated count)” on Eesti puhul praegu „m” ehk „data not available”.

Tööleht „GRAD5“

ISCED 3–6 (3 ja 4 ainult kutseharidus) lõpetamised koolitusvaldkonna/õppesuuna ja soo järgi.

„Upper secondary level (ISC 3), vocational / pre-vocational qualifications” (tulp E) on kutsekeskharidus põhihariduse baasil, kutsekeskharidusõpe ja kutseõpe põhihariduse baasil. „Post secondary, non-tertiary (ISC 4), vocational / pre-vocational qualifications” (tulp F) kutsekeskharidus keskhariduse baasil ja kutseõpe keskhariduse baasil. „Level 5A — first degree — 3 to <5 years” (tulp I) on bakalaureuseõpe. „Level 5A — first degree — 5 to 6 years” (tulp J) integreeritud õpe, proviisori-, loomaarsti-, arhitekti- ja ehitusinseneriõpe, arsti- ja hambaarstiõpe. „Level 5A — first degree-more than 6 years” (tulp K) on „a” ehk „category does not apply”. „Level 5A — second and further degrees” (tulp L) on magistriõpe (teadusmagister), magistriõpe (3+2), magistriõpe (kutsemagister), kõrgharidust eeldav üheaastane õpetajakoolitus ja interniope. „Level 5B — first qualification” (tulp N) on kutsekõrgharidus, rakenduskõrgharidusõpe, rakenduskõrgkooli ja ülikooli diplomiõpe. „Level 5B — second and further qualifications” (tulp O) on „a” ehk „category does not apply”. „ISCED 6 — Ph.D / Doctor's degrees” (tulp Q) on doktoriõpe. „ISCED 6 — post Doctorate degrees” (tulp R) on „a” ehk „category does not apply”.

Lõpetajad bakalaureuse ja magistri taseme järgi / *Graduations according to the Bachelor-Master structure*

Eurostat soovib faili:08GRAD5_BaMa.xls

Tööleht „GRAD5BaMa“

ISCED 5A lõpetamised soo ja koolitusvaldkonna/õppesuuna järgi ning selle järgi, kas õppekava oli Bologna-eelne või -järgne.

ISCED 5A on bakalaureuseõpe, magistriõpe (teadusmagister), magistriõpe (3+2), kõrgharidust eeldav üheaastane õpetajakoolitus, interniope, proviisori-, loomaarsti-, arhitekti- ja ehitusinseneriõpe, integreeritud õpe, arsti-, hambaarstiõpe, magistriõpe (kutsemagister).

„5A; Graduations from programmes where decisions on the BaMa structure are taken or can be anticipated (even if not yet implemented); Bachelor degrees (corresponding) 3–4 years of cumulative duration” (tulp F) on bakalaureuseõpe (kood 511).

„5A; Graduations from programmes where decisions on the BaMa structure are taken or can be anticipated (even if not yet implemented); Master degrees (corresponding) 4–6 years of cumulative duration” (tulp G) on magistriõpe (3+2) (kood 614).

„5A; Graduations from programmes where decisions on the BaMa structure are taken or can be anticipated (even if not yet implemented); Degrees in medicin or other fields (5 or more years of cumulative duration), not in the Bachelor-Master structure” (tulp H) on arsti- ja hambaarstiõpe, integreeritud õpe ja proviisori-, loomaarsti-, arhitekti- ja ehitusinseneriõpe (koodid 501, 502 ja 503).

„5A; Graduations from programmes where decisions on the BaMa structure are not taken and can not be anticipated; Degrees of cumulative duration 3–4 years” (tulp I) on bakalaureuseõpe (kood 512).

„5A; Graduations from programmes where decisions on the BaMa structure are not taken and can not be anticipated; Degrees of cumulative duration more than 4 years” (tulp J) on kõrgharidust eeldav üheaastane õpetajakoolitus, interniope, magistriõpe (kutsemagister) ja magistriõpe (teadusmagister) (koodid 612, 613 ja 633).

Personal / Personnel (fail pers.xls)

Tööleht „PERS-CHANGES“

Dokumenteeritakse, kas võrreldes eelmise aruandeaastaga on toimunud muutusi personalis osas haridussüsteemis, andmete katvuses või metodoloogias, kui suures osas on muutused toimunud ja mis töölehti ja haridusastmeid muutused puudutavad. Samuti tuleb kirja panna muutuste sisu täpne kirjeldus.

Tööleht „PERS-ENRL2“

ISCED 0–6 õpilased (vt ENRL-tabelite täitmise juhiseid). Siinkohal saab üle võtta samad andmed, mis täidetud ENRL-failis (juhul kui ENRL on täidetud enne kui PERS), kuid tuleb tähele panna, et õpilaste kohta täidetakse vaid see osa, mis on õpetajate andmetega kaetud. Kui õpetajate kohta on mingil astmel andmed puudu, siis ei täideta ka selle astme õpilaste kohta käivat osa (kuna selle põhjal arvutatakse indikaatorit „õpilasi õpetaja kohta“).

Tööleht „PERS1“

ISCED 0–6 personal soo, institutsiooni omandivormi, koormuse ja vanuserühma (1.09.2006) järgi.

Vt ISCED-i tasemete kirjeldust ENRL-tabelite juhistest. Kui õpetaja töötab korraga mitmel ISCED-i tasemel, siis läheb ta kirja sinna taseme alla, kus tema koormus kõige suurem on ehk õpetaja on pandud selle klassiastme alla, kus tal on maksimaalne koormus (kui sama koormus eri astmetel, siis kõrgeima klassiastme alla).

ISCED 5–6 õppejõudude andmed praegu veel puudu ehk kood „m” (*data not available*).

„Public institutions” on riiklikud lasteaiad ja (kõrg)koolid.

„Government dependent private institutions” on avalik-õiguslikud ülikoolid.

„Independent private institutions” on eralasteaiad- ja (kõrg)koolid.

Õpetaja töötab tavaliselt täiskoormusega, kui tema töökoormus on võrdne 90%-ga või sellest suurem, osakoormusega juhul, kui töökoormus on väiksem kui 90%.

„Full-time equivalents” on olenevalt astmest, nt kas 0,8 või 0,9* *part-time* + *full-time*.

Tööleht „PERS2“

ISCED 0–3 tasemete juhtiv personal ja õpetajate abid soo ja koormuse järgi. Eesti tabelites praegu „m” ehk „*data not available*”.

Klassi suurus / Class size

Fail 08class.xls

Tööleht „CLASS1“

ISCED 1 ja 2 õpilaste arv klassikomplektis ja klassiruumide arv omandivormi järgi. Selle faili puhul on kõige olulisem meele pidada, et välja jäävad erivajadustega õpilased ja erivajadustega õpilaste klassikomplektid.

„*Public institutions*“ on riiklikud koolid.

„*Government dependent private institutions*“ on „a“ ehk „*category does not apply*“.

„*Independent private institutions*“ on erakoolid.

ISCED-iga kodeerimine / *ISCED mapping*

ISCED-iga kodeerimise andmekogumisankeedid koondavad infot haridussüsteemi õppekavade ning kvalifikatsioonide kohta ning fikseerivad muutused. Andmekogumisankeedile märgitakse üksnes nende õppekavade kvalifikatsioonide andmed, mida on võimalik läbida või omandada õppeaastal, mida andmekogumine eeldab.

ISCED-iga kodeerimise eesmärk on tagada riikide kategoriseerimisotsuste läbipaistvus ning jälgida haridussüsteemi muutumist.

„*ISCMAP-PROGR*“ hõlmab järgmisi andmeid:

- unikaalne õppekava number (ei muutu aja jooksul);
- õppekava loomise aasta (vanemate õppekavade puhul dekaad) — pakub metainfot teiste uuringute jaoks (nt EU tööjõu-uuring); hõlbustab haridussüsteemist arusaamist; hõlbustab aegridade järskude muutumiste tõlgendamist;
- ISCED-i tase;
- õppekava tüüp või lõppsiht — vastavalt ISCED-97 instruksioonidele kas A, B või C. Taseme 5 puhul iseloomustab see lisamõõde õppekava tüüpi (akadeemiline või rakenduslik);
- õppekava orientatsioon — vastavalt ISCED-97 juhiste õppekava sisu tähistus ehk kas üldine (G — *general*), kutsehariduseelne (P — *pre-vocational*) või kutse- ja tehnikaharidus (V — *vocational*);
- teoreetiline kumulatiivne kestus ISCED-i tasemel 5 — üksnes taseme 5 õppekavade kumulatiivsed kestused;
- positsioon riiklikus kraadi- ja kvalifikatsioonisüsteemis — ISCED 5 õppekavade paiknemine süsteemis lähtuvalt ISCED-97 juhistest;
- positsioon kolmanda astme hariduse struktuuris — õppekava vastavus bakalaureuse- (BA), magistri- (MA) ja doktorikraadile (PHD) Bologna protsessi struktuuri järgi;
- märkused õppekavade kohta, mis ulatuvad üle ISCED-i tasemetest või alakategooriate;
- õppekava riiklik nimetus — õppekava nimetus riigikeeles;
- õppekava nimetus inglise keeles — nimetus tõlkes või õppekava kokkuvõtlik kirjeldus;
- minimaalne sisseastumisnõue (ISCED-i tase või muu);
- peamised diplomid, tunnistused ja sertifikaadid — peamised tunnistused ja diplomid, mida on õppekava eduka täitmise käigus võimalik omandada;
- „*ISCMAP-QUAL*“ tabelis toodud kvalifikatsiooni kood — vastavus selles tabelis toodud kvalifikatsioonidele;
- teoreetiline alustamisvanus — vanus, milles õpilane / üliõpilane peaks õppekaval alustama;
- õppekava teoreetiline kestus;
- teoreetiline kumulatiivne õpiaeg õppekava täitmisel aastates — vastava õppekava täitmiseks kogunenud teoreetiline õpiaeg kõikidel ISCED-i tasemetel;
- töö baseeruva õppekava komponent (jah/ei) — vaatluse all oleva õppekava seotus tööga;

- õppekava spetsiaalne väljatöötatus täiskasvanutele (jah/ei) — kas õppekava on loodud spetsiaalselt täiskasvanutele;
- õppekava spetsiaalne väljatöötatus osakoormusega õppeks (jah/ei);
- olemasolu UOE andmekogumises — kas vaatluse all olev õppekavas puutuv statistika kajastub UOE andmekogumises (jah/ei);
- olemasolu UOE finantstabeleis — kas õppekaval õppijate andmed kajastuvad tabelis „FIN_ENRL2“ (jah/ei/osaliselt);
- õppimine — õppekaval õppijate arv vastaval andmekogumisaastal;
- märkused — lisainfo vaatlusaluste õppekavade olemuse avamiseks.

Võõrkeeled / *Foreign languages*

Eurostat nõuab faili: 08Lang.xls

Tööleht „ENRLLNG-CHANGES“

Dokumenteeritakse, kas võrreldes eelmise aruandeaastaga on toimunud muutusi võõrkeelt õppivate õpilaste puhul haridussüsteemis, andmete katvuses või metodoloogias, kui suures osas on muutused toimunud ja mis töölehti ja haridusastmeid muutused puudutavad. Samuti tuleb kirja panna muutuste sisu täpne kirjeldus.

Tööleht „ENRLLNG1“

Võõrkeelte õppimine ISCED-i tasemel 1–3 võõrkeele järgi.

„Primary ISCED 1“ (tulp E) on üldhariduse 1.–6. klass. „Lower secondary ISCED 2 General“ (tulp G) on üldhariduse 7.–9. klass. „Lower secondary ISCED 2, pre-vocational and vocational programmes“ (tulp H) on kutseõpe koolikohustusliku ea ületanud põhihariduseta isikutele ja kutseharidus erivajadusega või põhihariduseta inimestele. „Upper secondary ISCED 3, general“ (tulp J) on üldkeskharidus. „Upper secondary ISCED 3, pre-vocational and vocational programmes“ (tulp K) on kutsekeskharidus põhihariduse baasil, kutsekeskharidusõpe.

Tähele tuleb panna, et eesti keele all kajastatakse kõik muukeelsed õpilased (sest nad õpivad kõik eesti keelt võõrkeelena) ehk õpilaste arv, kes ei ole eestlased, s.o kõik muulased (muu õppekeel, v.a eesti ja viipekeel).

„Other modern languages“ all on Eestis heebrea. „Total modern languages“ on kõik keeled, v.a ladina ja viipekeel. „Corresponding number of students enrolled“ on kõikide õpilase arv vastaval astmel.

Tööleht „ENRLLNG2“

Võõrkeelte õppimine ISCED 1–3 selle järgi, mitut võõrkeelt õpitakse. Selle täitmiseks on olemas abifail keeleabi08.xls.

Demograafia / *Demography*

Tööleht „DEM1“

On rahvaarv vanuse ja soo järgi. Vanus seisuga 1.09.2006. Aluseks rahvaarv 1. jaanuari 2006 ja 1. jaanuar 2007 seisuga (teisendamine 1. septembriks: rahvaarv 1.01.2006 + (1.01.2007–1.01.2006)*2/3).

Finantseerimine / *Finance*

Tabelid:

„FIN_ENRL-2“: õpilaste arv, mis on hariduskulutuste tabelleis kajastuvate hariduskulutuste statistikaga hõlmatud, haridusastme, õppekava orientatsiooni ja lõppsihi, institutsioonitüübi ja õppeintensiivsuse järgi.

„FINANCE-1“: hariduskulutused haridustaseme ning ülekande allika ja tüübi järgi.

„FINANCE-2“: hariduskulutused haridustaseme, olemuse ja ressursside liigi järgi.

„FINANCESUP-2“: kulutused nn võlateenustele (laenuteenustele).

„FINANCESUP-3“: kulutused teadusuuringuile.

Idealis tuleks rahvusvahelise võrreldavuse tagamiseks hariduskulutusi defineerida kui ostetud kaupu ja teenuseid. Seega peaksid UOE finantstabelid katma kulutusi üksnes hästidefineeritud ja võrreldavaile kaupadele ja teenustele, mis on seotud õppekavadega selle andmekogumise mõistes.

Tegelikkuses on riiklikes andmekogudes defineeriva üksuse rollis haridusasutused, mitte hariduslikud kaubad-teenused. Haridusasutused peegeldavad traditsioonilist huvi, kui palju koolid, kolledžid ja ülikoolid maksavad ning kui suure osa kuludest maksab valitsus. Ent kui institutsionaalne dimensioon on finantsandmete puhul oluline, on see problemaatiline rahvusvahelistes võrdlustes, sest mõningaid kaupu ja teenuseid, mida ühes riigis pakuvad õppeasutused, võidakse teises riigis pakkuda väljaspool õppeasutusi. Peale selle on sageli raske eristada korrektelt hariduslikke ja mittehariduslikke kaupu ja teenuseid, mida haridusinstituutsioonid pakuvad. Seega on kohane võtta hariduskulutuste andmete aluseks kolmedimensiooniline raamistik:

- pakutavate või hangitavate kaupade ja teenuste liik (tuum- ja perifeersed kaubad ja teenused);
- teenusepakkuja (haridusasutused ja muud instituutsioonid (nt bussifirma);
- rahastamisallikas, mis finantseerib haridusasutuste kaupade ja teenustega varustamist või nende hankimist.

Eestis ei täideta vastavalt Eesti haldusjaotusele regionaalse tasandi kohta finantsandmeid. Täidetakse riigieelarvest finantseeritavad andmed, KOV finantseeritavad andmed ja erasektorkulutused nii leibkondade kui ka ettevõtluse puhul. Et paljud lahtrid kattuvad nimetatud sektorite all ja neil ei ole väga suurt erinevust täitmise loogikas, siis käsitletakse tihti riigieelarvest otse finantseeritavaid ridu ja KOV omi koos.

Summadest, mis kantakse tabelis „*Local government*” lahtrisse „*Direct expenditure for public institutions*” lahutatakse ära välisabi ja siirded. Peale selle korrutatakse kulude summa vajadusel läbi ka erakoolide kaaluga (1 – kaal). See annab tulemuseks riigikoolis õppijate summad. Raha, mis on suunatud lasteaeadele-alkkoolidele, jagatakse võrdselt ISCED 0 ja 1 vahel. Üldised KOV või riigieelarve hariduskulude summad, mida pole võimalik täpselt siduda ühegi ISCED-i tasemega, liidetakse ka juurde, aga need korrutatakse enne läbi vastava ISCED-i taseme kaaluga, kui summad peab jagama mitme ISCED-i taseme vahel.

„*Direct expenditure for government-dependant privat institutions*” ei ole Eestis kasutusel tasemetel 0–4. Tasemel 5 ja 6 märgitakse KOV tasemel „N”, sest summad on üldjuhul liiga väiksed, riigieelarvest tulev raha märgitakse tabelisse kasutades raha jagamiseks ISCED-i tasemete kaalusid.

„*Direct expenditure for privat institutions*” puhul kasutatakse raha, mille KOV on suunanud eralasteadeadele. Kasutatakse sama loogikat, mis on kasutusel „*public institutionite*” puhul. Riigieelarvest tulevat raha pannakse tabelisse osaliselt erahariduskoolide kulutuste vaatluse järgi, kasutades summade jagamiseks vastavaid kaalusid.

Siirded on Eestis ühesuunalised ja riigilt KOV tasandile. Lahtrisse märgitakse summad, mis on kantud KOV-le siiretena. Eestis ei ole regionaalset tasandit, kuhu siirdeid suunata. Põhilised summad puudutavad üld- ja alusharidust. Kui summad on vaja ISCED-i tasemete vahel poolitada, siis kasutatakse kaalusid.

Investeeringuteks suunatud raha, mis liigub mitmele ISCED-i tasemele teenuseid pakkuvale asutustele, jagatakse osadeks kasutades kaalusid. Üldjuhul kasutatakse päevaõppe kaalusid. Eraldi kaalud on noorte programmidele mineval rahal, mis on väljaspool üldharidust.

Leibkondadele suunatud maksed (põhiliselt stipendiumid ja sõidusoodustused) korrutatakse üldhariduses läbi päevaõppe kaaluga. Tasemel 4–6 puuduvad andmed, mida oleks võimalik avaldada. Teistel tasemetel tehakse arvutus selle summa arvutamiseks vaja mineva kaaluga. Näiteks akadeemilist kõrgharidust omandavatele tudengitele mõeldud sõidusoodustused korrutatakse läbi kaaluga, millega eemaldatakse see raha, mida kasutavad tudengid, kes ei omanda akadeemilist kõrgharidust.

Peale selle on riigil haridusega seotud kulutusi, mille maksed laekuvad otse erasektorile. Näiteks kõrghariduses kuulub sinna õppelaenu riiklik tagatis. Muudel tasemetel märgitakse lahtrisse „N”, sest summad jäävad liiga väikeseks.

Erasektori kulutused õppemaksudeks ehk grandid ja stipendiumid on tasemeti kajastamata, sest nende kohta puudub ülevaade. Kajastamata on ka summad, mis on suunatud rahvusvahelistelt organisatsioonidelt otse riigikoolidele ja KOV-le. Kajastatud on vaid summa, mis on kirjas riigieelarves ja mis on suunatud otse avalik-õiguslikele ülikoolidele. Leibkondade kulutustest on praegu adekvaatselt määratud kulutused, mis on tehtud õppemaksudeks eraõppeasutustele ja avalik-õiguslikele ülikoolidele. Sama kehtib ka erasektori hariduskulutuste puhul.

Praegu on Eestil täitmata kõik muud finantstabelid peale „Finants enrl.” Kahjuks ei ole praegu võimalik jagada kulutusi UOE teised finantstabelite järgi.

Kaalud

	(ISC 0)	(ISC 1)	(ISC 2)	(ISC 3)	(ISC 3) voc	(ISC 4)	(ISC 5B)	(ISC 5A/6)	Määramata
Kogu haridus	x	x	x	x	x	x	x	x	
Kogu haridus, v.a isc0		x	x	x	x	x	x	x	
KOV haridus	x	x	x	x	x				
Üldharidus kokku		x	x	x					
Kutseharidus kokku				x		x			
Kõrgharidus kokku							x	x	
Kõrgharidus, aõ							x	x	
Kõrgharidus, aõ rkt							x	x	
Kõrgharidus, r							x	x	
Kõrgharidus, r rkt							x	x	
Kõrgharidus, era							x	x	
Kõrgharidus, era rkt							x	x	
Huviharidus		x	x	x					
HARMIN		x	x	x		x	x	x	x
Üldharidus, õhtu		x	x	x					
Üldharidus, päeva		x	x	x					
Päeva, era		x	x	x					
Kutse, era				x		x			
Keel		x	x	x				x	x
Noored		x	x	x	x	x	x	x	